

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԱՌԱՆՑ ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱԻԵՏԻՍԲԱՐԱՋԱՆՆԱՆ

2013 թվականի նախագահական ընտրությունները նախորդ բոլոր համապետական՝ նախագահական եւ խորհրդարանական ընտրություններից տարբերակներն մի հիմնական առանձնատարրերն են՝ դիմադրություն բացակայությունը: «Ժառանգություն» կուսակցությունը եւ նրա թեկնածու Բաֆֆի Յովհաննիսյանը չկարողացան դուրս-ինչ կազմակերպության դիմադրություն ցույց տալ իշխանությունները, ինչն իշխանությունները դարձրեց անվերահսկելի՝ պետության մեջ: Դիմադրությունն այնքան թույլ եւ աննշան էր, որ իշխանության ներկայացուցիչները տեղամասերում իրականացրեցին մինչեւ այժմ գոյություն ունեցող բոլոր ընտրակեղծիքները, որ յորինուել ու փորձարկուել էին 1995թ. խորհրդարանական ընտրություններից սկսած:

Յանուն իշխանություն թեկնածուի յաղթանակի՝ գործի դրուեցին այնպիսի հին եւ, թույլ է, իր դարն ապրած ընտրակեղծարարություններն մեթոդներ, ինչպիսին է կարուսելը, որն առաջին անգամ փորձարկուել է 1995թ. խորհրդարանական եւ 1996թ. նախագահական ընտրություններում, լցոնումները, որոնք առաջին անգամ մասսայաբար կիրառուեցին 1998թ. նախագահական ընտրություններում, բազմակի քուէարկությունները, որոնք գործի դրուեցին 2003թ. նախագահական եւ, խորհրդարանական ընտրություններում, եւ որն իր կատարելությունները հասաւ 2007թ. խորհրդարանական եւ 2008թ. նախագահական ընտրությունների ժամանակ, եւ վերջապէս, ընտրակաշառքը, որն ի յայտ է եկել դեռեւս 1995թ. խորհրդարանական ընտրություն-

ների ժամանակ, երբ այն տեղի էր ունենում բնամթերքով, բայց իր կատարելությունները հասաւ 2012թ. խորհրդարանական ընտրությունների ժամանակ:

Բայց բոլոր ընտրությունների ժամանակ ընդդիմադիր թեկնածուները յանձնաժողովներում ունեցել են անդամներ, ունեցել են վստահուած անձինք, ովքեր կենաց ու մահու պայքար են մղել ընտրակեղծարարների դէմ:

Յիշում եմ, թէ ինչպէս 1998թ. նախագահական ընտրությունների ժամանակ Կարէն Դեմիրճեանի վստահուած անձ, յետագայում Աժ պատգամաւոր դարձած էմմա Խուզաբաշեանն Աջափնեակի ընտրատեղամասերից մէկում գրկել էր քուէատուփը, երբ «Երկրպագ» պատգամաւորական խմբի անդամ Աշոտ Աղաբաբեանն իր կողմնակիցներին հետ փորձել էր Ռոբերտ Քոչարեանի օգտին քուէարկած քուէաթերթիկներ լցնել քուէատուփի մէջ: Այդպիսի դէպքերը տասնեակներով էին, եւ հենց դրանց արդիւնքում էր, որ իշխանությունները ստիպուած էր լինում գնալ երկրորդ փուլերի, կամ Սահմանադրական դատարանը վստահութեան հանրաքուէի մասին որոշում էր կայացնում:

Իհարկէ, բոլոր ընտրությունների ժամանակ էլ լինում էին փորձեր՝ կաշառելու կամ վախեցնելու վստահուած անձանց կամ յանձնաժողովներում ընդդիմութեան ներկայացուցիչներին: Բազմաթիւ մարդիկ գայթակղուել էին եւ աչք փակում ընտրական կեղծիքների վրայ: Բայց բազմաթիւ մարդիկ հրաժարուում էին գումարից, դիմանում էին գայթակղութեանը, դիմանում էին ճշմաններին եւ պայքարում էին ընտրակեղծարարների դէմ: Նրանք հաւատում էին, որ եթէ

մէկ օր դիմանան, ապա յաջորդ օրը տօնելու են իրենց թեկնածուի յաղթանակը: Նրանք հաւատում էին իրենց թեկնածուի յաղթանակին, հաւատում էին արդարութեան յաղթանակին:

Երէկ տեղի ունեցած ընտրություններում նախագահի եօթ թեկնածուներից բոլոր տեղամասերում վստահուած անձ ունէր միայն Սերժ Սարգսեանը: Հինգ թեկնածուներ, կարելի է ասել, որեւէ տեղամասում չունէին իրենց շահերը ներկայացնող ներկայացուցիչներ: «Ժառանգություն» լինելով խորհրդարանական կուսակցություն՝ հնարաւորութիւն ունէր Հայաստանի բոլոր 2 հազար ընտրատեղամասերում ունենալ սեփական ներկայացուցիչը:

Բայց այս կուսակցությունը չկարողացաւ լրացնել այդ տեղերը՝ մարդկային ռեսուրսի բացակայութեան պատճառով: Բազմաթիւ քաղաքացիներ ահազանգուում էին, որ իրենց ընտրատեղամասում տեղի է ունենում բազմակի քուէարկություն, բայց ընտրական յանձնաժողովում «Ժառանգութեան» ներկայացուցիչը չի էլ փորձում կանխել կամ արձանագրել դրանք: Պատճառը երեւի այն էր, որ «Ժառանգություն» գիւղական համայնքներում յանձնաժողովի անդամներ էր նշանակել մարդկանց, ովքեր ծանօթ չեն այդ համայնքին, չգիտեն՝ ով է գիւղում բնակուում, եւ չեն տարբերում՝ այդ մարդը գիւղի բնակի՞չ է, թէ՞ քոչուոր ընտրող:

Փաստ է, որ Բաֆֆի Յովհաննիսյանին չյաջողուեց ձեւաւորել պայքարի եւ դիմադրութեան միասնաբար: Ընդհակառակը՝ հասարակությունը համակերպուել էր Սերժ Սարգսեանի անխուսափելի յաղթանակի հետ, եւ Բաֆֆի Յովհաննիսյանին չյաջողուեց կոտրել այդ համակերպութեան միասնաբար եւ յաղթանակի հնարաւորութեան յոյս ներշնչել: Նրանք, ովքեր կողմ քուէարկեցին Բաֆֆի

Յովհաննիսյանին, դա արեցին ոչ թէ յանուն նրա, որ հաւատում էին նրա յաղթանակին, այլ այդպէս իրենց դժգոհութիւնն արտայայտեցին Սերժ Սարգսեանից:

Տրամաբանական հարց է առաջանում. եթէ չկար պայքար եւ դիմադրություն, ինչո՞ւ պէտք է իշխանութիւնը գնար ընտրակեղծիքների, մանաւանդ որ, Սերժ Սարգսեանը բազմիցս յայտարարել էր, որ սկուտեղի վրայ իրենց է մատուցուել արդար եւ ազատ ընտրություններ անցկացնելու եզակի հնարաւորութիւն, որից պէտք է անպայման օգտուել:

Խնդիրն այն է, որ մրցակցությունն ընդդիմութիւն-իշխանութիւն հարթութիւնից տեղափոխուել էր ներիշխանական հարթութիւն: Օրինակ՝ Արարատի մարզի երեք նախկին վարչական շրջանները իրար հետ մրցում էին, թէ Սերժ Սարգսեանը որտեղ աւելի շատ ձայն կը ստանայ:

Արարատի, Արտաշատի եւ Մասիսի նախկին վարչական շրջանների ՀՀ ակտիւր պայքարի մէջ էր մտել՝ ապացուցելու, թէ իրենցից ով է աւելի լաւ աշխատել Սերժ Սարգսեանի համար: Մեզ տեղեկություններ էին հասնում, որ որոշ տեղամասերում այնպիսի վիճակ է, որ մասնակցությունը կարող է անցնել 100 տոկոսից:

Հնարաւոր է՝ այս տեղեկությունները մի փոքր չափազանցուած են, բայց, որ այս ընտրություններում ընդդիմադիր թեկնածուն չկարողացաւ դիմադրություն կազմակերպել, եւ իշխանութեան ներկայացուցիչներն արեցին այն ամէնը, ինչ կարող էին, փաստ է: Հնարաւոր է՝ Բաֆֆի Յովհաննիսյանը դիմի Սահմանադրական դատարան, փորձի վիճարկել ընտրութեան արդիւնքները, բայց դրա համար պէտք են փաստեր, պէտք են ընտրախախտումները փաստող արձանագրութիւններ, որոնք, սակայն չկան:

« 168 ԺԱՄ »

ԿԱՐԵՒՐ ԱԶԱԿՅՈՒԹԻՒՆ ԸԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

ՅԱԿՈՒԲԱԴԱԼԵԱՆ

Փետրուարի 12-ին աւանդական ուղեւորով դիմելով քաղաքացիներին, ԱՄՆ նախագահ Պարաք Օպաման յայտարարել է, որ ԱՄՆ իշխանութիւնը պատրաստ է Եւրամիութեան հետ բանակցութիւն սկսել ազատ առեւտրի միասնական տարածք ձեւաւորելու համար: «Ես այսօր յայտարարում եմ Տրանսատլանտեան համընդգրկուն առեւտրային եւ ներդրումային տարածութիւն ձեւաւորելու շուրջ Եւրամիութեան հետ բանակցութիւն սկսելու մասին», յայտարարել է Օպաման:

Փետրուարի 13-ին, Եւրասիանա-նաժողովի նախագահ Ժոզէ Մանուել Բարոզոն հնչեցրել է բանակցություն սկսելու մասին Եւրամիութեան եւ ԱՄՆ համատեղ յայտարարութիւնը, ասելով, որ կը ստեղծեն աշխարհում խոշորագոյն ազատ առեւտրի տարածութիւնը:

ԱՄՆ եւ Եւրամիութիւնը հանդէս են գալիս մի նախաձեռնութեամբ, որն ակնյայտօրէն հանդիսանում է մինչ այդ եղած մէկ այլ նախաձեռնութեան՝ ՌԴ նախագահ Փութինի Եւրասիական ինտեգրացիայի գաղափարի մրցակիցը: Թէեւ հարկ թէ Ուաշինգթոնի եւ Պրիւսիայի մտադրութիւնը պայմանաւորուած լինի միայն փու-

թինի գաղափարին այլընտրանք ձեւաւորելով, այդուհանդերձ ակնյայտ է, որ այն կը լինի բաւական լուրջ այլընտրանք, որը յատկապէս կարեւոր է այն երկրների համար, որոնք Եւրասիական ինտեգրացիայի փութինեան գաղափարով այնքան էլ ոգեւորուած չեն եւ ուղիներ կամ փաստարկներ են փնտրում այդ հարցը յետաձգելու համար:

Խօսքը նաեւ Հայաստանի մասին է, որի իշխանութիւնը փորձում է Մոսկուային համոզել կամ հաւաստիացնել, որ Հայաստանի համար տնտեսապէս շահեկան է Մաքսային կամ Եւրասիական միութիւն մտնել, քանի որ այդ ուղղութեամբ խաղի կանոններն այդքան էլ համարժէք չեն աշխարհագրական իրողութիւններին, ու բացի այդ, տնտեսական առումով շատ աւելի գրաւիչ է արդէն իսկ կայացած Եւրոպական տնտեսական ինտեգրացիան:

Մոսկուան շարունակում է պնդել Երեւանի լույսութեան հարցում եւ յայտարարում, թէ աշխարհագրական անհարմարութեան համար կարելի է մշակել առանձնատու կանոններ: Անգամ մէջտեղ բերուեց էքսկլուսիվ գաղափարը: Բայց, Երեւանն ըստ ամենայնի դիմադրում է, ընդ որում լրջօրէն, ինչի վկայութիւնն էր այն, որ Եւրասիական գաղափարն առաջ

տանելու համար փութինն արդէն դիմում է ուժային կառույցների, մասնաւորապէս ՅՄԲ-ի օգնութեանը:

Մինչ այդ, ԱՄՆ արդէն նախկին պետքարտուղար Հիլարի Քլինթոնը հեռանալուց մի քանի շաբաթ առաջ Դուբլինում հասցրեց յայտարարել, որ ԱՄՆ կ'անի հնարաւոր, որպէսզի թոյլ չտայ ԽՍՀՄ վերածնունդ, որ իրականում տեղի է ունենում Եւրասիական գաղափարների անուան տակ: Դա վերագրուեց հեռացող Քլինթոնի «անձնական» կարծիքին, բայց յատկանշական է, որ այդ առումով ԱՄՆ կարծես թէ ամենեւին չփորձեց այլ պաշտօնական մակարդակով այսպէս ասած հերքել այդ կարծիքը կամ մեղմել այն:

Կարո՞ղ է արդեօք Եւրամիութեան հետ միասնական առեւտրային տարածութիւն ձեւաւորելու քայլը լինել ուղիներից մէկը, որով ԱՄՆ չի ցանկանում թոյլ տալ ԽՍՀՄ վերածնունդ: Անշուշտ կարող է: Այստեղ իհարկէ Ուաշինգթոն-Պրիւսիայի տանդեմի նախաձեռնութիւնը շատ աւելի լայն է, քանի որ կայ ոչ միայն ԽՍՀՄ-Եւրասիան տնտեսական էքսպանսիան զսպելու խնդիր: Միասնական առեւտրային

Շաբ.ը էջ 16

ՄԱՍԻՍ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
 ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
 ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԶՆՁԱԿԵԱՆ
 ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
 Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
 ԽՐԱԳԻՐ՝
 ՏՕՔԹ. ԱՐՇԱԿ ԳԱԶԱՆԵԱՆ
 ԿԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
 ԼԵՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
MASSIS Weekly
 Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
 1060 N. Allen Ave.
 Pasadena, CA 91104
 Phone: (626) 797-7680
 Fax: (626) 797-6863
 E-Mail: massis2@earthlink.net
 http://www.massisweekly.com
 (USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
 Published Weekly
 Except Two Weeks in August
 ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
 USA \$50.00, \$80.00 (First Class)
 Canada \$125.00 (Air Mail)
 Overseas \$225.00 (Air Mail).
 All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
 Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
 Please Send Address Change To MASSIS WEEKLY

ՐԱՅԱՍՏԱՆ

ԲՈՂՈՔ՝ ԴԻՏՈՐԴՆԵՐՈՒ ԱՍՈՒԼԻՍԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Բողոքողներու խումբէն աղջիկ մը կ'ընդմիջէ դիտորդներու ասուլիսը

Փետրուարի 19-ին, ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ եւ ԵՆԽՎ դիտորդական առաքելութիւններու մասնաժողովի ասուլիսը սկսելու պահին ներխուժել են մի խումբ ակտիւստներ, որոնք տապալել են ասուլիսը:

Ակտիւստներէ մի աղջիկ տեքստ է կարդացել, որում նշուած էր, թէ կայացած ընտրութիւններն անցել են խախտումներով եւ եւրոպացի դիտորդներն իրաւունք չունեն հաստատել այդ ընտրութիւններու արդիւնքները: Անվտանգութեան աշխատակիցները փորձում էին հեռացնել աղջկան, սակայն նրանց չի յաջողուել դա, քանի որ վերջինիս կողմնակիցները շրջապատել են աղջկան եւ թոյլ չեն տուել դուրս հանել:

Դիտորդական առաքելութեան ներկայացուցիչները դուրս են եկել սրահից: Ակցիայի մասնակիցները նաեւ վանկարկուծ էին «Go home» (Գնացէք տուն): Լրագրողները հարցին, թէ ովքե՞ր են, ակցիայի մասնակիցները նշել են, թէ Հայաստանի քաղաքացիներ են, որոնք եւրոպացի դիտորդներէ պահանջում են հեռանալ Հայաստանից եւ չհաստատել ապօրինի

ընտրութիւններու արդիւնքները:

«Բեկում» ժողովրդավարութեան աջակցութեան կենտրոն» ՀԿ նախագահ Արթուր Մինասեանը յայտնել է, որ իրենք իրենց ասուլիսը անարտել են եւ հետագայ գործողութիւններ չեն նախատեսուում: Մեկնաբանելով ակտիւստ աղջկայ արարքը՝ նա ասել է. «Քաղաքացին ինդրեց խօսք, բայց իր նկատմամբ ուժ գործադրուեց: Մինչդեռ իւրաքանչիւր քաղաքացի ազատ արտայայտուելու իրաւունք ունի: Սա ՀՀ քաղաքացիների գործողութիւն է»: Դիտորդների ասուլիսը հնարաւոր է եղել վերսկսել մէկ ժամ անց:

Մեկնաբանելով այս միջադէպը ԵՆԽՎ դիտորդական առաքելութեան ղեկավար Քարեն Վոլդսթը նշել է, որ խօսքի ազատութիւնը լաւ բան է, բայց այն չեղեալ չի համարում յարգանքը զրուցակցին հանդէպ: «Լաւ կը լինէր, որ մեզ մատչելի լեզուով պարզաբանէին, թէ ինչու՞ն է բանը», - ասել է նա, յաւելելով, որ դիտորդները կը ցանկանային հանդիպել այդ ակցիայի մասնակիցներին հետ:

«ԻՆՉՈ՞Ւ ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍԵԱՆԸ ՊԱՐՏՈՒԵՑ ՇԻՐԱԿԻ ՍԱՐՁՈՒՄ».- ԼԵՒՈՆ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Ընտրութիւններին 60 տոկոս մասնակցութիւնը բաւականին կասկածելի թիւ է: Այս մասին փետրուարի 19-ին, լրագրողների հետ հանդիպման ասաց «Թրանսփարենսի ինթերնեյշնլ» հակակոռուպցիոն կենտրոնի գործադիր տնօրէն Վարուժան Հոկոտնեանը:

Նա տեղեկացրեց, որ իրենք հետեւում էին ամբողջ ընտրական գործընթացին եւ յատուկ ծրագրով հաշուարկում էին, թէ տուեալ տեղամասը քանի ընտրողի կարող է սպասարկել իքս ժամանակահատուածում՝ իւրաքանչիւր ընտրողի համար առանձնացնելով նուազագոյնը 40 վայրկեան: Վարուժան Հոկոտնեանը արձանագրեց, որ շատ աւելի մասնակից է եղել, քան յանձնաժողովը կարող էր սպասարկել:

«Մասնակցութիւնն ուժացում է եղել, մի շարք տեղամասերում ֆանտաստիկ արագ քուէարկութիւններ են եղել», - նշեց նա:

Գիւմրիի «Ապարէզ» ակումբի ղեկավար Լեւոն Բարսեղեանն էլ արձանագրեց ընտրատեղամասերում ներս ու դուրս անող մարդկանց, ուղղորդումների, լրագրողներին ու դիտորդներին ուղղուած ապառնալիքները:

Հարցին, թէ ինչո՞վ է պայմանաւորուած Սերժ Սարգսեանի

պարտութիւնը Շիրակի մարզում, Լեւոն Բարսեղեանն այսպէս մեկնաբանեց. «Իշխանութիւնը պարտ է Գիւմրի քաղաքին՝ շատ լուրջ սոցիալական, քաղաքական, տնտեսական իմաստով: Այս մարդիկ համարում են, որ զարգացման գօտի են դարձրել, բայց դեռեւս աղքատութիւնը, անօթեւանները բարձր տոկոս են կազմում, եւ պարզուեց, որ միջին ընտրողը կարող է նման վարք դսրելը»:

Լեւոն Բարսեղեանն իրաւապահ մարմինների աշխատանքը վատ գնահատեց՝ տեղեկացնելով, որ դատախազութիւնում «Ֆէյսբուքից» գրառումները «սքրին շոթ» են անում, այնուհետեւ տալիս ոստիկանութեանը, որտեղից կանչում են եւ բացատրութիւն են պահանջում. այդպէս պատահել է հենց իր հետ:

Լեւոն Բարսեղեանը շեշտեց, որ ոստիկանները գալիս են եւ լրագրողներից ապացոյցներ են պահանջում, ասես լրագրողներն իրենց փաստահաւաք խումբն են, անվճար պէտք է աշխատեն իրենց համար, բոլոր ապացոյցները, մատնահետքերը տան:

Ի դէպ, նա տեղեկացրեց, որ Շիրակի մարզում Բաֆֆի Յովհաննիսեանն ստացել է 53 տոկոս ձայն, իսկ Սերժ Սարգսեանը՝ 45:

ԸՆԴԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄ Է ԶԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ԽԱՍՏՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Փետրուար 18-ին նախագահի ընդդիմադիր թեկնածուների շտաբերը յայտարարում էին, որ արձանագրել են բաց քուէարկութիւնների, ընտրողների ուղղորդման, ընտրակաշառքի բաժանման, ընտրատեղամասերում ընտրողների քուէարկութիւնը վերահսկելու «զանգուածային դէպքեր»:

Չնայած քուէարկողների անձնագրերում դրոշմակնիքների թանաքանիւթը այս անգամ հատուկեմտ դէպքերում է ինքնաբերաբար ցնդում, սակայն «Ժառանգութիւն» կուսակցութեան շտաբը առաւօտից անհաշիւ դեմ էր, որ թաց անձեռոցիկով մաքրելիս այդ դրոշմակնիքներն անմիջապէս անհետանում են:

Կուսակցութեան խօսնակ Յովսէփ Խուրշուդեանը լրագրողներին ներկայութեամբ տուփից հանելով թաց անձեռոցիկը՝ իրօք անմիջապէս ջնջեց անձնագրի դրոշմակնիքը:

«Ժառանգութիւն» կուսակցութեան շտաբը զանգուածային է համարում գիւղերում բաց քուէարկութիւններն ու գիւղապետերի կողմից ընտրողներին ուղղորդելու դէպքերը: Ինչ վերաբերում է Երեւանին, ապա Խուրշուդեանը հրապարակեց իրենց անհաշիւ մարդկանց անունները, ովքեր յայտնել են ընտրակաշառքի բաժանման, բացակայ անձանց փոխարէն քուէարկութեան, ընտրողներին ընտրատեղամասեր ուղղորդելու մասին:

Հրանդ Բագրատեանի շտաբը եւս ամբողջ օրուայ ընթացքում հանդէս էր գալիս նմանատիպ անհաշիւներով:

«Քաղաքացիներից անհա-

զանգեր ենք ստանում, որ այս կամ այն տեղը գումար է բաժանուում: Մեր վստահուած անձանցից շատերն ասում են, որ իրենց համար շատ կասկածելի է, որ միանգամից մի խումբ քաղաքացիներ յայտնուում են ընտրատեղամասում, քուէարկում են, գնում, յետոյ խաղաղ է, յետոյ՝ նորից: Եւ այսպէս խումբ-խումբ», - «Ազատութիւն» ռադիոկայանին ասաց Բագրատեանի շտաբի հանրային կապերի պատասխանատու Կարինէ Յարութիւնեանը: - «Եթէ գրեթէ բոլոր ընտրատեղամասերից մենք ստանում ենք նոյն ընտրախախտումները, ապա կարելի է ասել, որ դրանք զանգուածային են եւ, անշուշտ, կ'ազդեն ընտրութիւնների արդիւնքի վրայ»:

Ընդդիմադիր Հայ ազգային կոնգրէսը եւս յայտարարում էր, որ ընտրատեղամասային յանձնաժողովի իրենց անդամները զանգուածային խախտումներ արձանագրում են: Կոնգրէսի խորհրդարանական խմբակցութեան ղեկավար Լեւոն Զուրաբեանը լրագրողներին ասաց, որ իրավիճակը որեւէ բանով չի տարբերում նախորդ ընտրութիւններից:

Իշխող կուսակցութիւնը, մինչդեռ, հերքում է ընտրախախտումների մասին բոլոր մեղադրանքները՝ դրանք որակելով «կեղծ», «չինձու» ու «չփաստարկուած»: «Քարոզարշաւի ողջ ընթացքը, ինչպէս նաեւ մինչ այս պահի քուէարկութիւնը գալիս են ապացուցելու, որ այս նախագահական ընտրութիւններն ընթանում են բնականոն, ժողովրդավարական հունով:

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՍԵԿՆԱԲԱՆՈՒՄ Է ԻՐ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ ՐԱՖՖԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ ՄԻՋՈՑԱՌՄԱՆԸ

Ի պատասխան բազմաթիւ լրատուամիջոցների հարցումների, թէ ինչպէս է պէտք մեկնաբանել իմ այսօրուայ ներկայութիւնը Ազատութեան հրապարակում Բաֆֆի Յովհաննիսեանի կազմակերպած միջոցառմանը՝ հարկ եմ համարում յայտարարել հետեւեալը:

Ազատութեան հրապարակ եմ այցելել նախեւառաջ յարգանքի, հիացմունքի, խոնարհումի տուրքը մատուցելու ՀՀ քաղաքացուն, Հայաստանի ժողովրդին: Փետրուարի 18-ի քուէարկութեամբ Հայաստանի ժողովուրդը յստակ եւ տարնութեցումների տեղիք չտուող պատասխան տուեց վերջին տարիներին իրեն ուղղուած մեղադրանքներին եւ ապացուցեց, որ ոգեղէն ժողովուրդ է, ազատութեան ժողովուրդ է, ապագայի ժողովուրդ է: Մեր ժողովուրդն ընդ որում, այս փաստն ապացուցել է բազմիցս՝ բոլոր ձակատագրական պահերին արտայայտելով յստակ եւ սկզբունքային դիրքորոշում: Այդ մենք՝ քաղաքական գործիչներս ենք, որ դժբախտաբար՝ միշտ չէ, որ կարողացել ենք արժանի լինել մեր ժողովրդին եւ մատուցել նրան արժանի ծառայութիւն:

Ընթացիկ քաղաքական իրավիճակը առաւել քան յստակ է. ժողովուրդը վստահութեան քուէ է տուել ՀՀ նախագահի թեկնածու, հայրենազարճ գործիչ, «Ժառանգութեան» կուսակցութեան ղեկավար Բաֆֆի Յովհաննիսեանին, ով պիտի հետագայ զարգացումների

ՀԱԿ-ի պատգամաւոր Նիկոլ Փաշինեան

վերաբերեալ իր պատկերացումները ներկայացնելի հանրութեանը, ժողովրդին:

Եւ այսօր իմ՝ Ազատութեան հրապարակում լինելը արձանագրումն է այն բանի, որ ուժերիս ներածին չափով պատրաստ եմ աջակցել այն քայլերին, որոնք միտուած կը լինեն Հայաստանում իրական, համակարգային փոփոխութիւնների հասնելուն, ժողովրդի իշխանութեան հաստատմանը: Ընդգծում եմ առանց սեթեւեթանքների. Բաֆֆի Յովհաննիսեանի զլխաւորած գործընթացներին իմ հետագայ աջակցութիւնը կախուած կը լինի բացառապէս դրանց քաղաքական եւ քաղաքացիական բովանդակութիւնից:

Հայաստանի ժողովրդին իրական յողթանակներ թերեւէ այս նպատակն է, որին ծառայել եւ ծառայելու եմ անմնացօրէ:

ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՍ ԻՆՉ ՍՊԱՍԵԼ ՐԱՖՖԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻՑ

Փետրուարի 18-ին կայացած նախագահական ընտրությունների նախնական արդիւնքները թույլ են տալիս մի քանի եզրակացություններ անել: Նման տեսակետ է յայտնել Անդրկովկասի հարցերով փորձագետ Վիկտոր Յակուբեանը:

Փորձագետի եզրակացությունները ներկայացնում է «Ռեզոնանս» գործակալությունը:

1. Մէկ ամիս առաջ արուած մեր կանխատեսումները, որ նախագահական ընտրությունները լուրջ մրցակցային են լինելու, ամբողջությամբ իրականացան: Ինչպէս եւ ենթադրուած էր՝ ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանի հիմնական մրցակիցը դարձաւ նախկին արտգործնախարար Րաֆֆի Յովհաննիսեանը:

2. Րաֆֆի Յովհաննիսեանի օգտին քուէարկածների թիւը 37% է: Ընտրողների 55%-60% -ը քուէարկել է իշխանութեան համար (ընտրուած են պետական ծառայողները, բանակը, իշխող կուսակցությունների անդամները, բիւջետային աշխատողները, համակարգից կախում ունեցող քաղաքացիները):

3. Մնացած 5 թեկնածուները «տեխնիկական էին»: Նրանք կարող էին առաջադրուած լինել ինչպէս ընդդիմութեան, այնպէս էլ իշխանութեան ճամբարից:

«Եթէ մենք կտրուենք ներքին իրավիճակից, ապա կարող ենք սիրել, որ ՀՀ նախագահական ընտրությունների արդիւնքները շահեկանօրէն տարբերուած են Հայաստանին Ադրբեյջանից, որտեղ նախագահական նման մրցավազք դժուար է պատկերացնել», - նշում է փորձագետը:

Եթէ իշխած Ալիեւի վարչա-

կազմն Ադրբեյջանում վերընտրուած է ոչ պակաս, քան 90% արդիւնքով եւ որը կարելի է բնութագրել «նախապէս միապետություն» տերմինով, Հայաստանում ստեղծուել է մրցակցային քաղաքական մոդելը:

Հարցը, որն առաւօտից կանգնած է Հայաստանի առջեւ, հետեւեալն է. ինչպէ՞ս կ'օգտուի Րաֆֆի Յովհաննիսեանն իր քաղաքական կապիտալից՝ ինչպէ՞ս նա կ'օգտագործի կէս միլիոնանոց ընդդիմադիր ընտրագանգուածի վստահությունը (ընտրություններին Րաֆֆի Յովհաննիսեանի օգտին քուէարկել է մօտ 540.000 մարդ՝ Tert.am):

37% արդիւնքը Րաֆֆի Յովհաննիսեանի համար նպատակաւարմար է: Հաշուի առնելով այն փաստը, որ ոչ վաղ անցեալում նրա քաղաքական հեռանկարը մշուշոտ էր եւ այս արդիւնքը նա գրանցեց միայն շնորհիւ այն բանի, որ ընտրապայքարից հրաժարուեցին «առաջին էջերին» ներկայացուցիչներ՝ երկրորդ ամենախոշոր կուսակցությունների առաջնորդ Գագիկ Մառուկեանն ու նախկին նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը, ապացուցելը, որ ինքն աւելի շատ ձայն է հաւաքելու, շատ դժուար է լինելու:

Րաֆֆի Յովհաննիսեանի համար իրատեսական կը լինէր շարունակել ընդդիմադիր ակտիվությունը եւ պահել ընտրագանգուածը մինչեւ 2018 թ.-ը:

Մէկ այլ սցենարով՝ ամերիկացիների ճնշման ներքոյ նրա թեկնածու թիւները կ'առաջադրուի Հայաստանի վարչապետի պաշտօնում:

ՎԼԱԶԵՍԼԱԲ ՆԻԿՈՆՈՎ. «ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՈՒՒՍԱՍՏԱՆԻ ԱՍԵՆԱԶԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՆ Է»

Հայաստանը Ռուսաստանի ամենազանաատուած գործընկերն է յետխորհրդային տարածքում: Այս մասին յայտարարել է Ռուսաստանի պետությունների միջազգային յարաբերությունների յանձնաժողովի փոխնախագահ Վլադեսլավ Նիկոնովը՝ պատասխանելով լրագրողի հարցին, թէ ինչու է այդ երկիրը կարեւոր ՌԴ-ի համար եւ ինչու հայ-ռուսական յարաբերությունները իւրապատուկ են Կովկասի համար: «Կովկասում Հայաստանը Ռուսաստանի գլխաւոր գործընկերն է, ԱՊՀ-ի, ԵւրԱզգէս»-ի, ՀԱՊԿ-ի անդամ Հայաստանը վերջին տարիների ընթացքում ԱՊՀ միջուկի մէջ է եղել: Հայաստանը

կողմ է մեր երկրների ինտեգրման սերտացմանը: Հայաստանն աջակցում է Ռուսաստանին մի շարք միջազգային ծրագրերում», - ասել է նա, յաւելելով, որ ոչ մի նշան չկայ, որ Սերժ Սարգսեանը փոխելու է իր մօտեցումները մեր երկրների յարաբերություններում:

«Նա բաւական հետեւողականօրէն կողմնակից է Ռուսաստանի հետ յարաբերությունների սերտացման: Յաւօք, Մաքսային միությունները մասնակցելու եւ միասնական տնտեսական տարածք ձեւաւորելու հարցը Հայաստանի համար ծայրայեղ բարդացուած է, քանի որ մենք չունենք ընդհանուր սահման», - մեկնաբանել է նա:

ԵՍ ԸՆՏՐՈՒԱԾ ՆԱԽԱԳԱՅ ԵՍ

Շարունակուած էջ 1-էն

րապետութեան ընտրուած նախագահ էմ: Վաղը ժամը 5-ին ես ուզում եմ գալ այստեղ գեկուցելու, որ ես հանդիպել եմ պարոն Սարգսեանի հետ, եւ ինքն ունեցել է այդ ազգային ողնաշարը, այդ ջիղը, այդ ուժը, այդ տղամարդկութիւնը, այդ նախագահականութիւնը՝ ասելու, որ «հայ ժողովուրդը յաղթել է, եւ ես շնորհաւորում եմ հայ ժողովրդին»: Ես դա անում եմ առանց նախապայմանների, ես ասում եմ անզամ, որ իր պահ-

ուածքով, իր բոլոր սխալներով հանդերձ ինքը շատ աւելի բարձր է, քան ուրիշ մարդիկ, ովքեր վախկոտ ձեւով գրասենեակներում, պատերի տակ կենացներ են խմում, վախենում են պայքարից», - ըսաւ Յովհաննիսեանը:

Րաֆֆի Յովհաննիսեան խոստացաւ նոյնիսկ իր «կեանքի գնով» ապահովել, որպէսզի «ժողովուրդը տօնի իր յաղթանակը»: Ան յայտնեց, որ պիտի պայքարի բոլոր սահմանադրական ճանապարհներով, հնարաւոր նկատելով համագործակցությունը այլ քաղաքական ուժերու հետ:

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ՓԱՍՏՈՂ «ԿԱՊՈՅՑ ԳԻՐՔԸ» ԿՐԿԻՆ ՈՒՂԱՐԿՈՒԵԼ Է ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ռագրֆի Զարաֆուլ (աջին) եւ կողքին Արա Սարաֆեան «Կապույտ գիրքի» օրինակները կը յանձնեն մամուլականու

Թուրքիայի մարդու իրաւունքների միությունը ռասիզմի դէմ յանձնաժողովում տեղի է ունեցել մամուլի ասուլիս, որի ժամանակ յանձնաժողովի անդամ Ռագրֆի Զարաֆուլը եւ Լոնդոնի Կոմիտասի ինստիտուտի տնօրէն, պատմաբան Արա Սարաֆեանը խօսել են Հայոց ցեղասպանությունների մասին փաստող «Կապույտ գիրքից»:

Ինչպէս տեղեկացնում է թուրքական Bianet.org-ը, Ռագրֆի Զարաֆուլը եւ Արա Սարաֆեանը «Պատգամաւորների կարգալու եւ հաղորդակցելու ազատութեանը տէր կանգնենք» խորագրի ներքոյ արած յայտարարությունից յետոյ ասուլիսին ներկայ գտնուողների հետ զնացել են Գալաթասարայի փոստատուն եւ «Կապույտ գիրքի» օրին-

ակներն ուղարկել թուրքիայի խորհրդարանի նախագահին եւ խորհրդարանի մարդու իրաւունքների յանձնաժողովի անդամներին:

Նշենք, որ 2009-ին եւս «Կապույտ գիրքի» օրինակներն ուղարկուել էին խորհրդարան, սակայն որոշակի արգելքներ էին եղել եւ դրանք չէին հասել պատգամաւորներին:

Յիշեցնենք, որ «Կապույտ գիրքի» հեղինակներն են Լորդ Վիկոնտ Բրայսը եւ յայտնի պատմաբան Առնոլդ Յոյնքին: Այն իրենից ներկայացնում է 1916 թուականին Բրիտանական խորհրդարանում արուած մի գեկուց, որը փաստում է Օսմանեան կայսրութիւնում հայոց ցեղասպանությունների:

ԱԼԻԶԱԴԵՆ ԶԻ ՀՐԱԺԱՐՈՒԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻ ԳԱՂԱՓԱՐԻՑ՝ ԱՅԼԻՍԼԻ ՍԿԱՆԴԱԼԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

Ադրբեյջանցի յայտնի քաղաքագետ եւ վերլուծաբան Զարդուշտ Ալիզադէն մտադիր է Բաքուում հայկական ֆիլմերի փառատօն անցկացնել առաջիկայում, եւ Աքրամ Ալլիսլիի եւ նրա գրքի շուրջ սկանդալը փոփոխութիւններ չի մտցրել նրա պլաններում:

Ինչպէս յայտնում է Vesti.az-ը, աւելի վաղ Ալիզադէն ժամկէտներ էր հրապարակել՝ նախ 2012թ. աշնանը, ապա 2013թ. Յունուարին: Քանի որ ժամանակն անցել էր, Ալիզադէից հետաքրքրուել են, թէ ինչ ծրագրեր ունի:

«Ծրագրերը չեն փոխուել: Ես չեմ հրաժարուել Ադրբեյջանում հայկական ֆիլմերի փառատօնի անցկացման գաղափարից: Սակայն վերջին ամիսներին ես զբաղուած էի այլ նախագծով, իսկ միանգամից երկու նախագծերով զբաղուելը չափազանց բարդ է: Ես դեռ մէկ ֆիլմ ունեմ «Վոդկա լիմոն», սակայն մէկ ֆիլմով փառատօն չեն

Ազգրի Բաղաբազտ Զարդուշտ Ալիզադէ

անցկացնում: Գէորգի վանեանը խոստացել է ֆիլմեր ուղարկել, դեռ սպասում եմ: Ուզում եմ ասել, որ Աքրամ Ալլիսլիի վէպի շուրջ սկանդալը որեւէ կերպ չի ազդել իմ մտադրութեան վրայ», - ասել է քաղաքագետը եւ յաւելել, թէ երկաթեայ նետրոներ ունի, չի վախենում սաղրանքներից եւ հասարակական դատապարտումից:

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆՆԵԱԿՆԵՐ

1060 North Allen Ave
Pasadena, CA 91104

Գրասենեակները վերանորոգուած
եւ յարմար վարձքերով Յետաքրքրուողներէն
հեռաձայնել՝ (626) 398-0506

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

ՍՈՒՐԻԱ

ՌՈՒՄԱԿԱՆ ԶՈՅԳ ՕԴԱՆԱԻՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄԸ
ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Միջազգային լրատու գործակալութեանց համաձայն Ռուսիա երկու օդանաւերով մարդասիրական օժանդակութիւն պիտի կատարէ Սուրիոյ: 45 թոն ապրանք փոխադրող ռուսական օդանաւերը՝ շուտով Դամասկոս պիտի ժամանեն: Անոնք իրենց հետ պիտի տանին այն ռուսահայատակները որոնք կ'ուզեն Հայրենիք վերադառնալ: Վերջերս 70 ռուսեր Սուրիայէն Մոսկուա մեկնած էին:

ՄԱԿ-ի կողմէ հրապարակուած վերջին հաղորդագրութեան համաձայն՝ Սուրիոյ քաղաքացիական կռիւներու զոհերու թիւը հասած է շուրջ 70 հազարի:

ԼԱՆՏԱՐ ԻՊՐԱՅԻՄԻ ՆՈՐ ԿՈՉԸ

ՄԱԿ-ի միջազգային իրաւարար այճերիացի Լախտար Իպրահիմի, դարձեալ կոչ ուղղեց վերջ տալու սուրիական կողմերու միջեւ եղած շարունակական բախումներուն եւ անհրաժեշտ նկատեց կողմերու փոխզիջումներուն եւ երկխօսութեան սկսելուն:

Միւս կողմէ ընդդիմադիրներն իրենց դրամական եւ գինամթերքի օժանդակութիւնները կը ստանան գլխաւորաբար Քաթարէն, Թուրքիոյ վրայով...:

ԼԻԲԱՆԱՆ

»ՀԸՁՊԱԼԼԱ ՊԵՏՔ Է ԻՐ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆԸ
ԴԱԴՐԵՑՆԵ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ« Կ'ԸՍԵ ԾԱՄՊԼԱԹ

Լիբանանի յառաջդիմական սոցիալիստ կուսակցութեան նախագահ՝ Ուալիտ Ճամպլաթ «Ալ Անպա» օրաթերթին կատարած մէկ յայտարարութեան մէջ նշած է որ Հրզպալլա կուսակցութիւնը պէտք է դադրեցնէ իր ակտիւ գործունէութիւնը Սուրիոյ մէջ, որպէսզի պահպանէ իր ընդդիմադիրի վարկը Լիբանանի մէջ:

Ապահովական ոչտերը The Daily Star թերթին յայտնած են թէ սահմանամերձ Քիւսէյր շրջանին մէջ, վերջերս բախումներու զոհ գացած են երեք Հրզպալլայի զինեալներ եւ 12 սուրիացի ընդդիմադիրներ: Այս մէկը վերջին երկու տարիներու կռիւներու ընթացքին մեծագոյն միջադէպը կը նկատուի, սահմանամերձ շրջանին մէջ: Այսպիսով հարց կը ծագի թէ Հրզպալլա, որ կը նկատուի Պաշտի գինակից մը, դրական մասնակցութիւն կը բերէ՞ սուրիական կռիւներուն:

Միւս կողմէ Հրզպալլա կը հերքէ նման մասնակցութիւն մը ունեցած ըլլալը Լիբանանի հարեան երկրին մէջ:

Իր հերթին Լիբանանի նախագահ Միշէլ Սլէյման յայտնած է թէ երկրի ապահովութեան ամրապնդման համար անհրաժեշտ է որ քաղաքական բոլոր հոսանքներն ալ միասնաբար պատրաստեն պաշտպանութեան ռազմավարութիւն մը:

ԹՐԲԱԿԱՆ ՈՒԺԱՆԻԹԻ ՆԱԻ ՄԸ ՊԵՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Անցնող շաբաթուան ընթացքին Լիբանանի ջրային սահմաններէն ներս մուտք գործեց թրքական «Ֆաթմակուլ Սուլթան» ելեկտրականութիւն արտադրող նաւը: Ասիկա Լիբանան ժամանող երկու նաւերէն առաջինն է եւ նպատակ ունի մեղմացնել երկրէն ներս գոյութիւն ունեցող ռժմանիւթի տափաւը: Նաւուն սեփականատէրն է թրքական karadeniz Electric Unetim ընկերութիւնը:

Նշենք նաեւ որ 2012 թուականին Լիբանան ստորագրած է ռժմանիւթ ստանալու երեք տարուան համաձայնագիր մը, 360 միլիոն տոլար տարողութեամբ: Կ'ենթադրուի որ գոյգ նաւերը պիտի խարսխեն Ջուբի ելեկտրակայանին մօտերը: Ներկայիս առաջին նաւը խարսխած է ձիւնիէն մօտ 10 քիլոմետր հեռավորութեան վրայ ծովուն բացերը:

Ըստ պայմանագրին թրքական ընկերութիւնը պարտաւորուած պիտի ըլլայ վնասուց հատուցում վճարել եթէ համաձայնագրի պայմանները գործադրելու մէջ խախտումներ նշանարուին:

ԵԳԻՊՏՈՍ

ԲՈՒՌՆ ՅՈՅՅԵՐ ՓՈՐ ՍԱՅԻՏԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի մէջ անհանդարտ իրավիճակը կը շարունակուի: Երկրէն ներս համատարած դժգոհութիւն կայ իշխանութիւններու վարած հակադեմոկրատական քաղաքականութեան դէմ: Այս կապակցութեամբ մեծագոյն բողոքի ցոյցը տեղի ունեցաւ Փոր Սայիտի քաղաքին մէջ: Յուցարարները կը պահանջեն պատիժի ենթարկել վերջերս տեղի ունեցած բռնարարներու հեղինակները, որոնց պատճառով զոհուած էին 40 հոգիներ:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՊԱՊԻՆ ՅՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

ՄԵԹՐ ՊԱՐԳԵՒ ԴԱԻԹԵԱՆ

Փետրուար 11-ին, Վատիկանի Պենետիքթոս Ժ.Պ. Պապը իր խորհրդատու խումբ մը քարտինալներուն տեղեկացուց, որ իր յառաջացած տարիքին պատճառաւ անկարող է լաւապէս շարունակել իր ծառայութիւնը որպէս կաթողիկէ Եկեղեցոյ պետ, եւ հետեւաբար ան յայտնեց որ Փետրուար 28-էն սկսեալ կը հրաժարի իր պաշտօնէն:

Արդի պատմութեան մէջ աննախընթաց դէպք է սա, որ գրեթէ վեց հարիւր տարիներէ ի վեր առաջին անգամ կը պատահի: Պապին գահակալութիւնը, ինչպէս գիտենք, որեւէ կաթողիկոսի կամ պատրիարքի պէս, ցկեանս է եւ կ'երկարի ընտրութենէն մինչեւ մահ:

Մէկ միլիառէ աւելի կաթողիկէներու գերագոյն պետին հրաժարականը սակայն կարելի է դաս նկատել բոլոր անոնց, որոնք «Ծանի՛ր Զքեզ» խորհուրդին պէտք ունին:

Դաս է ան մեր իւրաքանչիւրին՝ որ ընդունինք մեր տկարութիւնները, ըլլան անոնք մարմնային կամ ոչ-մարմնային, որպէսզի կարելիութիւն ընծայուի անոնց, որոնք մեզմէ աւելի կարող են ստանձնելու պարտականութիւն եւ պարտաւորութիւն:

Դաս է ան բոլոր անոնց, որոնք պաշտօնի եւ դիրքի ամուր կառչածութեամբ, եւ կամ իրաւունքներ վաստակածի հոգեբանութեամբ, անփոխարինելի ըլլալու խաբկանքը կ'ապրին, եւ ցոյց կու տան անվերջ

տիրելու եւ տիրապետելու մարմաշը:

Դաս է ան մեծ աթոռներուն վրայ պզտիկ երեւցողներուն, եւ փոքր թեւերով երկինք թռչիլ ուզողներուն, որ բնութեան օրէնքին ենթակայ ենք ամէնքս՝ մեր կազմով ու հասակով, պոչով ու պոսով, եւ մեր այլազան մտային եւ մարմնային կարողութիւններով:

Դաս է ան բոլոր մեծաւորներուն, աշխարհական եւ եկեղեցական, որ ճիշդ եւ ճշմարիտ որոշումներ առնելով փրկեն իրենց հաստատութիւններն ու եկեղեցիները դէպի տկարութիւն տանող ճամբաներէն:

«Ծանի՛ր Զքեզ» խորհուրդով տակաւին ինչէր կարելի է ըսել:

Պիտի ուզենք ըսել որ այս նիւթապաշտներկայ ընկերային կեանքով ընթացող աշխարհէն թող հեռու մնան եկեղեցին եւ եկեղեցականները, որպէսզի ալեկոծ ճամբով ընթացող մեր մարդկութեան նաւը գոնէ տեղ մը ժայռ գտնելով չընկղմի...:

Պիտի ուզենք ըսել որ Հայ Եկեղեցին իր անցեալի հմայքն ու փրկարար դերը գործածելով գիտնայ ինքզինք նորոգել եւ բարեմշակել, որպէսզի իր կարող սպասարկուները քիչ մը հոս ու հոն չկարգալուծէ եւ չկորսնցնէ...:

Եւ վերջապէս, պիտի ուզենք ըսել որ պետութիւն եւ եկեղեցի, ձեռք-ձեռքի տուած, գործեն այնպէս, որ ոչ մի հայ, ի Հայաստան կամ ի փրկուած աշխարհի, չյուսալքուի եւ չյուսահատուի, ու գործեն այնպէս, որ հարուստ դասակարգը միայն չօգտուի ու չմեծարուի:

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ
ՓԱՍՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ԵՈՒԻ ԸՍՏԱՐ)
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹԵՐՈՒ ԸՍՏԱՐ
1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104
ՄԱՆՐԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ԵՆԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

PETER CARAPETIAN HERMINE DEMIRTSHYAN-DEMIRO FELIX EGHIAZARIAN DIKRAN EKIZIAN GAGIK GHAZANCHYAN RUBEN GRIGORIAN MANUELLA GUIRAGOSSIAN SARKIS HAMALBASHIAN SUREN KHORENYAN MARAT MARGARIAN TIGRAN MATULIAN CARLOS SAYADIAN LILIT SOGHOMONYAN KAYTS VANIKIAN

ARMENIAN GENERAL BENEVOLENT UNION PASADENA/GLENDALE CHAPTER PRESENTS

CONTEMPORARY ARMENIAN ART 2013

A UNIQUE EXHIBITION OF EXTRAORDINARY ART FROM ARMENIA, LEBANON, MEXICO & THE USA / OIL, MIXED MEDIA, PHOTOGRAPHY, SCULPTURE

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԸՆՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍ 2013

OPENING: FRIDAY FEBRUARY 22, 2013, 7:30-11PM / SATURDAY, FEBRUARY 23, 5-11PM / SUNDAY, FEBRUARY 24, 2-6PM
AGBU VATCHE & TAMAR MANOUKIAN CENTER - 2495 EAST MOUNTAIN ST, PASADENA 91104

ՀԱՐԻՒՐԱՍԵԱԿԻ ՍԵՍԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՅՈՒՇԵՐԸ ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԵՆ ԶԱԼԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Տ. ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ «ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ՅՈՒՇԵՐՍ» ՀԱՏՈՐԸ

«Մարդիկ կը խորհէին թէ ես միայն կրնայի գրել, եւ կը յորդորէին իրր հուսկ յետին պարտականութիւն կատարել այս գործը»
ԶԱԼԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

ԴՈԿՏ. ԶԱԼԷՆ Ա.Ի. ՔԶՆԹ.
ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Հատորը

Հայոց 1915 թուի ցեղասպանութեան հարիւրամեակի սեմին չկայ աւելի վաւերական վկայութիւն քան օրուան գործի վրայ եղող Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Տ. Զաւէն Արքեպիսկոպոս Տ. Եղիայեանի «օրագիրներէն» իր իսկ կողմէ խմբագրուած իր «Պատրիարքական Յուշերս» հատորը՝ հոգեղութեամբ պատմաբան եւ իրազեկ հեղինակ Արշակ Ալպոյաճեանի: Գիրքը լոյս տեսած է Պատրիարքի վախճանման տարին՝ 1947 թուին, վաւերագիրներու եւ վկայութիւններու ճոխ բովանդակութեամբ, Գահիրէի Մտաւորական Սպասարկութեանց Գրասենեակին կողմէ: Յետագային, 2002 թուին, հատորը ընտիր տպագրութեամբ անգլերէնի թարգմանուեցաւ եւ հրատարակուեցաւ Միացեալ Նահանգաց մէջ:

Ականատես Վկան

Գործի վրայ եղող ականատես եւ ականջալուր Հայոց Զաւէն Պատրիարքը, կորովի եւ վարչագէտ, քառորդ դարու հեռաւորութեամբ կը բանար իր օրագիրը եւ մանրամասնել կերպով կը դասաւորէր դէպքերու շարքը 1914-1922, որ «թրքահայոց ամենէն փոթորկալից ժամանակամիջոցը կրնայ համարուիլ», ինչպէս հեղինակը ինք կը ճշդէ իր նախաբանին մէջ:

Նախկին Պատրիարքը, Արմաշի առաջին սերունդէն եւ ամենէն երիտասարդներէն մին էր որ գահ կը բարձրանար իր 70 տարիքի լրումին, ձեռք կ'առնէր գրիչը, կը պրպտէր իր յուշատետրը, կը վերջիւնէր անպատմելի պատահարները, կը վկայակոչէր իր վաւերագիրներու օժանդակութեամբ պետական եւ քաղաքական անձերն ու հայոց պատրիարքութեան վարչականները, եւ ընթացք կու տար եղած կրկնակի բաղձանքներուն, որովհետեւ «մարդիկ կը խորհէին թէ ես միայն կրնայի ընել եւ կը յորդորէին իրը հուսկ յետին պարտականութիւն կատարել այս գործը»:

Զաւէն Պատրիարք իր կեանքի վերջալոյսին տպագրութեան կը յանձնէր իր վաւերագիրքը ոչ որ-

պէս «համարատուութիւն», այլ որպէս «ճանօթագրութիւն» ինչպէս ինք կ'ըսէր: Գիրքին խմբագրութեան համար հեղինակը անհրաժեշտ նկատած է Երուսաղէմ այցելել եւ օգտագործել Կ.Պոլսոյ Պատրիարքութեան յատուկ թղթածրարները որոնք իր օրով իր իմաստուն կարգադրութեամբ հոն դրկուած էին Մարսիլիոյ ճամբով Առաջին Պատերազմէն ետք:

Բովանդակութիւնը

«Պատրիարքական Յուշերս» գիրքը վեց գլուխներէ կը բաղկանայ: Իր պաշտօնավարութեան առաջին շրջանի (1914-1916) դէպքերը, ընդմիջուած հայկական ահուկի կոտորածներու եւ գաղթի հետեւանքով, լայնօրէն կը բացատրեն 10 ենթախորագիրներու ներքեւ այն բոլոր դիպուածները որոնք կը յանգին Պատրիարքութեան եւ Ազգային Սահմանադրութեան ջնջումին: Չորրորդ հատուածը աքսորականի իր կեանքի մասին է՝ 6 ենթաբաժանումներով, ուր կը պարզուի որ աքսորեալ Պատրիարքը իր ծննդավայր Պաղտատի մէջ անգործ չի նստիր եւ թաքնուած, այլ գործօն եւ օգտակար կը հանդիսանայ որբախնամի կարեւոր գործին մէջ:

Գիրքին 5-րդ գլուխը դէպի Պատրիարքական Աթոռ վերադարձի պատմութիւնն է եւ պաշտօնի վերատիրանալը (1919-1922), 15 ենթաբաժանումներով ուր պատր-

իարքութեան վերահաստատման, որբանոցներու ինամատարական գործին, տարագրեալներու կայաններուն, որբահաւաքի, հայկական ինդիլի, Կիլիկիոյ պարպումին, եւ Ազգային Պատուիրակութեան Նախագահ Պօղոս Նուպար Փաշայի հետ յարաբերութեան, եւ վերջապէս պատրիարքութենէ հրաժարման կնճռոտ, սրտմաշուք դէպքերու նկարագրութիւնը կը տրուի համբերութեամբ եւ ամենայն բծախնդրութեամբ, եւ անաչառօրէն: Գիրքին վերջին գլուխը կը վերաբերի Զաւէն Պատրիարքի Պոլսէն հեռանալէն ետք կատարած մի քանի ազգային եւ կրթական գործերուն, նախ Պուլկարիոյ եւ ապա Կիպրոսի մէջ: Ինք էր որ կարողացաւ Մելքոնեան Եղբայրներու կտակով եւ ՀԲԸ Միութեան միջոցով բանալու Կիպրոսի Մելքոնեան Կրթական Հաստատութիւնը:

Կասկած չկայ որ եթէ այս գիրքը չգրուէր, շատ բան պիտի պակսէր Պոլսոյ եւ Թուրքիոյ հայոց 20-րդ դարու առաջին 25 տարիներու վաւերական պատմութիւնէն: Աչքառու եւ յուզիչ օրինակ մըն է հետեւեալը: Զաւէն Պատրիարքի 1916 թուի բռնի պաշտօնանկութեան մանրամասն, ժամը ժամին տրուած ճշգրիտ տեղեկութիւնները՝ ստացուած հրամանագիրներու բնագիրներով եւ անոնց լոյսին տակ, հոն միայն կարելի է գտնել: Ուրիշ այլ ոք պիտի չգրէր կամ այլուր կարելի պիտի չըլլար գտնել ինչ որ կը կարդանք «Յուշեր»ուն մէջ:

Պատրիարքին Մտահոգիչ Դիմումները

Նշմարելի է որ «Յուշեր»ուն նպատակը եղած է նաեւ անուղղակիօրէն արդարացնել Զաւէն Պատրիարքի հետեւած քաղաքականութիւնը տաղանապալից այդ շրջանին: Արդար եւ ակնկալելի պիտի ըլլար այդ անշուշտ, նկատի առած իր անձն ու նուիրումը, բարձր նկարագիրն ու վարչագէտի զգայուն ձիրքը, որոնց շնորհիւ չընկճուեցաւ, թէ՛ իսկ մահուան սպառնալիքի տակ: Ստուգապատում նամակներն ու հաղորդագրութիւնները որոնք ստեղծ հասած էին Պատրիարքին՝ թեմակալ առաջնորդներէն, կասկած չեն թողուր Թուրք պետութեան հայաջինջ ծրագրին մասին: Պատրիարքը կառավարութեան անձամբ կը դիմէր եւ սակայն խոստումներէ աւելի բան չէր ստանար:

Հակառակ այդ մերժումներուն Զաւէն Պատրիարք արձանագրած է հայոց թրքական բանակին ի նպաստ եւ զինուորական գրաւում-

ներու միջոցին ըրած անթիւ գոհորութիւնները իրենց մանրամասնութիւններով: Միւս կողմէ, ի պատիւ իրեն, չէ քաշուած իր անաչառ դատաստանը ընելէ նաեւ հայոց նկատմամբ, որոնք բերեմն անհարկի եւ անխոհեմ շարժելով ըմբոստացան, եւ նոյնիսկ պետական բարձր պաշտօնեաներու դէմ մահափորձ ծրագրեցին: Իր յիշած դէպքերէն որոշ կը հասկցուի հայ կուսակցապետներու դիրքը որոնք չէին ըմբռնած օրուան քաղաքական կացութեան ծանրութիւնը, հակառակ իր միջանորդութեան եւ յորդորներուն ի պաշտպանութիւն հայ ժողովուրդին: Ազգարարելով հանդերձ, Պատրիարքը միշտ դիմումներ կը կատարէր կրօնից նախարար Իպրահիմ պէյին եւ Եպարքոս Սաիտ Հալիմ փաշային, եւ ի հարկին թալանարկութիւն, որոնք միայն կեղծ ու պատիր պատասխաններով կը գոհացնէին Պատրիարքը:

Թրքատիպ Անողոք Պատասխան

Զաւէն Պատրիարքի դիմումները նուագեցուցին պետութեան հակազդեցութիւնը: Անողոք եղաւ Քսան Հնչակեաններու եղբուական վախճանը կախաղաններու վրայ, Պայագիտի հրապարակին վրայ, որուն մասին Պատրիարքը լսեց ահուկի ոճիրէն անմիջապէս ետք երբ Տ. Գալուստ Քահանան որ կախաղաններուն մօտ կանչուած էր ոճրագործ պետութեան կողմէ վերջին աղօթք մը ըսելու, հրապարակէն ուղղակի պատրիարքարան երթալով տեղեկացուցած էր Պատրիարքին:

Պատրիարքին տուած մանրամասնութիւններէն ի յայտ կուգայ որ Հնչակեաններ Ռուսաստանի Բոսնիանցա քաղաքին մէջ ժողով գումարած են եւ ծրագրած սպաննել Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարար Թալէաթը, սակայն այդ որոշումը Եասեան կոչուած դաւաճան հայու մը կողմէ կառավարութեան հաղորդուած է: Հաղորդուած կամ ոչ, անպայման դաւադրութիւնը երեւան կ'ըլլէր եւ արդիւնքը կ'ըլլար նոյնը: Հնչակեան ձեռքակալներուն թիւը 140 էր, կը գրէ Պատրիարքը, որոնցմէ 20-ը դատապարտուեցան: Ոճիրէն առաջ Զաւէն Պատրիարք չթերացաւ իր հայրախնամ պարտքին մէջ թալէաթին անձամբ մօտենալով եւ ինդրելով որ 140 յանցապարտները չպատժուէին, այլ զանոնք երկրէն արտաքսէին միանգամ ընդմիշտ: Նաեւ Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս նշած է Պատրիարքը, Կա-

Շարք էջ 18

Bedros S. Maronian
818/500-9585

Siamanto B. Maronian
818/269-0909

SERVING THE COMMUNITY SINCE 1975
More locations and more ways to service your insurance and financial needs

<p>6300 Wilshire Blvd. Suite 1900 Los Angeles, CA 90048</p> <ul style="list-style-type: none"> • Life Insurance • Health Insurance • Group & Individual • Long Term Care • Disability 	<p>805 East Broadway Glendale, CA 91205</p> <ul style="list-style-type: none"> • Estate Planning • Will & Living Trust • Full Annual Review • Mortgage Protection • College Planning 	<p>300 N. Lake Ave. Suite 500 Pasadena, CA 91101</p> <ul style="list-style-type: none"> • Workman's Compensation • Employee Benefits • Annuity • IRA • 401K & 403B
--	---	---

A.B.A. INSURANCE SERVICES

Insurance coverage can help you financially!
Ապահովագրութիւնը Աճիրաճեղալ է

Coverage & Protection should be on the top of your priority list.

Seniors 65 & Up Medicare Supplements • Insurance • Prescriptions Drugs RX • Benefits

Ս. Դ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 125-ԱՄԵԱԿ ՏԻԳՐԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ (ՊԵՐՃ ՍԵՏԱՂԵԱՆ)

ՏՕԳԹ. ԵՂԻԿ ՃԵՐԷՃԵԱՆ

Ս.Դ.Հնչակեան Կուսակցութեան մարտական դպրոցի ներկայացուցիչներէն է Տիգրան Գազանճեան, որ նաեւ կը յատկանշուի իր անուան շուրջ ծագած շարք մը պատմական հակասութիւններով:

Առաջին պահէն իսկ, Տիգրան Գազանճեան յեղափոխական գործիչին անուան շուրջ երեւան եկած տարօրինակ հակասութիւն մը, մեր հետաքրքրութիւնը աւելի սրեց եւ մենք փորձեցինք քայլ առ քայլ բացատրել իրականութիւնը:

Հնչակեան յայտնի մտաւորական, պարսկահայ եւ Պարսկաստանի սահմանադրական յեղափոխութեան քաջամարտիկ Սոկրատ Խան Գեղտեանց, այդ յեղափոխութեան մէջ Հնչակեան Կուսակցութեան խաղցած դերին մասին գրած իր գրքի յառաջաբանին մէջ կը գետեղէ Մանուէլ Մոզեանին լուսանկարը, հետեւեալ գրութեամբ. «Թեհրանի Ս.Դ.Հնչակեան կազմակերպիչը, Սալար-օղ-Տէօվլէի տեւորը նախաձեռնելու համար իր ընկեր Գազանճեանի հետ նահատակուեցին Սալար-օղ-Տէօվլէի ձեռքով 1909 թ. Քէրմանշահ քաղաքում» (1): Պարսկաստանի յեղափոխական շարժումներուն մասնակից մէկ այլ Հնչակեան ղեկավար Գ. Աստղունի (Գրիգոր Եղիկեան), այս դէպքին մասին կը գրէ. «Այդ օրերին, մի օր Մանուէլ Մոզեանը ինձ յայտնեց, որ ինքը ընկ. Տիգրան Գազանճեանի հետ, որ նուազեւ Գազանճեանի հետ, որ նուազեւ Տաճկահայաստանի էր, մտադիր է Քէրմանշահ գնալ Սալար-օղ-Տէօվլէին տեւորի ենթարկելու, եւ, որ ինքը այդ անում է պարսիկ Դեմոկրատ Կուսակցութեան կարգադրութեան համաձայն: Վճռականապէս յայտնեցի նրան, որ Հնչակեան ընկերները տեւորական կամ այլ քաղաքական գործեր պարտաւոր են կատարել մեր կուսակցութեան վճռի համաձայն, եւ քանի որ մեր կուսակցութիւնը ոչ մի որոշում չի կայացրել այդ առթիւ, ես արգելք եմ դառնում իրենց գնալուն: Մեր այդ խօսակցութեան ներկայ էին մի քանի ընկերներ: Մանուէլը ջանաց ինձ համոզել, բայց ես իմ յայտարարութեան մէջ մնացի անյողդողդ: Նա պատասխանեց, որ ինքը ժամանակակերպապէս հրատարակում է կուսակցութիւնի իր խոստումը, որ տուել էր դեմոկրատներին, կատարելու համար:

Այդ բանը անելուց յետոյ, եթէ ողջ մնայ, կրկին կը մտնի մեր կուսակցութեան մէջ: Սոկրատի վճռական յայտարարութիւն նրա կողմից արուած՝ ինձ ստիպեց տեղի տալ: Եւ նա գնաց Տիգրան Գազանճեանի հետ: Քէրմանշահում ձերբակալուեցին եւ կախուցեցին երկուսն էլ: Ինձ վրայ շատ ճնշող տպաւորութիւն թողեց նրանց մահուան լուրը, որովհետեւ դա արգիւնք էր իր ձեւի մի յամառութեան, բայց, ի հարկէ, այդ յամառութիւնը պատճառ չէ, որ ես միշտ էլ յարգանքով չիչեմ այդ երկու նահատակներին, մանաւանդ անգուգական եւ հազուադիւր Մանուէլ Մոզեանին» (2):

Գ. Եղիկեանի պահանջները այս վկայութիւնը կասկած չի ձգեր, որ Մ. Մոզեան եւ Տ. Գազանճեան կախաղան բարձրացած են:

Գ. Եղիկեան, նոյն դէպքը, աւելի ամփոփ գիծերու մէջ երկրորդ անգամ կը յիշէ իր մէկ այլ յօդուածին մէջ (3): Արսէն Կիտուր եւս կը յիշատակէ կախաղանման այս փաստը (4): Հուրի Պէրպէրեան, որպէս սկզբնաղբիւրներ ընդունելով Գ. Աստղունին եւ Ա. Կիտուրը, ինք եւս կը յիշատակէ կախաղանման այդ եղելութիւնը (5):

Այս բոլորին մէջ հակասական կամ տարօրինակ ոչինչ կայ:

Հակասութիւնը կը սկսի այն պահէն, երբ Ա. Կիտուրի մօտ, Տ. Գազանճեան կախաղան հանուելէն քանի մը տարի ետք կը վերակենդանանայ եւ Կովկասի շրջանի Հնչակեան գործունէութեան մէջ կը խաղայ գինտորական եւ կազմակերպչական կարեւոր դեր:

Բացառուած չէ, որ միեւնոյն ժամանակաշրջանին, նոյն անուն ազգանունով, մարտական աշխատանքներու ատակ երկու տարբեր անձեր գործեն Հնչակեան Կուսակցութեան շարքերուն մէջ: Սակայն, Ա. Կիտուրի մօտ, գիրքի վերջաւորութեան տրուած անձնանուններու ցանկին մէջ կը նշուի միայն մէկ Տ. Գազանճեան, որուն անունը դիմաց կը տրուին այդ անունը պարունակող բոլոր էջաթիւերը (6): Արդե՞ք Տ. Գազանճեան կրցած է ձեռով մը խոյս տալ կախաղանէն եւ վերադառնալ պաշարի դաշտ...:

Այս տարակուսանքներով, Տ. Գազանճեան անուան շուրջ մենք սկսածք պրպտումներ կատարել Հայաստանի Ազգային Արխիւնէն (ՀԱԱ) ներս: Իրօք, կրցանք Տ. Գազանճեանի գործունէութեան շուրջ կարեւոր փաստաթուղթեր ձեռք անցնել: Սակայն, այդ արխիւները մեզ մտահոգող հարցին պատասխան մը չէին տար: Տատամտոտ քայլերով դիմեցինք ՀԱԱ-ի տնօրէնութեան: Պարզուեցաւ, որ Տ. Գազանճեանի անուամբ կայ անձնական թղթապանակ՝ կազմուած անոր կողմէ գրուած ինքնակենսագրութիւնով (7): Այս ինքնակենսագրութիւնը (յետայս «յուշեր»), Տ. Գազանճեանի կեանքի առաջին հանգրուանը չէր ընդգրկեր, ուստի մեր մօտ յառաջացած շփոթը չի փարատիր:

Աւելին, տուեալ «յուշեր»ուն, հաւաքուած արխիւային այլեւ այլ նիւթերուն եւ պատմագրական տուեալներուն միջեւ եւս երեւան կու գան նորանոր հակասութիւններ, որոնց ուշադիր ընթերցումէն եւ համեմատութենէն ետք միայն կարելի է ուրուագծել Տ. Գազանճեան գործիչին կերպարը:

Նախ «յուշեր»ուն մասին: Հաւանաբար այդ գրուած է 1938-ին, որովհետեւ կը սկսի Հայաստանի Յեղկոմի առաջին նախագահ, ստալինեան բռնազոհերէն Սարգիս Կասեանի դէմ պարսաւագրով մը: Ժամանակաշրջանի հոգեբարոյցական մթնոլորտին ծանօթները լաւ գիտեն, որ իւրաքանչիւր քաղաքական գոհին պէտք է յաջորդէր ամբաստանութիւններու եւ մեղադրանքներու հակայ զմուռկ մը: «Յուշեր»ը գերծ չէ այդ միտումէն: Եւ ընդհանրապէս, «յուշեր»ուն մէջ կայ օրուան իշխանութիւններուն հաճելի թուան ճակատի ճիգ մը: Ուստի, այն պէտք է կարդալ խիստ վերապահութեամբ եւ օգտուել միայն անոր գուտ պատմագրական նշա-

նակութիւն ունեցող փաստերէն: «Յուշեր»ու ձեռագիրէն, ոճէն, ուղղագրութենէն եւ կարգ մը ուղեւորէն բառերու վարժ գրեթէ ձեւէն կարելի է ենթադրել, որ անոր հեղինակը արեւելահայ մըն է: Մինչդեռ, ինչպէս տեսանք, Գ. Եղիկեան կախաղան բարձրացած Տ. Գազանճեանը կը ներկայացնէ որպէս «տաճկահայաստանցի»: Միւս կողմէ սակայն, «յուշագրող» Տ. Գազանճեան, անուղղակի կերպով, երկու անգամ կը նշէ, թէ գործած է նաեւ Պարսկաստանի մէջ: Առաջին անգամ, էջմիածինի մէջ հանդիպելով բժիշկ Եղիշէ Մկրտիչեանին, ան կը գրէ. «Որի հետ մենք ծանօթներ էինք դեռ Պարսկաստանից»», իսկ երկրորդ անգամ՝ երբ ան կը հանդիպի Մալխասի հետ, վերջինս կ'ըսէ, թէ զինք կը ճանչնայ տակաւին Պարսկաստանի օրերէն: Այս փաստերն ալ կու գան զօրացնելու այն վարկածը, որ երկու Տ. Գազանճեանները կրնան նոյն անձը ըլլալ:

Տ. Գազանճեան կը գրէ, թէ ինք ծանօթ էր Ս. Կասեանին, 1905-06 թուականներէն, երբ վերջինս որպէս Հնչակեան գլխաւոր խմբագիրն էր Թիֆլիսի կուսակցական օրկան «Պայքար»ին, իսկ ինք կ'օժանդակէր թերթին ի նպաստ կատարուող դրամահաւաքին:

Այստեղ, կարելի է ընդունիլ այն փաստը, որ Տ. Գազանճեան 1905-էն արդէն գործած է Հնչակեան շարքերուն մէջ: Իսկ մնացեալը թիւրիմացութիւնն է: «Պայքար» Հնչակեան օրակարգի մէջ Թիֆլիսի մէջ լոյս կը տեսնէ 1907 Յունուար 1-ին, Ֆլորա Վարդանեանի խմբագրապետութեամբ եւ այն կ'ունենայ միայն մէկ թիւ ու իր «ծայրայեղ վնասակար ուղղութեան համար» կը խափանուի իշխանութիւններուն կողմէ (8): Կարճ ժամանակ անց կուսակցութիւնը կը սկսի հրատարակել «Ապագայ» օրաթերթը, Ատրպետի (Սարգիս Մուկահահեան) խմբագրապետութեամբ:

Այդ շրջանին, բացի այս մէկ թիւ «Պայքար»էն, հայ կեանքին մէջ այլ «Պայքար» լոյս տեսած չէ: Իսկ Ս. Կասեան, ճիշդ է, որ Հնչակեան եղած է, աշխատակցած է «Հնչակ»ին եւ 1903-ին Գերմանիոյ Ս.-Գեմոնկրատ Կուսակցութեան Տրեզորէրի համադրման ներկայացուցած է ՍԴ-ԶԿ-ը (9), սակայն 1906-ին ան արդէն պոլշեկի էր եւ Թիֆլիսի մէջ մաս կը կազմէր վերջիններու օրկան «Կայծ» եւ ապա «Նոր Խօսք» թերթերու խմբագրական կազմերուն:

Տ. Գազանճեանի անունը աւելի շատ կը հոլովուի Համաշխարհային Պատերազմին, կամաւորական շարժման կապակցութեամբ:

Ան, «յուշեր»ուն մէջ կը գրէ, թէ 1915-ին կը մասնակցի Թիֆլիսի մէջ կայացած երեք բազմամարդ ժողովներու (որոնցմէ Բ.ը եւ Գ.ը համապատասխանաբար 122 եւ 112 ժողովականներով) ու Տոկոս, Բագրատ Նաւասարդեանի, Շիրվանզադէի եւ այլոց կողքին կ'ընտրուի այդ ժողովներէն բխած յանձնախումբին անդամ: Այս մարմինը հանդիպում կ'ունենայ Ազգ. Բիւրոյի ներկայացուցիչներ՝ Ալեքսանտր Խատիսեանի եւ Սամսոն

Յարութիւնեանի հետ. «առաջին եւ վերջին հանդիպումը կայացաւ, ոչ մի համաձայնութիւն տեղի չունեցաւ եւ ժողովը ցրուեց», կը գրէ Տ. Գազանճեան ու կը բացատրէ, թէ հանդիպման նպատակն էր տարհամոզել կամաւորական շարժումը հովանաւորող Ազգ. Բիւրոն, որ հրաժարի այդ շարժումէն: Այս բացատրութիւնը օրուան իշխանաւորներուն հաճելի երեւելու ճիգ մըն էր, որովհետեւ իր օրին պոլշեկիները դէմ էին կամաւորական շարժման:

Իրականութեան մէջ, յանձնախումբին նպատակն էր համոզել Ազգ. Բիւրոյի ներկայացուցիչները՝ ընդլայնելու իր կազմը տարբեր հոսանքներու ներկայացուցիչներով եւ անկախ մտաւորականներով, որովհետեւ Ազգ. Բիւրոյի կողմնակալ կեցուածքին եւ կամաւորագրական համազգային շարժումը կուսակցական քարոզչութեան վերածուելուն շուրջ յառաջ եկած էր հակա դժգոհութիւն:

Խորքին մէջ Տ. Գազանճեան ոչ միայն դէմ էր ըլլալ կամաւորական շարժման, այլ կ'ըլլայ անոր աշխոյժ կազմակերպիչներէն եւ մասնակիցներէն: Այս մասին կը խօսին պատմագրական, յուշագրական եւ արխիւային շատ մը նիւթեր: Հնչակեան մէկ այլ հայրուկայեան Ս. Վահագն (Գրիգոր Նալպանտեան), որ կամաւորական շարժման հանդէպ ունէր մարտավարական այլ ծրագիր, կամաւորակներու 6-րդ գունդի կազմակերպիչներ Բ. Սիւնիքի (Բագրատ Աւետեան), Արտեմիւսի (Յարութիւն Գապարեան), Ասիլբեկի (Մելքոն Ասիլբեկեան, Մոզպետ), Հաճի Նազիրի կողքին կը յիշէ Տ. Գազանճեանի անունը: Ս. Վահագն այլ տեղ մը կը նշէ, թէ 1907-ին Թաւրիզ անցնող իր գլխաւորած խումբին մաս կը կազմէր նաեւ Տ. Գազանճեան՝ յաւելելով «կախուած» եւ «յուշագրող» Տ. Գազանճեաններուն նոյն անձը ըլլալու վարկածին հնարաւորութիւնը (10):

Բայց աստի, նամակագրական բաւական ճոխ հաւաքածոյ մը լոյս կը սփռէ Տ. Գազանճեանի կամաւորական գործունէութեան վրայ: Բ. Սիւնիք, Պերճին գրած իր նամակին մէջ կը տեղեկացնէ, թէ Ռոստոմովին հասած են 85 կամաւորներ, որոնք գէնքեր ստացած են Ռոստովի իշխանութիւններէն, իսկ ծախսերը հոգացած է մեծահարուստ Կիտովը, նաեւ Ռոստովիայէն եկած «Հնչակեան կամաւորների առաջին խումբը - 20 հոգի - որոնց Քիշինեւի մէջ Հնչակեան դրօշը պարգած երթով ժողովուրդը ողջերթ է մարթած» (11): Քանի մը օր անց, դարձեալ Բ. Սիւնիք Տ. Գազանճեանին գրած նամակին մէջ կը նկարագրէ Չիտուր-Աղջակայայի յաղթական կռիւը (12): 1915 Յունուարին Պերճ, Կարսէն ՍԴ-ԶԿ Պաքուի վարչութեան գրած նամակին մէջ կը նկարագրէ 6-րդ գունդին իրավիճակը: Ան կը տեղեկացնէ, թէ հրամանատար Արտեմիւսի տեղ նշանակուած է Աղունիկ Չանփոլատեան, խումբի ընդհանուր թիւը հասած է 300 կուռղի, կամաւորներ կը սպասուին Ալեքսանտրապո-

100 ՀԱԶԱՐ ՏՈՒՆ ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ ՍՈՒՐԻԱՅԱՅՈՒԹԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ
«ՀԱԼԷՊ, ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՅԱՐԱՆ»Ի ԳԻՆԵՉՕՍ
«ԳԻՇԵՐ ՍԸ ՔԱԿՏԵԼ» ՀԱՏՈՐԻ ՀԱՍՈՅԹԸ ՊԻՏԻ ՅԱՏԿԱՅՈՒԻ ՍՈՒՐԻԱՅԱՅՈՒԹԵԱՆ

Վերջերս երկու հեղինակներ Սուրիահայու թեան օգնութեամբ մտահոգ էին՝ Զաւէն Խանճեանը Հալէպի կեանքին մասին գիրք մը գրեց, իսկ Սիլվա Ժանոյեան Մերձանեանը իր բանաստեղծութիւններու գիրքին հասոյթը պիտի յատկացնէ Սուրիահայու թեան օգնութեան:

Օգոստոս 2012ին ի վեր, Զաւէն Խանճեանը շրջանիս Սուրիոյ Զօրակցութեան Միացեալ Գործադիր Մարմնի ատենապետն է, որ շատ մը անհատներէ եւ կազմակերպութիւններէ նուիրատուութիւններ հաւաքելով, եւ Փաստինայի եւ Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ համերգներ կազմակերպելով 350 հազար տոլար դրկած էր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան մօտ Սուրիահայու թեան հաշուոյն: Անցեալ շաբաթ, 100 հազար տոլար եւս փոխանցուած է:

***

Խանճեանի հեղինակութեամբ «Հալէպ՝ Առաջին Կայարան, Մանկութիւն Ունեցող Տղու Մը Յուշերը» հատորի գինեձօնը եւ մակագրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, Մարտ 3, 2013ին, կէսօրէ

ետք ժամը 6ին, Թէքէեան Մշակութային Միութեան Լոս Անճելըսի Մասնաճիւղին կազմակերպութեամբ, Իրանահայ Միութեան Կեդրոնին մէջ, 117 S. Louise St., Glendale, CA 91205:

Հատորը Հալէպահայ կեանքի արտացոլումն է իր մշակոյթով եւ սովորութիւններով, հոն աւելի բարձր ժամանակներուն հասակ առած հեղինակին ընտանիքին, դրացիներուն, եկեղեցւոյ, ուսուցիչներուն եւ դասընկերներուն, ինչպէս նաեւ այցելած տեղերուն մասին յիշողութիւններու ու յիշատակներու հաւաքածոն է: Անդրանիկ Ծառուկեանի «Մանկութիւն չունեցող Մարդիկ»-ի որբանոցներու մէջ իրենց մանկութիւնը անցուցած սերունդին հակասութեամբ, Խանճեան գրած է անոնց յաջորդող սերունդին մասին:

Այս հեղինակին երրորդ գիրքն է, նախապէս ան հրատարակած էր «Այս տունը քուդ է թէ՞ իմս» (2007ին) Արեւմտեան Հայաստանի այցելութենէն ետք եւ բանաստեղծութիւններու հաւաքածոյ մը, «Սրտի եւ Մտքի Յոլքեր» (2010ին):

Հրանդ Աղապաեանը պիտի ներկայացնէ հեղինակը, Դոկտ. Վահրամ Շէմմասեանը պիտի ներկայացնէ հատորը, իսկ Լենա Պօզոյեանը իսօք պիտի առնէ Հայ Օգնութեան Միութեան Արեւմտեան ԱՄՆ-ի Շրջանային Վարչութեան եւ Սուրիահայու թեան Զօրակցութեան կողմէ:

Գինեձօնին մուտքը ազատ է: Զեռնարկին ընթացքին պիտի կիրարկուի զեղարուեստական յայտագիր եւ հանրութիւնը առիթ պիտի ունենայ մակագրուած օրինակներ ստանալու: Գիրքը հրատարակուած է Թէքէեան Մշակութային Միութեան մեկենասութեամբ:

Սիլվա Մերձանեանը «Uncoil a Night» (Գիշեր մը Քակտել) հատորը հրատարակած է Փետրուար 16ին եւ գիրքի հասոյթը պիտի նուիրէ Սուրահայու թեան, քանի որ կը փափաքի օգնել Սուրիահայու թեան եւ ինքն ալ ակամայ ժամանակին ապրած է պատերազմի սարսափը:

Մերձանեան իր ամուսնոյն եւ երկու մանչերուն հետ Օրէնճ Քաունթի կ'ապրի: Տոքթ. Շահնուր Եսելեանը գծագրած է իր հատորի կողքը, իսկ Գանատացի արուեստագէտ եւ գրող Փո Լիցը՝ հինգ գծանկարներով զարդարած է իր հատորը:

Մերձանեանի գիրքը կարելի է ստանալ Քրիէյթ-Լսիֆէյս Ամազոնի հրատարակչական բաժինէն հետեւ-

եալ կայքէջի հասցեով՝ <https://www.createspace.com/4113245>:

Անգլերէնէ թարգմանուած պատուիկ մը կը ներկայացնենք «Unclenched» (Արձակուած) բանաստեղծութենէն.- «Լուս գիշեր, կը համարձակի՞ աւելին սպասել, բայց մերթ ընդ մերթ, միտքերս կը քակտեմ, յետոյ կը փաթթուիմ, յանգաւորելով հոգիիս հետ»:

Բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն ըմբռնելով ու նուիրելով ձեր ընտանեկան պարագաներուն եւ բարեկամներուն, նաեւ օգնած պիտի ըլլաք կեանքի դժուարին պայմաններու մէջ յարատեւող մեր Սուրիահայ եղբայրներուն եւ քոյրերուն:

***

Սուրիոյ Հայութեան Զօրակցութեան Միացեալ Մարմնի անդամները հետեւեալներն են.- Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ա.Մ.Ն.ի Արեւմտեան Թեմ, Հայց. Եկեղեցւոյ Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմ, Հիւսիսային Ամերիկայի Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու Միութիւն, Հիւսիսային Ամերիկայի Հայ Կաթողիկէ Թեմ, Ամերիկայի Հայ Աւետարանական Ընկերակցութիւն, Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն, Հայ Օգնութեան Միութեան Ա.Մ.Ն.ի Արեւմտեան Շրջան, Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն, Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւն եւ Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութիւն:

Համացանցի հասցէն է՝ www.SyrianArmenianReliefFund.org:

Yoga for Health

Introduce your Body to your Brain
they might like each other

Please Join us Every Tuesday and Thursday, starting February 5th, from 7:15pm to 8:30pm and learn how to manage your:

Migraine/Fatigue	Body Fat
Back pain	Sex Drive
Stress/Anxiety	Wrinkles
Irregular heartbeat	Blood Circulation
Constipation	Insomnia
Depression	

Location: 1060 N Allen, Pasadena CA 91107
For more Information, Please contact "Tina Vartabetian" at (818) 720-0277

1st Month Free

AGBU
ASBEDS

cordially invite you to their

Tenth Anniversary Celebration

Saturday
March 2, 2013
Cocktails 7:00 PM
Dinner 8:00 PM
Entertainment by Jose Garcia Band & Heartbeat DJ

Marina del Rey Marriott
4100 Admiralty Way
Marina del Rey, California 90292

RSVP by February 25
Call AGBU Office 626-794-7942

\$200 per person

Massis Weekly

Volume 33, No. 6

Saturday, FEBRUARY 23, 2013

CEC: Serzh Sarkisian Wins Re-Election with 58.6% of the Vote

YEREVAN -- President Serzh Sarkisian on Tuesday claimed to have received a popular mandate to govern Armenia for another five years in what he called a democratic election and pledged to effect "serious changes" during his second term, after Armenia's Central Election Commission (CEC) had finalized the counting of votes from all of 1988 polling stations.

The CEC said that with ballots counted in virtually all nationwide polling stations President Serzh Sarkisian garnered 58.6 percent of the vote in Monday's presidential election.

Raffi Hovannisian came in second with 36.7 percent of the vote, followed by another opposition candidate, Hrant Bagratian. The latter got almost 2.2 percent, according to the CEC.

The CEC also said that the voter turnout exceeded 60 percent.

Sarkisian and his two main opposition challengers, Hovannisian and Hrant Bagratian, were among the early voters.

But with none of Sarkisian's serious opposition rivals choosing to stand, election observers expressed concerns over the democratic credentials of the vote.

Officials from the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) said they found apathy towards the vote and a lack of confidence about the electoral process among the public when they visited the country in January.

"I voted for Armenia's future," Sarkisian said after casting a ballot in central Yerevan. "I voted for a secure Armenia, for the security of our citi-

zens and families."

Hovannisian, meanwhile, voted at a polling station in Yervan's Nor Nork district. "Today is the most fateful day in our modern history," he told reporters. "For the first time in 20 years our people are going to celebrate not somebody's victory and others' defeat but the results of elections belonging to themselves."

Bagratian likewise cited vote buying and other "numerous" irregularities reported by his campaign offices as he visited another polling station in the Armenian capital. He said he is already thinking about "post-election developments."

During the first several hours of the election observers had reported a number of violations that have been typical for past national elections as well.

Violations connected with the early oxidation of ink stamps in the passports of voters, crowding at polling stations, interference by candidate proxies in the voting process were observed.

Allegations of people being

bussed to polling stations have also been made during the current vote. In some cases voters (most of whom are supposed to be residents of nearby buildings) are brought on taxis.

Hovannisian's campaign spokesman, Hovsep Khurshudian, challenged the credibility of the CEC figures, saying that the opposition candidate won in dozens of constituencies across the country. "We have results from 42 precincts which strangely do not coincide with the CEC's preliminary data from 21 or 22 precincts," Khurshudian told journalists. Hovannisian got as much as 68 percent of the vote in those areas, he said.

Media reports likewise listed scores of precincts in Yerevan as well as central and northern Armenia where official results showed Hovannisian defeating the incumbent president.

Khurshudian accused the Armenian authorities of pressuring election officials not to publicize vote protocols certifying the opposition victory. He also alleged fraudulent ballot counting in some precincts.

The CEC did not immediately comment on these allegations. But the Sarkisian campaign was quick to respond to Hovannisian's declaration of victory. In a written statement cited by Armenian news agencies, Davit Harutiunian, the incumbent's deputy campaign manager, urged Hovannisian to "accept the results and move on." "I am sure that this way we will jointly make history," he said.

Hovannisian Rallies Thousands Against 'Stolen Election'

YEREVAN -- Raffi Hovannisian, the main opposition candidate in the Armenian presidential election, rallied thousands of supporters in Yerevan on Wednesday to again reject the official vote results as fraudulent and demand President Serzh Sarkisian's resignation.

The rally began in the city's Liberty Square immediately after the expiry of a deadline that was set by Hovannisian for the reelected incumbent.

Hovannisian, who has declared himself the rightful election winner, demanded on Tuesday that Sarkisian meet and discuss with him "the transfer of power to the Armenian people." He reiterated that demand as he addressed the crowd chanting "Victory!" and "President!" on Wednesday. He also repeatedly referred to Monday's ballot as a "stolen election."

Speaking earlier in the day, the presidential press secretary, Armen Arzumanian, said Sarkisian is ready to receive the U.S.-born opposition leader in the presidential palace "at any time." "The president of the republic has always been ready to meet with the leaders of all political forces in every case of necessity," Arzumanian said.

During the rally, Hovannisian signaled his intention to launch a cam-

Continued on page 3

Blue Book Sent to Turkish Parliament by Post

ANKARA -- Blue Book, which contains eyewitness account of the Armenian Genocide, has been sent to the Turkish parliament by post, Agos reports.

The Turkish publisher Ragip Zarakolu reminded journalists of what happened four years ago.

"Like school students, the MPs were protected from 'dan-edom there [in Turkish parliament]," he said.

The books, which were delivered four years ago, have been re-sent to the MPs - from Speaker Cemil Çiçek to Ertugrul Kürkçü, a member of the Human Right Committee.

Ara Sarafian, Director of the London-based Gomidas Institute, presented the book. He reminded the journalists that it was written in 1916 by the British Parliament on the basis of eyewitness accounts.

Armenian Soldier Killed by Azerbaijani Sniper

STEPANAKERT -- An Armenian soldier was shot dead in fresh ceasefire violations that were reported from the Armenian-Azerbaijani "line of contact" around Nagorno-Karabakh on Wednesday.

Karabakh's Defense Army said the 20-year-old conscript, Gor Ghazarian, was killed by a bullet fired from Azerbaijani army positions northeast of the disputed territory on Tuesday. "An investigation is underway to clarify details of the incident," it said in a statement.

The Karabakh Armenian military reported "unprecedented activity" by Azerbaijani forces along the entire frontline on February 16-18. It said they fired over 1,500 shots from sniper rifles and automatic weapons at Armenian frontline positions during the three-day period that coincided with a presidential election in Armenia.

"In order to suppress the enemy activity, frontline units of the Defense Ministry resorted to retaliatory actions and established full control over the entire line of contact," read a statement issued in Stepanakert earlier this week.

According to a presidential decree, Gor Ghazarian has been posthumously awarded with a Medal "For Service in Battle."

Armenian Soldier Set Free in Syria

ALEPPO.- An Armenian soldier, who was taken hostage in mid January, has been set free, representative of Armenian community said.

Jirair Reisian of the National Primacy of Aleppo of the Armenian Apostolic Church told Armenian media that soldier Hakob Tadjian is currently in a safe place and has no health problems.

As reported earlier Tadjian was among soldiers captured in Syria by an armed group which issued a statement saying the prisoners will be questioned and based on their testimony, those guilty of committing crimes will be punished and the rest set free.

Russian Military Chief Visits Armenia

YEREVAN -- Colonel-General Valery Gerasimov, the chief of staff of Russia's armed forces, met with Armenia's top military officials on Friday to discuss what the Defense Ministry in Yerevan called joint military activities planned by the two states.

Gerasimov also held separate talks with President Serzh Sarkisian during a two-day visit to his country's main regional ally. Sarkisian's press office said the two men reviewed bilateral military ties "in the context of a further deepening and strengthening of Russian-Armenian strategic relations."

Gerasimov, who took over the Russian military's General Staff in November, met his Armenian counterpart, Colonel-General Yuri Khachaturov, and Defense Minister Seyran Ohanian earlier in the day. He was due to visit the Gyumri headquarters of a Russian military base in Armenia before returning to Moscow.

A statement by the Armenian Defense Ministry said Gerasimov's talks with Khachaturov and Ohanian focused on regional security and Russian-Armenian "military and military-technical cooperation." That included

"planning the use of joint forces and means," it said without elaborating.

The talks came just over two weeks after Russian Defense Minister Sergey Shoygu's official trip to Armenia. Shoygu announced in Yerevan that the two sides will work out in February "a program of our cooperation for the next five years."

Shoygu's visit was apparently timed to coincide with Russian-Armenian security talks that took place in Yerevan within the framework of the Collective Security Treaty Organization (CSTO), a Russian-led alliance of six former Soviet republics. The talks focused on an agreement paving the way for joint arms production and repair. The agreement is expected to be signed soon.

Nikolay Bordyuzha, the CSTO secretary general, said on January 29 that Yerevan and Moscow are already preparing to open seven facilities in Armenia for maintenance and repair of military hardware. According to a Russian government daily, they will cater for tanks, armored personnel carriers, air-defense systems and even helicopter gunships.

Karabakh Celebrates Anniversary of National Movement

February 20th marks the 25th anniversary of the Nagorno Karabakh Liberation Movement. On February 20, 1988, reflecting the will of local population, Karabakh's legislature petitioned Soviet leadership bodies of Azerbaijan and Armenia to transfer the autonomy from Soviet Azerbaijan to Soviet Armenia, aiming to correct Stalin's self-willed decision of 1921.

"Our nation's struggle against foreign yoke, nearly seven decades of persistent violence and oppression was at the very basis of the 1988 Movement", said President of Artsakh Bako Sahakyan on this occasion.

25 years ago, Karabakh's aspirations were fiercely opposed by the central Soviet authorities, who tried to sup-

press the first truly democratic movement in the crumbling USSR. Moscow deployed Soviet troops along with Azerbaijani militia to instill fear and signaling crackdown.

In response to peaceful manifestations in Stepanakert, well-organized Azeri mobs attacked and murdered hundreds of ethnic Armenians in towns and villages throughout Azerbaijan, including Sumgait, Baku and Kirovabad (former Armenian Gandzak).

By 1991, Azerbaijan launched a full-scale military aggression against Nagorno Karabakh's demand for freedom, killing thousands and destroying Armenian towns and villages. Resolution 128 by the US Senate (May, 1991)

Decision 2013: Raffi Hovannisian's Phenomenon and Factor in Post-Election Armenia

By Naira Hayrumyan
ArmeniaNow.com

The February 18 presidential election in Armenia has proved to be unexpected not only for the "modest" level of Sargsyan's score (about 59 percent) considering predictions of his landslide by a wide margin, but also by the number of votes polled by his main opposition challenger, Raffi Hovannisian (about 37 percent).

Many political analysts and experts say it is unprecedented given the uphill battle the opposition candidate has had to wage against electoral fraud as well as 'administrative resource' and power wielded by the authorities.

Allegations about the government plan to give Hovannisian an "honorable second place" were in the media long before the election. Even after the publication of the early results of the vote, another opposition candidate Hrant Bagratyan hinted at the fact that in the beginning the government may have even encouraged some people to vote for Hovannisian, but at one point had to interrupt his "winning march", sensing danger to its candidate's reelection.

The government indeed needed a decent "number two", and it is not a coincidence that on Tuesday, referring to the 37 percent of the vote polled by Hovannisian, chief of presidential staff Vigen Sargsyan dismissed accusations from some international observers that the elections were not genuinely competitive. However, the authorities apparently did not expect so many people to go to the polls to cast their ballots for Hovannisian.

More than 500,000 votes in Armenia, where, according to official figures, there are about 2.5 million voters, but according to unofficial counts the number of eligible voters barely reaches 1.8 million, and with a 60-percent turnout should have brought Hovannisian a convincing victory. In fact, Hovannisian declared himself to

condemned "indiscriminate use of force" by Azerbaijan against "innocent children, women, and men in ... communities in and around Nagorno-Karabakh and in Armenia". (<http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c102:S.+Res.+128:>)

However, Armenians could defend their houses on the battlefield, and

be the rightful winner and president-elect, indicating that he was ready to fight to the end.

The phenomenon of Raffi stands out during the current political season in Armenia. The man whose election campaign was covered mostly in an ironic light – and President Sargsyan assessed it as a "campaign of handshakes" – suddenly proved to skeptics that not only the so-called protest mass in Armenia was ready for fair elections. Spin doctors will still have to properly evaluate this phenomenon, but it seems patently clear even now that a lot of the supporters of the opposition Armenian National Congress, Dashnaktsutyun and the "alternative" Prosperous Armenia Party, the three major political forces that did not take part in the election, also gave their votes to Hovannisian, as did a considerable part of the civil society.

The most obvious outcome of the ballot is that from now onward all will at least have to reckon with this fact. And despite the fact that Russian President Vladimir Putin has already congratulated Sargsyan on his reelection as president, post-election events are still likely to unfold in Armenia. Hundreds of people had turned out for a press conference that Hovannisian called in Liberty Square on Tuesday. Addressing media and them he suggested that Sargsyan should concede to "the people's victory" and start transferring power to the people or face "adequate steps". Thousands are also likely to turn out for another such gathering in Liberty Square that Hovannisian called for today, February 20.

It is yet difficult to say what the phenomenon of Raffi will end in. It is quite possible that more rallies will be held, or that Hovannisian will be offered a high position in the Sargsyan government. Consolidation around him of other opposition forces is also possible. But one thing is clear now – the Raffi factor is strongly present in post-election Armenia and is likely to last.

eventually forced the aggressor into a ceasefire, which was signed by Azerbaijan, Armenia and Nagorno Karabakh Republic in May of 1994.

Since then, NKR has been developing as an independent democracy, with effective government and well-functioning civil society.

"All of us, the whole nation will do everything possible for continuous strengthening of our independent statehood that has been reached at such a

A Cathedral on the Verge of Collapse: The Campaign to Save Mren An Interview with Dr. Christina Maranci

By Lucine Kasbarian

MEDFORD, MA -- Dr. Christina Maranci, Arthur H. Dadian and Ara T. Oztemel Associate Professor of Armenian Art and Architecture at Tufts University in Medford, Mass., has issued a call to save the 7th century Mren Cathedral of Western Armenia, located in the Kars region of present-day Turkey. Prof. Maranci's areas of expertise include Byzantine art and architecture, and the art and architecture of the Transcaucasus—principally Armenia. She is considered one of the world's authorities on the Mren Cathedral.

According to Dr. Maranci, “the cathedral of Mren is now in danger of collapse. Constructed circa 638 AD, Mren is a masterpiece of world art and a product of the ‘Golden Age’ of Armenian architecture. Bearing an inscription naming the Roman emperor Heraclius, and a unique sculpted relief image of Heraclius returning Christendom's greatest relic—the True Cross—to Jerusalem, Mren preserves precious material evidence for one of the most dramatic and yet poorly documented moments in history. It is also the largest domed basilica surviving from the region, and a key example of the architectural achievements of the seventh century.”

Dr. Maranci stresses that Mren may not be standing much longer. “Photographs from the 1990s to the first decade of the 21st century show the progressive collapse of the south façade. Now the entire south aisle lies in rubble on the ground, severely compromising the domed superstructure of the monument and opening the interior and its wall paintings to the elements,” she says. “The prospect of stabilizing what is left is at present doubtful, however, because of Mren's position within a military zone in Eastern Turkey (Kars province) next to the closed Armenian-Turkish border. Visiting the site is forbidden.”

Dr. Maranci is campaigning to raise awareness about Mren's precarious condition. “Mren has stood for over a millennium, bearing world history on its walls,” she says. Its collapse would represent a tragic loss to human knowledge.”

Following is an interview with Dr. Maranci.

Lucine Kasbarian: For years, scholars and travelers have been unable to obtain official permission to visit this site. When was the last time that architectural experts had access to Mren?

Christina Maranci: The last time anyone was able to do substantial scientific work there was in the 1960s when Nicole and Jean-Michel Thierry visited multiple times. I have never been there although I have tried to get permission.

LK: Observers say that Mren

Dr. Christina Maranci

Cathedral seems to rival in size the Great Cathedral of Ani, and contains bas-reliefs and remnants of frescos not unlike those at the Cathedral of the Holy Cross in Aghtamar. Is forbidden access the reason why Mren is not as well known as these other two monuments?

CM: Mren and Ani are comparable in size, and Mren probably served as a local model for Ani Cathedral in its domed basilica layout and form, although Ani exhibits typical features of the 10-11th century Armenian architectural tradition. Mren has sculpted bas-reliefs on its portals and over some windows, and preserves fragments of wall painting in the eastern end. However, it bears nothing like the program of figural reliefs at Aght'amar—something that makes this church anomalous even in the Armenian tradition. Aght'amar's wall painting is also better preserved. But the inaccessibility of Mren surely shaped its scholarly reception and public awareness about it. Toros Toramanyan, known as the father of Armenian architectural historiography, tells us that he himself was only able to visit it for one day.

LK: The website VirtualAni.org describes Mren as being one of four structures similar in design and which were likely built around the same time, the other three being the St. Gayane Church—built between 630 and 641 AD at Etchmiadzin; the church of St. John at Bagavan—built between 632 - 639 AD and north of the Lake Van region but now destroyed; and the Odzun Basilica—probably built in the first half of the 7th century AD in the Odzun region of Armenia. How does Mren compare in historical importance to these other structures?

CM: Gayane is obviously important for its connections to the conversion to Christianity tradition and because of its connections to the Patriarch Ezr, who is thought to have built it. If the church of Bagavan were standing today, it would have been, by far, the largest domed basilica in the region. Odzun is difficult to discuss, because it has been renovated so many

Mren Cathedral today

Mren Cathedral early 20th century

times. While it dates to the early medieval period, it is generally thought to have a 9th century phase and perhaps even later ones. Mren is the only one of these monuments that is linked to the broader global world via its epigraphy and sculpture. It speaks directly to the network of relationships between empire, frontier, and local Armenian nobility. There is much more to say but this is a start, one hopes.

LK: Even as Mren is on the brink of collapse, would you say that it is one of the more intact monuments still standing in the Kars/Ani region?

CM: Well, it is hard to say. So many are in danger, so many have collapsed, and so many have been lost to historical record. But it is remarkable in many ways that a 7th century

monument, so isolated and in such a seismic area, has survived as well as it has—so far.

LK: How can readers of this interview help bring attention to Mren Cathedral so that scholars and restorers might conduct important inspection and preservation work and so that Mren may become a protected site?

CM: I am in the midst of contacting UNESCO and, of course, nominating the monument to the World Monuments Fund. I will also be organizing a global petition in the very near future. In the meantime, readers who would like to get involved in the campaign to save Mren Cathedral may signal their interest by contacting me at: Christina.Maranci@tufts.edu

Hovannisian Rallies Thousands Against ‘Stolen Election’

Continued from page 1

campaign of street protests, urging supporters to brace themselves for a “prolonged struggle.”

“We will wait here until 2 p.m. tomorrow or as much as necessary to meet him and hold a ceremony of the transfer of power right here in Liberty Square,” Hovannisian said. “We must stay here until victory. This time it won't be a moral victory. It will be a real victory.”

In his speech, Hovannisian also appealed to other opposition forces to join his movement. Some prominent opposition figures rushed to express support for his cause at the rally. Those included Nikol Pashinian, a par-

liament deputy who played a major role in the 2008 post-election protests staged by another opposition leader, Levon Ter-Petrosian.

“The triumph of the Armenian citizen is unstoppable and the victory of the people inevitable,” Pashinian told the enthusiastic crowd, calling Hovannisian the legitimate election winner.

But Pashinian cautioned that the success of the movement will depend on Hovannisian's “determination” and ability to “address the people without puzzles.” “The people of Armenia cannot be led to a defeat or disappointment. Victory or nothing! Victory and nothing else!” declared the outspoken oppositionist.

98th Times Square Armenian Genocide Commemoration

NEW YORK, NY - A large throng is expected to participate in the 98th Anniversary Commemoration of the Armenian Genocide to be held in Times Square (43rd St. & Broadway) on Sunday, April 21 from 2-4 pm. The organizers invite people of all backgrounds to join together to commemorate the Armenian Genocide and subsequent genocides during Genocide Awareness Month and to speak out against this horrendous crime against humanity.

The theme of the Armenian Genocide Commemoration is "Turkey is Guilty of Genocide: Denying the Undeniable is Criminal." This historic event will pay tribute to the 1.5 million Armenians who were massacred by the Young Turk Government of the Ottoman Empire and to the millions of victims of subsequent genocides worldwide. Speakers will include civic, religious, humanitarian, educational, cultural leaders, and performing artists. This event is free and open to the public.

Dennis R. Papazian, PhD, immediate past National Grand Commander of Knights of Vartan and Founding Director of the Armenian Research Center at the University of Michigan-Dearborn, and Dr. Mary A. Papazian, President of Southern Connecticut State University, will preside over the ceremonies.

Dr. Dennis Papazian comments, "Recent momentous events encourage me to believe that the long vigil of the Armenian people waiting for recognition of their genocide by the Turkish government may be coming to a positive conclusion. An influential Kurdish leader in Turkey, a member of Parliament and vice-president of the pro-Kurdish Democratic Society Congress, Ahmet Turk, admitted that the Kurdish people played a significant role in the "torture and massacre of Armenians, Assyrians and Yezidis" during the Armenian Genocide and apologized to the Armenian people.

Dr. Papazian continues, "A second momentous event was the publication of a book in Turkey entitled "The Armenian Genocide" by Hasan Cemal, the grandson of Cemal (Jamal)

98th ANNIVERSARY COMMEMORATION ARMENIAN GENOCIDE
TURKEY IS GUILTY OF GENOCIDE • DENYING THE UNDENIABLE IS A CRIME

TIMES SQUARE
 43rd Street & Broadway
 New York City
Sunday, April 21, 2013
2:00-4:00 PM

Sponsored by the Knights & Daughters of Vartan
 Co-sponsored by AGBU, Armenian Assembly of America, Armenian National Committee of America, ANU-Ramgavars, and Armenian Council of America.
 With the participation of the Diocese of the Armenian Church of America, Prelacy of the Armenian Church of America, Armenian Missionary Association of America, Armenian Catholic Eparchy for US and Canada, Mid-Atlantic ACYOA, AYF-NOARF, Armenian Youth Organizations, and University Armenian Clubs

FREE BUS TRANSPORTATION TO & FROM TIMES SQUARE

New Jersey Churches	New York Churches
St. Nersis Armenian Apostolic Church 400 Bergen Blvd., Ridgefield, NJ (201) 943-2690	St. Sarkis Armenian Apostolic Church 38-40 234th St., Douglass, NY (716) 224-2275
St. Thomas Armenian Church Highway 9 & E. Clinton Ave., Jersey, NJ (201) 567-6446	Armenian Church of the Holy Martyrs 209-15 Horace Harding Express, Oakland Gardens, NY (718) 225-0235
St. Leon Armenian Church 12-61 Saddle River Rd., Fair Lawn, NJ (201) 793-2852	St. Vartan Cathedral 630 7th Ave., New York, NY (212) 696-0730
Holy Cross Armenian Church 338 27th St., Union City, NJ (201) 804-2446	St. Mesrop Mashtots 1300 23rd St., Brooklyn, NY (718) 853-8120
Armenian Presbyterian Church 543 Forest Ave., Fairview, NJ (201) 349-8585	St. Nino 1730 83rd St., Brooklyn, NY (718) 853-2387
Coordinating	Brooklyn
AGBU (201) 308-2791	Chapel House (at Coney Island Ave.) 3202 Brighton Beach Ave., Brooklyn, NY (718) 850-4486 (347) 290-1765
Kochar (201) 741-8789	
Sarkis (201) 427-8362	

For more information about the commemoration, please visit
<http://nycv.org> and click April 24 or <http://www.facebook.com/events/136656676466613>
 To learn more about the Armenian Genocide, please visit
www.DenyingTheUndeniable.org, www.armenian-genocide.org, www.genocidestudies.com

Pasha, one of the three main authors of the Armenian Genocide. Hasan Cemal, a member of the Turkish establishment and a newspaper columnist, began his inquiry into the Armenian Genocide following the killing of Turkish diplomats by a group of young Armenians who went by the name of ASALA. At first, Hasan Cemal supported the official government point of view, and as he became more knowledgeable, finally concluded that indeed there was a genocide of the Armenians perpetrated by the Young Turk party which controlled the Ottoman government in 1915-1923. The book has inspired many members of the Turkish elites to reevaluate their denial of the Armenian Genocide."

The 98th Commemoration is organized by the Mid-Atlantic chapters of the Knights & Daughters of Vartan, an international Armenian fraternal organization headquartered in the United States, and co-sponsored by Armenian General Benevolent Union, Armenian Assembly of America, Armenian National Committee of America, Armenian Council of America and the Armenian Democratic League-Ramgavars.

Participating Organizations include the Diocese of the Armenian Church of America, Prelacy of the Armenian Church, Armenian Missionary Association of America, Armenian Catholic Eparchy for US and Canada, Mid-Atlantic ACYOA, AYF, Armenian youth organizations, Armenian university and college clubs.

Author Aris Janigian to Speak at NAASR on "Exile, Memory, and Assimilation"

BELMONT, MA -- Noted writer Aris Janigian, author of the acclaimed recent novel *This Angelic Land*, will give a lecture entitled "Exile, Memory, and Assimilation: The Armenian Experience as the Essential American Experience," on Thursday, March 14, 2013, at 8:00 p.m. at the National Association for Armenian Studies and Research (NAASR), 395 Concord Avenue, Belmont, MA. The lecture is co-sponsored by the AGBU-YP, Boston, and NAASR.

This lecture is given in recognition of Emmanuel P. Varandyan (1902-1988), novelist (*The Well of Ararat*, *The Moon Sails*), Professor of English Literature at Ohio State University, NAASR Board Member and benefactor, and tireless advocate for Armenian Studies.

Aris Janigian is considered one of the most important Armenian-American novelists working today. Each of his three critically acclaimed novels, *Bloodvine*, *Riverbig*, and *This Angelic Land* places ethnic Armenian characters against the backdrop of the American cultural landscape. The first two novels are set in the Central Valley of California in the early 1960s, and the third, *This Angelic Land*, published last May, is set during the 1992 Los Angeles riots. In tapping themes of exile, memory, and assimilation, Janigian uses the Armenian experience as a lens through which to explore the central American experience. In that context, critic D. J. Waldie of the Los Angeles Review of Books has called *This Angelic Land*, "Today's neces-

Author Aris Janigian

sary book."

Holding a Ph.D. in psychology, from 1993 to 2005, Aris Janigian was senior professor of Humanities at Southern California Institute of Architecture. He has published in genres as diverse as poetry, social psychology, and design criticism. Aside from his novels, he is co-author along with April Greiman of *Something from Nothing*, a book on the philosophy of graphic design.

Janigian was a contributing writer to *West*, the Los Angeles Times Sunday magazine, a finalist for the William Saroyan Fiction Prize, and the recipient of the Anahid Literary Award from Columbia University. He is a contributing writer for *thenervousbreakdown.com*, and lives in Los Angeles.

More information about Janigian's lecture may be had by calling 617-489-1610, faxing 617-484-1759, e-mailing hq@naasr.org, or writing to NAASR, 395 Concord Ave., Belmont, MA 02478.

Krekor Karaguezian New Chair of AGBU Western District Committee

AGBU Announces Krekor Karaguezian as New Chair of Western District Committee of United States

The AGBU Central Office announces that Krekor Karaguezian has been appointed Chair of the U.S. Western District region for a term of two years beginning on January 1, 2013.

Mr. Karaguezian is a lifelong member of AGBU who has demonstrated a strong sense of leadership in the global Armenian community. He was active in the AGBU-AYA scouting movement in Beirut, and played an instrumental role in organizing the first scouting movement in California prior to taking on the position of the AGBU Asbeds Vice Chairman.

The following individuals have been appointed to serve under his leadership: Tom Alexanian, Vice Chair;

Avedis Markarian, Treasurer; Aline Yeterian, Secretary; and Julia Aghishian, Aram Aginian, Harry Balian, Benjamin Charchian, Silva Nazaretian and Krikor Simonian, members.

Armenian Studies Program at Fresno State to Hold 25th Annual Banquet

FRESNO -- The Armenian Studies Program of California State University, Fresno, will hold its 25th Annual Banquet on Sunday, March 17, 2013 at the Fort Washington Golf and Country Club in Fresno.

This year's Banquet will feature an illustrated presentation, "Armenia's First Travel Guide: A Creative Journey," by Matthew Karanian and Robert Kurkjian, author and photographer of the newly published, *The Stone*

Garden Travel Guide: Armenia and Karabagh (3rd edition).

Matthew Karanian is a lawyer, writer, and photographer who first traveled to Armenia in 1995, and has worked there as Associate Dean of the law program at the American University of Armenia in Yerevan.

Robert Kurkjian is an environmental scientist, consultant, and photographer who first traveled to Armenia in 1995. He has served as Director

of the Environmental Conservation and Research Center at the American University of Armenia in Yerevan.

At the Banquet, Fresno State President Dr. John Welty, who will be retiring this summer, will be recognized for his twenty-two years of service with a special presentation.

More than forty student recipients of Armenian Studies scholarships and grants for 2012-2013 will be recognized at the Banquet. Students who are graduating with a Minor in Armenian Studies will also be recognized.

The Armenian Studies Banquet brings together Fresno State students, faculty, administrators, and the community, to celebrate the achievements of the Program and its students.

The reception will begin at 5:00PM followed by the Banquet at 6:00PM.

Tickets are available at \$50 per person, with a special price of \$25 for Fresno State students and Fresno State faculty. Reservations for tables of 10 are also being accepted.

For more information about the Banquet, please contact the Armenian Studies Program at 559-278-2669.

ԼԱՐՔԸ ԻԲՐԵԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄ ՈՒՆԵՑՈՂ ՉԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՑ ԵՒ ՎԱՐՆՑ ՎԱՐԴԻ ԴԱՆԻԷԼ ԵՒՆ, ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ-ԸՆԿԵՐԱԲԱՆ

«Լարքը կը ծաղկի իբրև հայկական գեղարուեստական, իբրև ազգային դրոշմ ունեցող հաստատութիւն մը» կ'ըսէ բազմապատակ երաժշտագէտ եւ գիրքերու հեղինակ Պետրոս Ալահայտոյեանը, որ մօտէն կը հետեւի անոր փթթումին: Անոր հիմնադրին՝ Վաչէ Պարսուսեանին տեսլականին արդիւնքն է Լարքը, իր ծննդավայր Լիբանանէն ի վեր: Խումբ մը երաժիշտներու, բարեկամներու եւ ծնողներու հետ, որոնք իրենց մէջ կը բաժնէին նո'յն նպատակներն ու երազները, Վաչէ Պարսուսեան հիմնեց Լարք Երաժշտական Հաստատութիւնը, ուր դասական երաժշտութեան կողքին կը դասաւանդուէր նաեւ հայկականը: Լարք հաստատութիւնը պարզ երաժշտանոցէ մը աւելին է իր հայկական մթնոլորտով եւ դասաւանդութեան շատ բարձր մակարդակով: Ունի երեք գլխաւոր ուղղութիւններ.

ա. Երաժշտանոցային, որու հովանիին տակ կը գործեն երաժշտանոցային դասաւանդութիւնները եւ ամառնային ճամբարն ու հայագիտական ուսումնարանը: Այս վերջինը ծրագրային փուլի մէջ կը գտնուի:

բ. Կատարողական, որու հովանիին տակ կը գործեն Դիլիջան Սենեկային երաժշտութեան համոյթը, Գեղարդ երգչախումբը, Միածան մանկական երգչախումբը, Լարք մասնագիտացած երգիչներու երգչախումբը եւ Տաւիղ պարիւմբը:

գ. Հետազոտական եւ հրատարակչական, որու հովանիին տակ են Դրագարկ հրատարակչական ընկերութիւնը, եւ գրադարան-թանգարանը (ծրագիր):

18 տարիներու վրայ երկարող կեանք մը ունի այս հոյակապ հաստատութիւնը, որ ծնունդ առած է Կլէնտէյլի մէջ, որուն հիմնադրին՝ Վաչէ Պարսուսեանին մասին հաւանաբար հպանցիկ ծանօթութիւն մը ունի հայ համայնքը: Մեր հարցազրոյցով փորձ մըն է որ կ'ընենք լուսարձակի տակ առնելով ոչ միայն Լարքը, որպէս հայ ապագայ երաժիշտներու սերունդ պատրաստող հայկական երաժշտանոց, եւ որպէս այդպիսին մեր հպարտանքին արժանի կառույց, այլեւ՝ ճանչնալու անոր հիմնադիրը, Վաչէ պարսուսեանը:

Վ. Դանիէլեան. Պարոն Վաչէ Պարսուսեան, դուք արդէն հանրածանօթ դեմք էք ոչ միայն Լոս Անճելոսի սահայ գաղութին համար, այլեւ՝ Լոս Անճելոսի ոչ հայկական շրջանակներուն, որպէս երաժշտագէտ, խմբավար եւ փրոֆէսոր, սակայն ձեր տաղանդով արդիւնաւորուած գործերը ծնող Մարդը անձանօթ է մեզի: Ո՞վ էք դուք:

Վ. Պարսուսեան. Աշխատիլ սիրող մըն եմ, եւ կը հաւատամ, որ յարատեւ աշխատանքն է, որ «տաղանդաւոր»ի գոյն կու տայ մարդուս: Կեանքիս իմաստը յարատեւ աշխատանքի մէջ կը գտնեմ: Առանց աշխատանքի եւ անով բեղմնաւորուած գործի, ալ ի՞նչ կը մնայ մեզի մեր գոյութեան: Մնած եմ Պէյրուսթ: Աշակերտած եմ Արփինէ Փեհլիւանեանին եւ երաժիշտ Պօղոս Ճելալեանին: Ուշ սկսած եմ

երաժշտութեան ասպարէզ մտնել. քսան տարեկանէս ետք: Շրջանաւարտ եմ Պէյրուսթի Հայկազեան Գոլէճէն, եւ յաճախած եմ Պէյրուսթի Ամերիկեան Համալսարանը: Երաժշտութեան մէջ Masters -ի վկայականը ստացած եմ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Նիու Ճըրջիի Princeton քաղաքի Westminster համալսարանէն, որմէ ետք վերադարձած եմ Պէյրուսթ, եւ դասաւանդած երաժշտութիւն եւ այլ նիւթեր Հայկազեանէն ներս: 1986-ին ընտանեօք կը հաստատուինք Լոս Անճելոս, եւ հոս է որ ամբողջութեամբ կը նուիրուիմ Լարքին:

Վ. Դ. Ուսուցիչն է, արարողը, ստեղծագործմարդը: Ո՞վ կամ որո՞նք եղած են երաժշտութեան մէջ ձեր առաջին քայլերը առաջնորդողը:

Վ. Պ. Անոնք երկուք են. Հռչակաւոր երգչուհի եւ երաժիշտ Արփինէ Փեհլիւանեանն ու երաժիշտ Պօղոս Ճելալեանը: Իսկ եթէ ստեղծագործ բառով երաժշտութիւն յորինող նաեւ կ'ենթադրէք, ես այդ մէկը չեմ, թէեւ շատ կ'ուզէի ըլլալ: Ուշ էր արդէն: Ես երաժշտութեան սկսած եմ շատ ուշ, 20 տարեկանիս: Մինակ սորված եմ դաշնամուր նուագել, այսինքն՝ ձայնանիշեր (նօթա) կարդալ ու նուագել: Ես պարզապէս երաժշտասէր եմ, եւ կատարող, նաեւ՝ երաժշտութեան ուսուցիչ:

Վ. Դ. Կոմիտասագէտ, եւ որպէս այդպիսին երաժշտագէտ:

Վ. Պարսուսեան. Կաղապարներ չկան: Ես երաժշտագէտ չեմ, իմս աւելի երաժշտասիրութիւն է, մանաւանդ՝ երբ Կոմիտասին կը ծանօթանաս, չես կրնար գոհանալ պարզապէս, «լաւ երաժիշտ է» ըսելով: Կ'ուզեմ ամէնուն ցոյց տալ, որ մենք բան մը ունինք, որ միմիայն մեզի կը պատկանի, եւ ուրիշներուն հետ բաժնելու պէտք չունինք: Այլ է խաչատուրեանի պարագան, անոր գործերուն մեծ մասին մէջ հայկականութիւն ալ չկայ: Կրնանք անոր երաժշտութիւնը մեծ դիւրութեամբ բաժնել միւս ժողովուրդներուն հետ: Օտար ազդեցութիւններով, մանաւանդ ռուսականով լեցուն են իր գործերը: Հոն կան, հայերուն կողքին՝ բոլոր Կովկասցիները, որոնք կրնան իրենք զիրենք տեսնել խաչատուրեանի գործերուն մէջ. բայց մերը, Կոմիտասով մեզ աշխարհին ծանօթացնող երաժշտութիւնը, կարելի չէ բաժնել որեւէ ուրիշ ժողովուրդի հետ: Փառք Աստուծոյ, որ մենք Կոմիտաս մը ունեցանք, որ կրցաւ մե'ր, եւ ոչ միայն երաժշտական ինքնութիւնը, այլեւ մեր ազգային նկարագրի ինքնութիւնը, մեր իւրապատուկ տեսակն ու լեզուամտածողութիւնը գտնել ու լոյս աշ-

խարհին պարզել: Ինչ որ կը զարմացնէ բոլորս, անոր խորաթափանց երաժշտական ոլորտներուն պրպտուածներէն ետք մերը ճանչնալն է: Կոմիտասը Ակն չգնաց, բայց Ձիթունիի արձանագրած 26-27 խելք թուցնելու չափ հրաշալի, մաքրամաքուր երգերով գտաւ իսկական ակը հայ երգին, Ակնայ կուռնկէն մինչեւ օրօրներն ու հարսանեաց երգերու շարքը: Հաւաքեց ու բաղդատեց օրօր ու հորովել, պանդուխտի, ողբի ու հարսանեկան երգերը: Մենք հարուստ ենք Կոմիտասով: Ոչ մէկ ժողովուրդ ունի Կոմիտաս մը: Մենք անով շնորհագարդուածն ենք: Ահաւասիկ ինչն է, որ զիս կը մղէ տակաւին յարատեւ ուսումնասիրութիւններով աւելի խորանալու մեր երաժշտութեան մէջ, զայն առաւելագոյնս ծանօթացնելու օտարին, նաեւ Կոմիտասով կոփելու մեր աշակերտներու ազգային ինքնութեան ոգին եւ հպարտանալու անո՞վ:

Վ. Դ. Կը խօսիք յամառ աշխատանքով, եւ ոչ՝ ձեր անվիճելի տաղանդով ձեռք բերուածին մասին: Գալա ինչ որ կու գայ տունէ՞ն: Ձեր երաժշտասիրութիւնը որքանով կը պարտիք ձեր ընտանեկան մթնոլորտին, ծնողքէն փոխանցուած դաստիարակութեան:

Վ. Պ. Տաղանդէն աւելի աշխատանքի ոյժին կը հաւատամ: Իսկ երաժշտութիւնը ամէն մարդու մէջ է, ամէն մարդ կրնայ երգել: Մնողքը, բնական է, միշտ ալ մեծ ազդեցութիւն ունին զակիւն դաստիարակութեան վրայ: Հայրս կը սիրէր երգել: Թրքերէն կ'երգէր եւ ան ալ ինչ յուզումով: Մայրս մինչեւ հիմա կ'երգէ: Տան մթնոլորտը անշուշտ իր դերը ունի. փաստերը շատ են: Ինչ կը վերաբերի ընտանեկան դաստիարակութեան, ես բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ եղած եմ, թէեւ՝ ոչ միշտ:

Արդար ըլլալու համար ըսեմ նաեւ, որ Միջին Արեւելիքի մէջ եւ այլուր, տաղանդն ու ձիրքը բաւարար տուեալներ չէին եւ տակաւին չեն որեւէ արուեստ որպէս ասպարէզ ընտրելու համար: Նիւթական կարելիութիւններ չունին՝ ծնողները, ուրեմն՝ մոռցի՛ր ձիրք ու տաղանդ, ընտրէ՛ր ապրուստդ ապահովող մասնագիտութիւն մը, որովհետեւ երաժշտութեան (դաշնամուր, ջութակ եւ այլ գործիքներ) դասերը ահաւոր սուղ էին նոյնիսկ միջին դասակարգի ընտանիքի մը համար, որոնք այդքէն ծանրաբեռնուած էին դպրոցական թոշակներով:

Վ. Դ. Արդեօք այս բանին հետեւանքով է, որ այսօր Լարքի ուսանողներուն չախախտ մեծամասնութեան ծնողները Գայաստանցի են: Անոնք իրենց հետ բերած են իրենց մանկութեան եւ երիտասարդութեան շրջանին ձեռք բերուած վարժութիւն մը, դասական երաժշտութեան հանդէպ դրսեւորուած ճաշակ մը, եւ աս ոչ միայն հայկականին հանդէպ: Սովետական Միութեան շրջանին էր, որ Գայաստանցին սկսաւ սրել իր արուեստները թէ գրական ճաշակը, գիրք, համերգ ու թատրոն ու պատկերասրահ չնչու գիներով այնքան մատչելի էին հասարակութեան:

Վ. Պ. Այդ մէկը մասամբ ճիշդ է, սակայն այլ ազդակներ ալ կը գործեն այդ հարցին մէջ: Մեր ծնողներուն մեծ մասը հայաստանցիներ են, իրանահայեր եւ արեւմտահայեր (թիւով աւելի քիչ են վերջինները), որոնց համար զաւակին հայկական երաժշտութեան մէջ դաստիարակելը լաւագոյն միջոցն է զաւակին հայեցի դաստիարակութիւն տալու, հայ արժէքներով ներշնչելու: Բոլորին մօտ ալ մտահոգութիւնը նոյնն է: Այս հետզհետ

Շաբ.ք էջ 20

Day Trip To
Santa Barbara & Solvang

On Saturday
March 16, 2013

We will be headed to Catchuma Lake to have a barbeque lunch, then visit Solvang & Downtown Santa Barbara

Departure Times & Locations
7:30 a.m. – 1060 N. Allen Ave., Pasadena
8:00 a.m. – 300 N. Glendale Ave., Glendale

PLUS TWO SURPRISE VISITS! **\$50.00 Per Person**

For information, please contact Lena at 626-485-6434 or Karine at 818-324-0574

ԱՐԺԱՆԻ ԳՆԱՐԱՏԱՆՔ ԵՒ ՄԵԾԱՐԱՆՔ (ՈՒՐՈՒՆՈՎ ԿԱՐՕ ԴԵՐՁԱԿԵԱՆԻ ՄԵԾԱՐԱՆՔԸ ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒՄ)

ՎԱՀԱՆ ԲԱՀԱՐԵԱՆ

Մենք՝ հայերս ուրախանում ենք իւրաքանչիւրիս յաջողութեամբ ցանկացած ասպարէզում ու գնահատում նուիրուածութիւնը մեր գործին, հայրենիքին ու մեր ժողովրդին՝ անկախ հանգամանքներէն:

Բայց իրականում երեւոյթը մի քիչ այլ աչքով է դիտուում, երբ անհատն այս կամ այն կուսակցութեան անդամ կամ համակիր է, նրա՝ այն յաջողութեանը չեն արձագանքում բոլոր լրատուամիջոցներն ու կազմակերպութիւնները: Ուստի միասնականութեան համար դեռ անհրաժեշտ է երկար ճանապարհ անցնել: Բայց ունենք նաեւ մի անփոխարինելի յատկութիւն. երբ «դանակը հասնում է ոսկորին», միանում ու համարմբուում ենք ամբողջ ազգով...:

Իմ ազգային-հասարակական գործունէութեան ընթացքում ես միշտ զգացել եմ այդ երեւոյթը՝ նոյնիսկ ազգի համար շօշափուող կարեւոր հարցերում եւ միջոցառումներում:

Մենք հպարտանում ենք յաջողութիւն ունեցողներով, որոնցից շատերը իրենց լուծման ունեն միջազգային քաղաքական, գիտական, իրաւական, տնտեսական եւ այլ բնագաւառներում ու վստահութեան արժանանալով օտարների կողմից, իրենց լուծման ունեն ամենալուրջ գործերում, ինչպէս վերջերս ԱՄՆ-ի կողմից Մարսի (Հրատ) վրայ իջեցուած արբանեակի նախագծում:

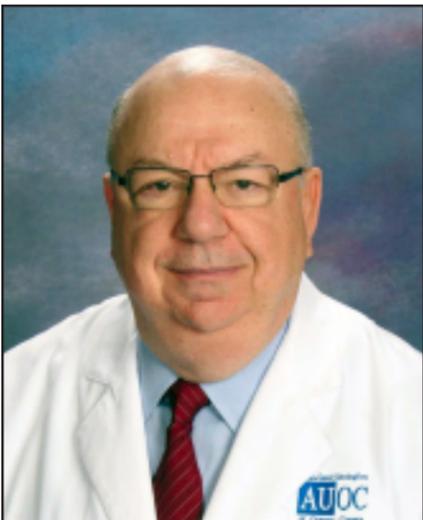
Այս քանը որպէս նախախօսք: Գալիֆորնիայի «Orange» քաղաքի «St. Joseph Health»-ի (St. Joseph Hospital) Newsletter-ի (A Publication from the Chief Medical Officer and Chief of Staff) 2013 թ. Յունուարի 8-ի համարում մի հետաքրքիր հարցազրոյց կայ ուրոլոգ Կարօ Դերձակեանի հետ «In the Trenches with Dr. Garo M. Tertzakian, Urology» վերնագրով, որը յապաւումներով ներկայացնում ենք ընթերցողին:

Հարց. Խնդրում եմ պատմէք ձեր վերջերս Հայաստան այցելութեան մասին:

Պատ. Ես վերջերս եղայ Հայաստանում եւ ինձ մեծարեցին այնտեղ ուրոլոգիայի ոլորտում իմ ներդրած 25 տարուայ կամաւոր ու նուիրուած աշխատանքի համար: Ես չէի կարող անել այդ ներդրումները առանց այնպիսի բարեսիրական կազմակերպութիւնների հովանաւորութեան, ինչպիսիք են «St. Joseph Hospital» հիւանդանոցը եւ «Western Medical Center»-ը, որոնք նուիրեցին սարքաւորումներ, բժշկական գործիքներ եւ դեղանիւթեր:

Հարց. Դուք ինչպէ՞ս ներգրաւուեցիք այդ գործի մէջ:

Պատ. Ես երիտասարդ մասնագետ էի «Orange County»-ում, երբ 1986 թ. Խորհրդային Հայաստանի արտաքին գործերի նախարարից պաշտօնական նամակ ստացայ, որով նա հրաւիրում էր ինձ Հայաստան, ուրոլոգիայի բնագաւառում տեղեկատուութեան փոխանակման համար: 1915 թ. Հայերի ցեղասպանութեան ժամանակ, իմ մեծ հայրս եւ մեծ մայրս որպէս որբեր փախել են Հայաստանից: Նրանք իմ մէջ ներարկել են հայրենասիրութիւն դէպի մայր երկրի

հանդէպ: Հետեւաբար, հնարաւորութիւն ստեղծուեց ինձ համար տեսնել իմ պատմական հայրենիքը եւ ունենալ դրական շփումներ: 1987 թ. Ապրիլին ես ընտանիքով այցելեցի Հայաստան 18 մեծ արկղերով լի քը բժշկական սարքաւորումներով, գործիքներով եւ դեղորայքով:

Հարց. Ինչպէ՞ս էր ձեր առաջին այցելութիւնը:

Պատ. Երբ առաջին անգամ այցելեցի Հայաստան, նրանք օգտագործում էին հնացած բուժագործութիւն-պրոցեդուրա: 10

օրում, համարեա՛ առանց դադարի, կատարեցի պրոստատի աւելի քան 50 գործողութիւն: Նրանք ձգտում էին ամէն ինչ տեսնել ու սովորել: Անցած 25 տարում, ամէն տարի ես իմ խիստ զբաղուած ժամանակից առանձնացնում եմ երկու շաբաթ եւ գնալով ներդրում եմ ուրոլոգիայի նորութիւնները Հայաստանում:

Հարց. Դուք ի՞նչ էք արել ուրոլոգիան զարգացնելու համար Հայաստանում:

Պատ. 1991 թ. Հայաստանի անկախացումից յետոյ սարքաւորումների առաքման հետ զուգահեռ, ես սկսեցի սովորեցնել նրանց բուժման եւ գործողութեան առաջատար տեխնոլոգիան: Այդ նպատակով ստեղծեցի ուսումնական մշտական կենտրոն եւ սկսեցի անցկացնել տարեկան միզաքանութեան կոնֆերանս: Կետրոնը արդէն երեք տարի է, գործում է: Հիմնադրեցի նաեւ Ուրոլոգիայի հայկական ընկերութիւնը:

Հարց. Ձեր ընտանիքը ինչպէ՞ս ներգրաւուեց այդ գործին:

Պատ. Իմ ընտանիքը՝ կինս եւ զաւակներս մեծ աջակցութիւն են ցոյց տալիս ինձ, յաճախ հետս ճանապարհորդելով դէպի Հայաստան: Սկզբնական տարիներին կինս իմացաւ, որ ուսուցիչները ամիսներով չեն վճարում: Նա ստեղծեց օգնութեան ֆոնտ ուսուցիչների եւ դպրոցի այլ կարիքների համար՝

գրենական պիտոյքներ եւ այլն: Հարց. Ո՞րն է ձեր ամենայիշարժան պահը Հայաստանում:

Պատ. Դա 1991 թուին էր, երբ Երեւանում ինձ խնդրեցին 18 տարեկան երիտասարդ տղայի երիկամի փոխպատուաստում (transplant) կատարել: Մի քանի օրուայ մէջ նրանք Ռուսաստանից բերին երիկամը եւ ես անցայ գործի: Պրոցեդուրայի (գործողութեան) ընթացքում ելեկտրական հոսանքն անջատուեց, եւ ձեռքի հզօր լապտերի լոյսի տակ աւարտեցի երիկամի առաջին փոխպատուաստումը Հայաստանում ու թեթեւացած շունչ քաշեցի, երբ երիկամն անմիջապէս սկսեց աշխատել: Ես հաւատացի մարդու հաւատքի ու կամքի ուժին:

Անցեալ տարուայ Դեկտեմբերի 19-ին հերթական ստուգման էի ուրոլոգ Կարօ Դերձակեանի մօտ, որի դարմանատունը կամ բուժարանը գտնուում է Սանթա Անայում (Santa Ana): Առիթից օգտուելով, ես նրան խնդրեցի որոշ տուեալներ հաղորդել իր մասին, իմ «Յուշերիս հետ» գրուող գրքի մէջ ընդգրկելու համար: Երբ նա համակարգչից հանում էր տուեալները, այնտեղ նկատեցի իր մասին գրուած յօդուածներ, խնդրեցի դրանք էլ հանել: Պարզուեց, որ յօդուածները Երեւանում են գրուած իր մասին, որոնք արձագանք են գտել նաեւ

Շար.ք էջ 19

You're Invited to Our **OPEN HOUSE**

Ծ եւ է Մերտիցեան Հայ Աւետարանական Վարժարան

Campus Preview
February 23, 2013
10am - 12pm
Pre K - 8th

C&E Merdinian Armenian Evangelical School

EXPERIENCE ALL THAT MERDINIAN HAS TO OFFER

- Accredited by WASC
- Daily Chapel Service
- Caring Environment
- Rigorous Curriculum Aligned with State Standards
- Credentialed/Experienced Faculty
- Affordable Tuition Fees
- Low Teacher to Student Ratio
- Renovated Hall
- New Basketball/Volleyball Court
- New Computer Lab
- New Technology: Document Cameras, Projectors
- Art Room, Choir
- Programs: Dance, Art, Sports, Chess, and Zumba

Enter for your chance to WIN \$100 OFF your Child's Registration Fee!!
Five winners will be awarded.

13330 Riverside Drive, Sherman Oaks, CA 91423
818-907-8149 www.merdinianschool.com Please visit us on facebook: Merdinian Armenian Evangelical School

«ԶԱՅՆԵՐ ԼՈՒՒԹԵԱՆ ՄԷՋ» ՀԱՐՔԷՆ ՆՈՐ ԱՂՕԹՔ՝ «ՎԱՂՈՒԱՆ ՍԵՄԻՆ ԱՌՋԵԻ»

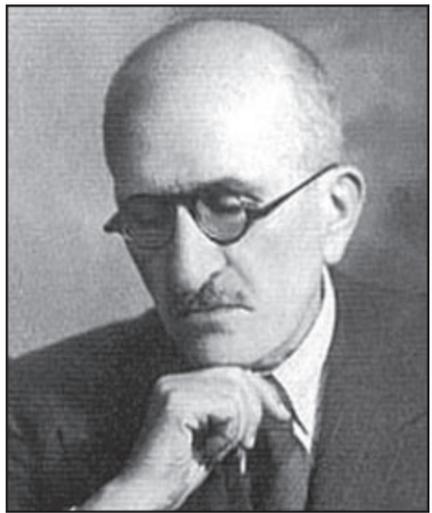
ԱՐԱՄ ՍԵՓԵԹՅԱՆ

Ժամանակ հասկացողութեան մէջ նոր հանգրուան մըն է ան որ պիտի գայ շուտով եւ պիտի արձանագրէ նոր տարեթիւ մը մեր կեանքի էջերուն վրայ:

Եւ այժմ, կը գտնուինք վաղուան սեմին առջեւ:

Նոյնը չէ՞ր արդեօք անցեալ եւ նախանցեալ տարիներուն, երբ օրուան մը հեռաւորութեամբ կը դիտէինք մօտեցող նոր տարուան առաջին օրը եւ մեր խոհերով կ'ընդգրկէինք անցեալ ժամանակն ու ներկան, հաշուեյարդարի կ'ենթարկէինք անձնական-ընկերային թէ ազգային ծիրէն ներս մեր իրագործումներն ու ակնկալութիւնները, ու կը խորհէինք նաեւ «վաղուան» մասին:

Վահան Թէֆեան

Թէֆեան բանաստեղծին մօտ իր «գուտ անհատական»ը տեղի տուած է ընդհանրականին, բառին ներագազային թէ համամարդկային բովանդակութեամբ: 1930ին ստորագրուած այս քերթուածը որ «Աղօթք» մըն է արտասանուած «վաղուան սեմին առջեւ», գինք կը մօտեցնէ մարդկութեան ճակատագիրով մտահոգ ՄԵՄԵՐԵՆՈՒ ԱՅՆ ՖՈՔՐԱԹԻԼ հոյլին, որոնք թերեւս չէին ալ հասկնար իր այն լեզուն՝ որով կը գրէր իր քերթուածները: Օտար էին իրարու, բայց՝ որքան հարազատ ու հոգեկիր:

Համաշխարհային պատմութեան մէջ 1930 թուականը ինչ պատկեր կը ներկայացնէր, թերեւս իր մանրամասնութեանը մէջ չկարենանք գայն դիտել յատակօրէն, մեզի կը պակսին բազմաթիւ տուեալներ, պայծառ գաղափար մը կազմելու համար բանաստեղծը տառապեցնող (նաեւ համայն մարդկութիւնը) գերխնդիրներու մասին: Սակայն՝ տարեթիւը կ'իջնայ Ա. Աշխարհամարտի գինդադարին յաջորդող տասնամեակի աւարտին: Օրերը այնքան ալ գեղեցիկ չէին, երբ Սփիւռք տարագրուած կը խորհրդանշէր հայ ժողովուրդին տարագիր հատուածին աշխարհատարած սիրումը: Արդարեւ, 1923ին գրուած քերթուածի մը մէջ, ան հարց կու տար՝

«Աստուած, ես ի՞նչ աղօթք կրնամ ուղղել քեզ:

Տա՛ս անոնց կեանք մը անվիշտ, շանգչից, հանգչի՛ն այլեւս, քէնչ՝ վրիժակէգ

Այրի՛ն ու ե՛ն նային միշտ...»:

Ու պատահեցաւ այնպէս՝ որ անոնցմէ շատեր հաստատուեցան ու հանգչեցան օտար ափերու վրայ, չեմ ըսեր անվիշտ, սակայն անգոր, եւ այրեցան կարօտովը հողին կո-

րուսեալ ու ետ նայեցան միշտ:

Այսօր, արեւմտահայ տարագիր սերունդը չէ որ կը գտնուի օտար ափերու վրայ, այլեւ անոնց գաւակներուն երկրորդ ու երրորդ պանդխտութիւնն է որ կ'արձանագրուի ի խոյզ... բարենպաստ պայմաններու՝ վասն հացի եւ լոյսի: Առաւել՛, հայրենիքն է որ դանդաղօրէն կը պարպուի իր մարդուժէն ու մենք կը նահանջենք բանիւ եւ գործով. կը նահանջենք երգով ու թմբուկով: Ու ցաւը հոն է, որ հանգամանաւոր մարդիկ կ'արդարացնեն այդ «տեղափոխութիւն»ը, որ «չի հակասեր» մարդէակին իր բնակավայրը ընտրելու բնածին ազատութեան: Այսօր, դէպի ներքին ափիւռք կ'ուղղուին հայեացքները, վաղը՝ կ'ընդարձակուին հորիզոնները եւ արտագաղթի հոսքը կը դառնայ անկասելի: ... Ու վա՛յ մեզի, եթէ 21րդ դարու սեմին, արտահոսքի կարաւանները շարունակեն պարպել հայրենի հողը իր բնիկ տարրէն՝ հայութենէն:

Այն ատեն իմ աղօթքս առաջին, պիտի ըլլայ.

Ո՛չ միայն անոնք «վրիժակէզ այրին ու ետ նային միշտ», այլեւ՝ վերադառնան ընդմիշտ ու միախառնուին՝ Հողին բարիքին անձնատուր հայրենաբնակ մեր ժողովուրդին:

Որովհետեւ, եթէ երբեք հայ ժողովուրդը մինչեւ այսօր ներակայացած է իբրեւ գառնուկ եւ «նոխազ քաւութեան», պիտի գոչենք բանաստեղծին հետ՝

«Գառնուկներուն համբերութիւնը հատաւ ա՛լ երբէ՞ն ի՛ վեր եւ միջեւ ե՞րբ գառնուկ ըլլալ»:

Քերթուածին ծննդեան թուականէն (1903) մինչեւ այսօր, աւելի քան դար մը երկարող այս ժամանակահատուածը եղաւ մեր ազգային նահատակութիւնն ու վերականգնումը խորհրդանշող շրջան մը: Ծիշդ է, մեր բանաստեղծներն ու գրագէտները քաղաքական ու դիւանագիտական բարձր դիրքերու վրայ գտնուող եւ մեր պատմութեան ճակատագիրին բարենպաստ պայմաններ բերող դէմքեր չէին ու չեն կրնար ըլլալ: Սակայն, բանաստեղծն ու գրագէտը ի վերո՛ւստ ընտրուած այն կոչեցեալներն էին, որոնք կը հանդիսանային բազմերակը մեր ժողովուրդային բնագրին: Թէֆեան իրաւունք ունէր, երբ կը

պոռթկար մեր ցեղին վիշտն ու գայրոյթը, թէ՛

«Հերի՛՛ք որչափ դահիճն ձեռքերը պագինք մեզի»:

Մեր կարգին մեքնալ արդ դահիճն ըլլալ կ'ուզենք...»:

Արցախի ազատագրման համար գոհուած հերոսներու յիշատակը յաւերժացնող յուշակոթող, Ստեփանակերտ

Ահա թէ ինչո՛ւ մեր եւ օտարացեղ քաղաքագէտներուն կ'ուզենք պարզել մեր ժողովուրդին ներկայ 100-ամեակի պատմութեան էջերը. Եղեռն եւ Յարութիւն, Աքսոր եւ Հայրենադարձ, Սուրբկայիթ եւ Երկրաշարժ, Վերանկախացում եւ Արցախեան ազատագրական պայքար, որ մեր ազատամարտիկներու արիւնով շահուած մեր պատմական հողերուն ու վանքերուն շնորհեց վերահայկականացում: Ու կը կրկնեմ բանաստեղծին հետ. «Հերի՛ք որչափ դահիճն ձեռքերը պագինք մենք», որովհետեւ իբրեւ ժողովուրդ, ունինք իրաւունքը ազատ եւ ինքնիշխան ապրելու. Արցախը, իր դաշտային թէ լեռնային տարածքներով է ու պիտի մնայ այն Հայուն, որ ժառանգորդն է այնտեղ իրագործուած աւելի քան 2500 յուշարձաններուն ու ճարտարապետական կոթողներուն, վանքերուն ու մենաստաններուն: Թող այս քերթուածը («Սուրբ Բարկութիւնը») ըլլայ աղօթքս երկրորդ ու նուէր՝ Արցախի հայ քաջամարտիկներուն, իբրեւ նորօրեա՛յ աղօթք բարձրաձայն:

***

Շուրջս՝ կիրակնօրեայ լուրթեան մը խորհուրդը կ'ապրէր:

Յանկարծ կը գգամ, թէ մութ է կրկին ու խաւար՝ բայց ո՛չ ի ժամու գիշերային, այլ՝ օր ցերեկով, մութ, խաւար: Կը խարխափենք միջոցին մէջ լոյսի շերտեր հաւաքելու, լուսաւոր միտքեր ստանալու մեր «նոր կտակարան»ներէն, ու կանգ կ'առնեմ իմ անհունացեալ վիշտիս մէջ: Ի գուր կ'որոնեմ Գիրի ու Գաղափարի ընկերներ, որոնցմէ ոմանք արդէն դարձեր են յուշ ու յիշատակ, իսկ ուրիշներ՝ դադրեր են բարբառելէ, նոյնիսկ սա՛՛ մետասաներորդ ժամուն: Առաւել՛՝ այդ ուրիշներէն ոմանք, եղեր են գոհերը «գրահապատ եսութեանց» ու չեն բարբառիր, չեն խօսիր, չեն գրեր: Չէ որ մենք միասին ճամբայ ելեր էինք գիրի ու գաղափարի ճանապարհին, եւ այս՝ ի խոյզ ճշմարտութեան եւ զգաստութեան, եւ ահա՛՛ յանկարծ, շուրջս տիրող խաւարին մէջ, կը կորսնցնեմ անոնց հետքերը: Ու

հարց կու տամ բանաստեղծին՝ «Ընկե՛ր, լաւ չեմ տեսներ ես, դու՛ն կը տեսնե՞ս»:

Բանաստեղծը կը մնար անարձագանգ, սակայն իր մատենին էջերը բաց էին ինծի համար, ու բոլոր՝ անոնց՝ որոնց հետ միասնաբար արտասաներ էինք.

«Տէր, քարոսքիւնդ այսօր, իմաստութիւնդ հիմա՛

Պետք է դրկես աշխարհի՛՛ այս հիւլէի տանջակոծ...»

Եւ ափսոս որ «Տէր»ն ալ չլսեց մեզ, ու՛՛ ո՛չ բարութեան եւ ո՛չ ալ իմաստութեան ճառագայթները հասան մեր «հիւլէին տանջակոծ»:

Ու փոքրացա՛նք...: Կիսուեցանք:

Մեր կամքով չէր անշուշտ: Եղանք գոհերը արտաքին մութ ուժերու: Երկուութիւնը մութք գործեց ամէն տեղ: Լոյսը ունեցաւ երկու երես, ինչպէս եւ՝ ստուերը: Մեղանչեցինք ազգովին: Ուրացանք գեղեցիկն ու վսեմը, իսկ ճշմարտութիւնը դարձաւ յարաբերական:

Այն ատեն, փնտուցի հայու կիսադէմքը այն անձին, որ պիտի երեւէր ճանապարհիս, ու միասնաբար մենք պիտի թիավարէինք, դէպի նոր հորիզոններ:

Գտա՞յ, չգտա՞յ: Չեմ գիտեր: Հանդիպեցայ իրեն, երբ իրարու հանդէպ ցաւակից ըլլալու պարտաւորութիւն մը մեզ կը մօտեցնէր: Գիտես, չէ՞, ընկեր սիրելի, որ վիշտն ու ցաւը երբ իշխեն մեր հոգիներուն, մեր վշտակցութեամբ ցաւը մեր կրած կորուստին, կը փոքրանայ, կը մեղմանայ ու մենք այդ պահուն, իրօք, մեր հոգեկան վիշտին բեռը կը թեթեւցնենք:

Վազգէն Շուշանեան

Ապա, մեր գրոյցը եղաւ արձա՛՛ Շաք-ը էջ 18

Մանկուփիւն Ունեցող Տղու Սը Յուշերը

ԹԵՔԷԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄՈՒԹԵԱՆ
Լուս Անճարի Մասնաճիւղ

Սիրով կը հրատարակուի Ձեզ գրքերու

ԶԱՒԷՆ ԽԱՆՃԵԱՆԻ ՀԱԼԷՊ՝ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՅԱՐԱՆ

Նոր հրատարակուած գիրքի ԳԻՆԵՉՕՆԻՆ եւ Գիրքի մակագրութիւն հեղինակին կողմէ

Ելոյթ կ'ունենան
ԳՐԱՆԴ ԱՂՂԱՊԵԱՆ Չաւեն Խանճեան մտադրականը
ԴՈՎՏ. ՊԱՅՐԱՄ ՇԵՍՍԱՍԵԱՆ «Չալէպ՝ Առաջին Կայարան» գիրքը
ԼԵՆԱ ՂՈՋՈՅԵԱՆ

Հանդիսակար
ՎԱՉԷ ՍԵՄԵՐԵԱՆ

Գեղարուեստական յայտագիրով
ՈԱՅՅԻ ԲԵՐՊԱՊԵԱՆ թեմոյ
ՈՌԻՋԱՆԱ ՎԱՆԵՍԵԱՆ դաշնակախար
ՍՈՆԱ ԽԱՆՃԵԱՆ ընթերցում

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 3, 2013 կ.ե. 6:00
ԻՐԱՆԱՅԱՅ ՄՈՒԹԵԱՆ ԿԵՂՈՆ
117 S. Louise Street
Glendale, California 91205
ԳԻՐԱՍԻՐՈՒԹԻՆ ՍՈՒՏԵՐ ԱՅԱՏ

«ՆՈՒԱՃԵՑ ԵՒ ՀԱՆԳՍՏԱՑԱԿ»

Անառիկ ամբողջները գրաւելու համար մեծ ջանքեր կը պահանջուին: Գործի կը դրուին ծաղիկները, շքեղ ճաշարանները, աչքերուն փոշի փչելն ու նախանձելի պերճախօսութիւնը: Զարմանալի չէ, որ այսպիսի սիրանքներէ յետոյ շատ տղամարդիկ յուզական արձակուրդ կ'առնեն: Սիրած կնկան սիրտը նուաճած կ'ըլլայ, մատանին մատին է եւ խոհանոցը ընթրիք կը պատրաստէ, կը նշանակէ, որ կիրքերու թէժ կրակը կարելի է մեղմօրէն նուազեցնել: Հագուստը տղամարդիկ կը կռահեն, որ «նուաճուած կին» աչք ժամանակ կը մտածէ միայն մէկ բանի մասին. «Ան կորսնցուց ինծի հանդէպ հետաքրքրութիւնը»: Ուրեմն, ինչպէ՞ս վերադարձնել կորսուածը:

Արտաքինը.
Մի քանի միջոցներ կան, զորս կիններու բազմաթիւ սերունդներ փորձած են, եւ այս մէկը ամէնէն արդիւնաւէտն է: Կինը ուշադրութիւն կը գրաւէ այն պարագային, երբ իր շրջապատի բոլոր կանանց մէջ ամենավառն է: Եւ եթէ նոյնիսկ անոր կեանքի ընկերը ընտելացած է անոր հմայքին, մնացեալ տղամարդոց հայեացքները կը ստիպեն անհանգստանալ:

Ամէն ինչ շատ պարզ է: Զգօն եղէք եւ զգօն պիտի ըլլայ նաեւ ձեր տղամարդը: Բարձրութեան վրայ պահեցէք արտաքին որակներէն ամէնէն արժէքաւորը՝ խնամուածութիւնը:

Բայց ինչի՞ վրայ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել: Կանայք կը սիրեն փոխել իրենց մագի սանտրուածքը, ապա արժուկ բարձրացնել, թէ ինչու իրենց սիրեցեալը չի նկատեր այդ փոփոխութիւնը:

Սանտրուածքը հիանալի է, բայց կորսուած հետաքրքրութիւնը շատ աւելի յաջող կրնայ վերադարձնել հագուստի ոճը:

Ընդ որում, կրնաք մեծ գումարներ չծախսել ամէնէն արդիական ձեւերու վրայ, պարզապէս հարկ կ'ըլլայ ընտրել ձեր մարմնին վայելուչ հանդիսացող հագուստներ:

Լաւ տրամադրութիւն.
Զարմանալի չէ, որ ընտանեկան կեանքէն յոգնած տղամարդիկ առաջին հերթին իրենց կնոջ հետ այս յատկութիւնները նշեն՝ արցունքներու եւ մուսլ տրամադրութեան:

Ժամանակին մեծ մասը լաւ տրամադրութեան մէջ ըլլալու սովորութիւնը բազմաթիւ առաւելութիւններ ունի: Նախ, այդ մէկը օգտակար է ձեր առողջութեան եւ ինքնազգացողութեան համար, երկրորդ՝ շրջապատին աչքին այդ մէկը ձեզ գրաւիչ կը դարձնէ, երրորդ՝ ձեզ կը դարձնէ ուժակալութեան եւ դրական յոյզերու աղ-

բիւր, չորրորդ՝ հետաքրքրութիւն կը յառաջացնէ:

Աղջնակ, տանտիրուհի, սիրուհի, թագուհի.

Հոգեբան Լարիսա Ռենար, հակառակ սեռի հետ կնոջ յարաբերութիւններու 4 վիճակի բանաձեւ տուած է: Կեանքի տարբեր հանգրուաններու ընթացքին կինը կը դառնայ հիացած, սիրահարուած աղջնակ, խաղաղ ու հոգատար տանտիրուհի, կը քոտ սիրուհի կամ նպատակասլաց, ինքնամփոփ, վեհանձն թագուհի:

Եթէ ձեր ամուսինը կորսնցուցած է ձեր նկատմամբ հետաքրքրութիւնը, ձեր այդ վիճակներէն մէկը լծացած է եւ ժամանակը անցած է միւսին: Այսպիսի իրավիճակի մէջ ամէնէն աւելի շահեկանը թագուհիի վիճակն է: Մտէք այդ կերպարին մէջ, մտովի փորձեցէք թագուհի, չիշեցէք վերջապէս ձեր յաւակնութիւններուն մասին եւ յառաջացէք դէպի նոր յղթանակներ:

Նշենք, որ ամէնէն անշահեկանը տանտիրուհիի կերպարն է:

Վնասակար խորհուրդներ.

Մենք կը սիրենք խորհուրդներ տալ, եթէ մանաւանդ խօսքը տղամարդու ուշադրութեան մասին է: Բայց աղջկական խօսքի ու գրոյցի մէջ բաւական կասկածելի միտքեր կը հանդիպին: Մի փորձէք մարած հետաքրքրութիւնը վերականգնել խանդ յառաջացնելով: Այս մէկը անհեռատես է եւ որոշ չափով կը սահմանակցի գիտակցուած սուտին հետ: Աւելի լաւ է անոր փոխարէն օգտուիլ այս յօդուածի առաջին կէտէն (Արտաքինը), եւ առողջ խանդի չափաբաժինը ձեր ամուսինը ինք կ'որոշէ:

Իտէալական տանտիրուհի դառնալ: Այդպէս ձեր նկատմամբ նուազած հետաքրքրութիւնը վերջնականապէս պիտի մարի, եւ ան տուն պիտի վերադառնայ միայն ֆիզիքական յարմարաւէտութեան համար:

Նեղանալ, այնպէս որ մէկ շաբաթով նեղուած մնաք եւ ձեր նկատմամբ խղճահարութեան նուազանքներուն մէջ ամէն գիշեր արտասուիք:

Դադար առնել յարաբերութեան մէջ: Եթէ հետաքրքրութիւնը արդէն կորսուած է, ապա դադարը ընդամենը պիտի օգնէ սիրեցեալին՝ առաւելագոյնս առանց ցաւի նոր կեանք սկսելու, միայն թէ առանց քեզի:

Փոխուելով, սեփական տրամադրութիւնը եւ, հետեւաբար, ընտանիքի մթնոլորտը լաւացնելով, թագուհի եւ իսկական կին դառնալով՝ համբերատար եղէք: Դուք պէտք է ժամանակ տաք ձեր ամուսնոյն եւ, հաւատացէք, ան պիտի գնահատէ այդ:

ԽՂՆՍԱՆԵՐ ԲԱՐԵՍՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆ

Ռ. ԿՈՐԻԻՆ

Արդարեւ հոգեկան վեհ գգացում ապրեցի, երբ դիպուածով հայեացքս սեւեռուեց Հայաստանից հեռու ստասփոռուող մի կենդանի տեսարանի վրայ, ուր մայրից ֆայրոյ ծմտկան (յոյի, երեխայով) երիտասարդ կինը ցաւից հաւասարակշռութիւնը կորցնելով գետին ընկնելով վրայ էր, երբ կողմից երթ-եկող կինը նրա օգնութեան հասար, ձեռքը մէջքին օղակելով մօտակայ քոռոյն մտեցրեց: Դէպքին ակնաւորապէս մօտակայ մարդիկ շրջապատեցին գուրգուրանքով, շտապ օգնութեան հետ խօսեցին: Ամպուլանսը անմիջապէս հասար - ինչ խնամքով եւ հոգատարութեամբ կնոջը պատգարակին պատկեցնելով արագ բշեցին դէպի հիւանդանոց:

Տեսարանը մարդասիրական առումով ցնցիչ տպաւորութիւն թողեց վրաս, սրտանց բերկրանք ապրեցի, որ գուրք եւ խղմատանք ապրում է մարդկանց մէջ:

ՊԱՅՔԱՐ ՆԵՐՍԷՍ Տ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ

Պիտի պայքարել
Վասն հաւատքի
Պայծառ գալիքի
Խրոխտ վերելքի
Մայր հայրենիքի...

Գոյատեւելու
Երգ արարելու
Վերամոռնելու
Սրտեր գերելու
Եւ վերջի վերջոյ
Ապրելու համար
պիտի պայքարել...

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Շարունակուած էջ 2-էն

տարածութեան ձեւաւորումը, բացի իհարկէ տնտեսական ճգնաժամի չաղթահարման փորձ լինելուց, նաեւ անշուշտ հանդիսանում է Զիւնաստանին առեւտրա-տնտեսական նոր կանոններ եւ իրողութիւններ պարտադրելու եւ դրանով չինական տնտեսական աճն առաւել վերահսկելի դարձնելու նախաձեռնութիւն:

Բայց, անկասկած է, որ եւրասիական ինտեգրացիայի փութինեան գաղափարն այստեղ եւս հանդիսանում է թիրախներից մէկը: Եւ ինչ որ առումով նաեւ փրկողակ, որ նետում է եւրասիականութեան օղակը մերժողների համար:

Այդ փրկողակի արժէքն այն է, որ այն հանդիսանում է ոչ թէ փութինի արդէն ուժային մեթոդների համարժէք հակաբալլ, այլ իրական փաստարկային այլընտրանք: Այսինքն, հնչում է առաջարկ, այլընտրանք՝ ի դէմս աշխարհում ամենամեծ ազատ առեւտրային տարածութիւնը ձեւաւորելու մտադրութեան:

Շատ դժուար կը լինի փաստարկել, թէ ինչու պէտք է որեւէ պետութիւն, որն ունի տնտեսական զարգացման խնդիր եւ միտում է ապահով ապագայի, անդամակցի ոչ թէ այդ տարածութեանը, այլ առաւելապէս նախապէս եւ գազային ասեղի վրայ նստած Ռուսաստանի առանցքով կառուցուող ինչ որ միութեան:

Ռուսաստանի փորձագիտական շրջանակներն արդէն իսկ հասցրել են իրենց դժգոհութիւնները յայտնել՝ ռուսական դաւադրապաշտպան ոճով, թէ Եւրամիութեանը միանական առաջարկ էր արել

նաեւ Մոսկուան, բայց Պրիւսելը չգիտես ինչու դրան չգնաց, իսկ ահա Ուաշինկթոնի հետ բանակցում է:

Մինչդեռ այստեղ ամէն ինչ աւելի քան պարզ է: Գործ ունենք մեծ քաղաքականութեան հետ, բայց որը տուեալ դէպքում կառուցուած է տրամաբանութեան վրայ: Նախ, Եւրամիութեանը տնտեսական առաջարկներ անող Մոսկուան նոյն այդ Եւրամիութեանը նաեւ պարբերաբար ուղղակի կամ անուղղակի շանտաժի է ենթարկում գազային խողովակներով, իսկ շանտաժողի հետ միասնական տարածութիւն չեն ձեւաւորում: Բացի այդ էլ, ո՞րն է բանական՝ երբ աղքատի հետ ես համատեղ բիզնես հիմնում եւ բանկից վարկ վերցնում, երբ գիտես որ վարկը մնալու է միայն քո ուսին, թէ՛ հարուստի:

Եւրոպան ընտրում է կենսունակ գործընկեր, ի դէմս ԱՄՆ տնտեսութեան, որը ոչ միայն իր ծաւալով ու աշխարհաքաղաքական ուժով է իրեն պարտադրում, այլ նաեւ առկա ձեռքբերումներով եւ արդիականութեամբ:

Ահա նաեւ հենց այդ պատճառով է, որ Ուաշինկթոնի եւ Պրիւսելի համատեղ նախաձեռնութիւնը եւրասիական մամլոյի ներքոյ յայտնուած Հայաստանի համար պատեհ է թէ ժամանակային, թէ բովանդակային առումով, որովհետեւ Հայաստանն առնուազն պատմական, ճակատագրական բացթողում արած կը լինի, եթէ դուրս լինի ամերիկա-եւրոպական բանակցութեան ծիրից եւ աշխարհում ազատ առեւտրի ամենամեծ տարածութեանն ինտեգրուելու հեռանկարից:

«ԼՐԱԳԻՐ»

833 W. Glenoaks Blvd. Glendale, CA 91202 (818) 240-0065

Dr. Missak Ekmekdjian
Chiropractor

Dr. Anahid Ekmekdjian
Chiropractor

Մեծածախանկերու եւ մանուկներու Բայրոպոլից բուժում:
Գլխացաւ, վզի, մէջքի, բոզային եւ մկանային ցաւեր:
Ինքնազգածի վթարի հետեւնեցով պատասխան
վերականգնելու բուժում:

Ձեր առողջութիւնը մեր մտահոգութիւնն է

SEROP'S CAFE

GREEK & LEBANESE FOOD

SERVING BATON ROUGE SINCE 1979

ՏԻՊՐԱՆ ԳԱԶԱՆՏԵԱՆ

Շարունակում է 7-էն

լին՝ 100, Երեւանէն՝ 100, Ռուսման-
իայէն արդէն թիֆլիս հասած են՝
50, Ամերիկայէն կու գան՝ 700: Ան
կը գրէ պետական դումայի անդամ
Միքայէլ Պապաջանեանի հետ տե-
ղի ունեցած հանդիպումներուն ու
այն մասին, որ խումբը պիտի
ունենայ իր հեռախօսակապը, մօ-
տորցիկներէն, շուները, եւ այլն
(13): Յաջորդ ամիս Տ. Գազանճեան
դարձեալ Պաքուի իր ընկերներուն
կը գրէ.- «Ամէն օր ամէն կողմից
խումբ-խումբ, անհատ ընկերներ
են գալիս եւ միանում գործին:

Այսօր արդէն կարսում ունենք
600-ից աւելի թէ՛ գործիչ ընկեր-
ներ եւ թէ՛ կամաւորներ» (14):
Յաջորդ նամակին մէջ Տ. Գազանճե-
ան կը գեկուցէ Սարգիս Արմա-
ղանեանի գլխաւորութեամբ Ռու-
մանիայէն հասած 43 կամաւորնե-
րու մասին (15):

1915-ի վերջաւորութեան, կա-
մաւորական գունդերը իրենց ինք-
նուրոյնութենէն զրկելու համար,
ցարական իշխանութիւնը գանոնք
կը վերածէ ռուսական բանակի
կազմին մէջ գործող հրաձգային
խումբերու: Այս որոշումը դժգոհու-
թիւն յառաջ կը բերէ կամաւորնե-
րուն եւ ընդհանրապէս հայ ժողո-
վուրդին մօտ:

Երեւան նահանգի ոստիկա-
նութեան տնօրէնը իր 1916 Մայիս
7ի գեկուցագիրին մէջ կ'անդրա-
դառնայ այդ դժգոհութիւններուն
եւ ի միջի այլոց կը գրէ.- «Հենց
այդ նպատակով էր գործուցուի
Երեւան ք. եկել մի հայ կամաւոր՝
հնչակեանները ղեկավար Տիգրան
Գազանճեանի նամակով, որը կար-
դացուել է հնչակեաններու ու դաշ-
նակների ժողովներում եւ հաւա-
նութիւն ստացել նրանց կողմից»
(16): Արտայայտուած դժգոհու-
թիւններն ու բողոքները լսելի չեն
դառնար: Աւելին, բանակի հրամա-
նատարութիւնը կամաւորական 6-
րդ գունդէն կը ձերբակալէ 36 հոգի
եւ կը յանձնէ ռազմական դատա-
րան: Անոնցմէ մէկ հոգի կը գնդա-
կահարուի եւ 19-ն կը դատապարտ-
ուի տաժանակիր աշխատանքի (17):
(Աքսորուածները, որոնց մէջ արեւմ-
տահայ հնչակեան գործիչներ Եղ-
ուարը Չոփուրեան, Արամ ձեռիգ-
եան եւ ուրիշներ, ազատ կ'արձակ-
ուին Ռուսական Յեղափոխութենէն
ետք): Կամաւորական 6-րդ գունդը,
իր լրիւ կազմով եւ աստիճանա-
կարգով, որպէս առանձին
հրաձգային պաշտալիս կը մտնէ
զօր. Պարագովի հրամանատարու-
թեան տակ գործող ռուսական բա-
նակի կազմին մէջ եւ այդուհետեւ
ալ կը շարունակուի ճանչցուիլ
որպէս կամաւորական 6-րդ գունդ:
1916-ին, հայ մամուլին մէջ 6-րդ
գունդին անունով լոյս տեսած
«Ազգ»ի մը տակ, որպէս գունդի
հրամանատար կը ստորագրէ Պան-
դուխտ, իսկ որպէս փոխ-հրամա-
նատար՝ Տ. Գազանճեան (18): Ռու-
սական բանակի ընդհանուր նա-
հանջին եւ ռազմաճակատի քայ-
քայման պայմաններուն տակ Տ.
Գազանճեան, Պանդուխտի գլխա-
ւորած ջոկատին մէջ կը դիմագրա-
ւէ թրքական զերակայ բանակը: Ան,
Պանդուխտի կողքին, կը լծուի
սահմանագիծին վրայ ի նպաստ
Անդրանիկի գլխաւորած Հայաս-
տանի Երկրապահ Զօրամասին զօ-
րահաւաք կազմակերպել եւ հսկել
ռուսական բանակը լքած զինապա-
հեաններուն վրայ:

1918 Փետրուարին Անդրանի-
կի էրզրում հասնելուն, Տ. Գա-
զանճեան եւ Պանդուխտի կողքին
կը միանայ Անդրանիկին ու կը
մասնակցի էրզրումի եւ Սարիղա-
միշի պաշտպանութեան կռիւնե-
րուն ու ապա իր ընտանիքով կը
մեկնի թիֆլիս: Ընդհանուր նա-
հանջի եւ գաղթականութեան այս
մթնոլորտին մէջ ան կը գրէ.- «Այն
ժամանակի իմ խորին համոզումն-
քով, փրկութեան միակ միջոցը
Լեռնային Հայաստանի վրայով դէ-
պի Պաքու եւ այնտեղից դէպի
Ռուսաստան գաղթելն էր:

Ուրիշ ելք չկար: Այս ծրագիրն
իրագործելու համար հարկաւոր էր
մի խոշոր եւ ուժեղ բանակով
Պաքուայ գծով հասնիլ Ղարաբաղ
եւ այսպիսով մի կենդանի գիծ
ստեղծել Ռուսաստանի եւ Հայաս-
տանի միջեւ»:

Այդ միջոցին, Հայրենիքի սահ-
մանները պաշտպանելու համար,
Հնչակեան կուսակցութիւնը թիֆ-
լիսի մէջ կը նախաձեռնէ նոր
կամաւորագրութիւն: ՍէՅՄ-ի իշ-
խանութիւնները, մենչեւիկներու
գլխաւորութեամբ կը գինաթափեն
կամաւորները եւ կը դադարեցնեն
այդ շարժումը: Տ. Գազանճեան,
մեծ մասամբ արեւմտահայ վրէժխն-
դիր երիտասարդներէ հաւաքուած
կամաւորներուն գլուխն անցած կը
մեկնի Վլատիկավկաս: Արդէն Պաք-
ուի Կոմունան սկսած էր: Տ. Գա-
զանճեան Ղալաբի վրայով կը մեկնի
Պաքու, կը հանդիպի Ստեփան Շա-
հումեանի հետ եւ փափաք կը
յայտնէ իր կամաւորներով կուուիլ
Պաքուի պաշտպանութեան դիրքե-
րուն վրայ: Ս. Շահումեան Տ. Գա-
զանճեանին կու տայ Ստալինին
յղուած հետեւեալ յանձնարար-
ուագիրը.- «Սոյնը ներկայացնողը՝
Տիգրան Գազանճեանը անձամբ ինձ
յայտնի հին հնչակեան է: Նա եկել
է այստեղ եւ, ի միջի այլոց,
պատմում է, որ իր ընկերներից 500
հոգի, որոնք գինաթափուել էին
թիֆլիսում, գտնուում են Հիւսիսա-
յին Կովկասում եւ պատրաստակա-
մութիւն են յայտնում կրկին գէնք
վերցնել եւ լինել մեր տրամադրու-
թեան տակ: Ես նրան խոստացայ քո
անունով նամակ տալ, որպէսզի դու
տեղում որեւէ մէկին յանձնարարես
ստուգելու բոլոր հանգամանքները
եւ եթէ նրանք մեզ օգտակար կը
լինեն, նրանց աջակցութիւն ցոյց
տալ, մտցնել մեր ջոկատների մէջ,
մի բան, որը եւ ես կ'անեմ» (19):

Տ. Գազանճեանի խումբը կը գինուի
եւ Յուլիսին իր դիրքը կը բռնէ
Պաքուի պաշտպանութեան գիծին
վրայ: Խումբը կ'ուճանայ տեղույն
եւ դուրսէն եկած կուուորներով:
Խումբի ղեկավարութեան մաս կը
կազմեն հնչակեան փորձառու մար-
տիկներ եւ կազմակերպիչներ՝ Պա-
քուցի Արծուիկը (Տիգրան Յարու-
թիւնեան), Գորիսցի Արմենակ Պա-
րոնեանը, Սահակ Մուրատեանը,
Սմբատ Գարագաշը եւ ուրիշներ:

Այն կը մտնէ 24-րդ կարմիր
Պաշտպանի (վաշտ) կազմին մէջ եւ
կը տեղակայուի պաշտպանական
գիծի կեդրոնական մասին վրայ,
Եւլախի կամուրջին հանդիպակաց,
որմէ ձախ՝ կը բռնէ Համազասպի
բանակը, իսկ աջ՝ Թաթոս Ամիրեա-
նին:

Տ. Գազանճեանի նախաձեռ-
նութեամբ, Պաքուի սովետական
իշխանութեան կողմէ 24-րդ վաշ-
տին յատկացուած միջոցներէն խնա-
յելով, լոյս կը տեսնէ «Մեր Օրեր»
օրաթերթը: Այդ ձեւականօրէն կը

ներկայանայ որպէս 24-րդ կարմիր
վաշտի պաշտօնաթերթը, բայց
գործնապէս կ'ըլլայ ՍԴՀ Պաքուի
օրկանը՝ Ս. Մուրատեանի
խմբագրապետութեամբ:

Կոմունայի անկումէն եւ Ս.
Շահումեանի ձերբակալութենէն
ետք, Օգոստոսի սկիզբը թրքական
բանակը կ'անցնի հզօր յարձակման:
Համազասպի բանակը կը նահանջէ:
24-րդ վաշտը գրեթէ մենակ կը
կասեցնէ թրքական յարձակումը,
այնպէս որ «դաշնակցական «Արեւ»
թերթն անգամ ստիպուած եղաւ
խոստովանելու եւ 24-րդ պաշտալի-
սին գովաբանելու»:

Սեպտեմբերի կէսերուն, 24-
րդ վաշտը կը մասնակցի ամենա-
ծանր մարտերուն: Կ'իջնան մար-
տիկներէն շատեր, որոնց շարքին
Արծուիկ եւ Ս. Մուրատեան: «Ֆրոն-
տում մնացել էր միայն իմ պա-
շտալիսը», որուն միջոցներով կա-
րելի էր կասեցնել թրքական յար-
ձակումը: Կը նահանջէ նաեւ Տ.
Գազանճեան ու իր կուուորներով,
նաւով կը հեռանայ դէպի Հիւսիսա-
յին Կովկաս: 1919-ին կը հաստատ-
ուի Պաթում: Իր մօտ գտնուող
գինակիցներուն ապրուստի միջոց
ապահովելու համար կը ծրագրէ
նաւագործարան մը հիմնել: Կ'ամ-
բաստանուի որպէս դէպի ծով ելք
պահանջող Հայաստանի իշխանու-
թիւններուն գործակալը...:

Այդ շրջանին, Տ. Գազանճեան
կը շարունակէ իր մասնակցու-
թիւնը բերել ազգային եւ կուսակ-
ցական կեանքին: 1919 Յուլիսի
վրաստանի Հայոց Ազգային Խոր-
հուրդի ընտրութիւններուն, ՍԴՀ-
ի համամասնական ցանկին վրայ,
Մարո Նազարբէկեանի, Արշակ Պապ-
եանի, Ս. Տաշիրի (Սիմոն Հովիւ-
եան), Բ. Սիւնիքի, Լազոյի (Յակոբ
Ղազարեան), Հրանդ Գալիկեանի եւ
այլոց կողքին կը նշուի նաեւ Տ.
Գազանճեանի անունը:

1921 Յունուարին, նորահաս-
տատ խորհրդային իշխանութեան
կողմէ Տ. Գազանճեան կը նշանակ-
ուի էջմիածին գաւառի ոստիկա-
նապետ:

Փետրուարեան ապստամբու-
թենէն ետք, դաշնակցական իշխա-
նութեան կողմէ կը ձերբակալուի
եւ կը բանտարկուի:

1923-ին ՍԴՀ Թիֆլիսի Կեդր.
վարչութիւնը կը դիմէ Մոսկուա Գ.
Միջազգայնականի (Կոմինդերն)
գործադիր մարմնին, փափաք յայտ-
նելով անդամակցիլ Կոմինդերնին:
Վերջինս կը ներկայացնէ իր պայ-
մանները, որոնց իրագործումը

գործնականօրէն կը նշանակէր
Հնչակեան կուսակցութեան լուծար-
քը տեղական կոմունիստական կու-
սակցութիւններուն մէջ: Պատմու-
թիւնը ցոյց տուաւ, որ Խորհրդա-
յին Միութեան տարածքին այս
քայլէն խուսափում չկար: Այլ իրա-
վիճակ էր արտասահմանի մէջ, ուր
հնչակեան մասնաճիւղերը կը մեր-
ժեն դիմել այդ քայլին (20): Կը
պարզուի, որ Խորհրդային Միու-
թեան տարածքին եւս, ձուլման այդ
գործընթացը դիւրին չ'ընթանար:
Կ'ըլլան անհամաձայններ եւ ընդ-
դիմադիրներ, որոնց շարքին Տ.
Գազանճեան:

ՍԴՀ Կեդր. վարչութեան մէկ
շրջաբերականէն ի յայտ կու գայ,
որ Տ. Գազանճեան թիֆլիսի, Պա-
թումի, Սոխումի եւ Կրասնատարի
մասնաճիւղերուն մօտ «գաղտնաբողի
դաւադրական ժողովներ է գումա-
րում նպատակ ունենալով քանդե-
լու ձուլման գործը...» (21): Տ.
Գազանճեան կը վտարուի կուսակ-
ցութենէն:

Աւելին, մինչ ան կը պաշտօ-
նավարէր Խորհ. Հայաստանի Պա-
թումի առեւտրական ներկայաց-
չութեան մօտ, ՉԵԿԱ-ի կողմէ կը
ձերբակալուի .«որ իբր թէ ես
Հնչակեան կուսակցութեան Կոմին-
դերնի մէջ ձուլման հակառակ փրո-
փականտ եմ եղել մղած», ինչպէս
կը գրէ ան իր «յուշեր»ուն մէջ:
Վեց ամիս Պաթումի մէջ բան-
տարկուելէ ետք կը դատապարտուի
աքսորի՝ Միպերիս:

Ալեքսանտր Միսանիկեանի եւ
Սերկէյ Խանոյեանի միջամտու-
թեամբ ազատ կ'արձակուի:

... Ու այս դէպքէն շուրջ երկու
տարի ետք, կը կատարուի Տ. Գա-
զանճեանի կեանքին յաջորդ հակա-
սութիւնը: Ան, Մարո Նազարբէկե-
անի, Ապրեսեանի եւ Տէր Յովհան-
նէսեանի կողքին կ'ընդունուի Կո-
մունիստ կուսակցութեան շարքե-
րը, այն պայմանով, որ յիշեալնե-
րուն «անձնական թղթածրարնե-
րուն մէջ նշուին անոնց ունեցած
հասարակական-քաղաքական գոր-
ծունէութեան փորձառութիւնը»
(22):

Տ. Գազանճեանի «յուշեր»ուն
կը միանայ, անոր հիման վրայ
գրուած աւելի փոքր չափի երեք
էջնոց ձեռագիր գրառութիւն մը:
Պատմաբանի կամ ուսումնասիրո-
ղի մը նօթագրութեան չի նմանիր
այդ: Եթէ այդպէս ըլլար, ուսում-
նասիրողը արդէն իր հետ տարած

Շարք էջ 18

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 * \$100,00 (first class) for USA

\$ 100,00 (Air Mail) for Canada.

\$ 250,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State: ----- Zip Code: -----

Country: -----

Tel: ----- Fax: -----

ԿԱՆԽՈՐՈՇՈՒԱԾ ՆԱԽԱԳԱՅԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՍԱԲ ԻՐ ԼՐՈՒՄԻՆ

Շարունակում է 1-ին

ընտրական գանգուածները: Չկար կազմակերպում եւ միակամրնդ-դիմադիր ընտրական ուժ: Ընդդիմադիր կառոյցները մնացին ձեռն-պահ ներկայ ընտրական պայմա-րին մէջ: Տարակոյս չկար, որ նա-խագահ Սերժ Սարգսեան ոչինչ պի-տի կորսնցնէր նախագահական վեցերորդ ընտրութիւնները «խա-ղաղ», «ժողովրդավար» եւ «թա-փանցիկ» կայացնելով: Անոնք, որոնք հետեւեցան հայրենի մամու-լին, հոն տեսան նախագահական թեկնածու Սերժ Սարգսեանը, որ ուսուցչական յորդորներ կը բաշ-

խէր երիտասարդ նախագահական թեկնածու՝ Ռաֆֆի Յովհաննէսեանին:

Ամէն պարագային, «Մեր Ան-կիւնէն»-ի ներկայ սիւնակի մէջ կա-տարումը լուսանցֆային մտո-րումներ են պարզապէս: Կր սպա-սեմք այն գնահատութիւններուն, որոնք պիտի բանաձեւուին Հայաս-տանի նախագահական Ընտրու-թիւններուն հետեւում միջազգա-կան Դիտողներուն եւ նախագահա-կան Ընտրական կառոյցներու կող-մէ, որոնք պիտի գան աւելի լայնօ-րէն լոյս սփռելու տեղի ունեցած նախագահական ընտրութիւննե-րուն վրայ:

ՏԻԳՐԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Շարունակում է 17-էն

կ'ըլլար այդ...: Ուշագրաւ է, որ այդ գրութեան է առաջին դէմքով. օրի-նակ, «19 թ. Մայիսին թէ Յունիսին արդեօք գրպանումը էիր պահել այդ 900 հոգիանոց Կարմիր Պա-ղալիոնը». կամ «չառ ցաւալի է, որ կասեանը եւ Մակինցեանը քեզ նման միլիտեր (ոստիկանապետ - Ե.Ճ.) եւ այլ պետեր էին նշանա-կում», եւ այլն: Այս ոճը աւելի շատ քաղաքական ամբաստանագրի մը պատրաստութեան հոտը կը բու-րէ...:

«Յուշեր»ուն մէջ Տ. Գազանձեան անդրադառնալով կամաւորա-կան շարժման եւ մասնաւորաբար կամաւորական 6-րդ գունդին հան-դէպ պոլշեւիկներու ժխտական կեց-ուածքին, կը քննադատէ այդ, ու հակառակ «յուշեր»ու ընդհանուր ոճին եւ միտումներուն, յանկարծ կը պոռթկայ.- «այդ այդպէս չէ եւ պոլշեւիկները չարաչար սխալում էին»: Այդ օրերուն այսպիսի սող գրել կը նշանակէր սեփական մա-հավճիւր ստորագրել...:

Բայց, մենք այդ մասին ցարդ բան մը չունինք: Զունինք նաեւ Տ. Գազանձեանի լուսանկարը:

*****

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

- 1) Սոկրատ Խան Գեյրֆեանց, «Կայծ - Ա.Դ.Հ.Կուսակցութեան Գոր-ծունէութիւնից - Թող Փաստերը Խօսին», 1915, էջ 0:
- 2) «Յուշարձան Նուիրում Ա.Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Քառասնամակին», Փարիզ, 1930, Գ. Աստղունի, «Ինչպէս Կազմուեց Պարսկաստանի Ա.Դ.Հնչակեան Կու-սակցութիւնը»:
- 3) «Ուսանողական Տա-րեգիրք», Գ. տարի, Պէյրուս, 1938. «Մեր Փրօփակական Պարսկաս-տանում»:
- 4) Ա. Կիտուր, «Պատմութիւն Ա.Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան», Ա. հատոր, Պէյրուս, 1962, էջ 403:
- 5) H. Berberian, «Armenians and the Iranian Constitutional Revolution of 1905-1911», Oxford, 2001, p. 144:

- 6) Ա. Կիտուր, ... էջ 621:
- 7) ՀԱԱ. Հասարակական-Քա-ղաքական Փաստաթղթերի Բաժին Ֆ.4045, ց.2, գ.23, թերթ 1-43:
- 8) «Հնչակ», 1907 Յունուար:
- 9) Ա. Կիտուր, ... էջ 290:
- 10) Յուշեր Ա. Վահագնի. Հնչակեան արխիւ:

11) Բ. Սիւնիֆի նամակը Պեր-նին (Պաֆու). Թիֆլիս, 30 Նոյեմբեր 1914: ՀԱԱ. կրկնօրինակը հնչ. ար-խիւ:

12) Բ. Սիւնիֆի նամակը Տիգրանին. Թիֆլիս 31 Դեկտեմբեր 1914: ՀԱԱ. կրկնօրինակը հնչ. ար-խիւ:

13) Պերնի նամակը ՄԴՀԿ Պաֆ-ուի մասնաճիւղին, Կարս 27 Յունե-ուար 1915: ՀԱԱ. կրկնօրինակը հնչ. արխիւ:

14) Տ. Գազանձեանի նամակը ՄԴՀԿ Պաֆուի վարչութեան, Կարս, 2 Փետրուար 1915: ՀԱԱ. կրկնօրի-նակը հնչ. արխիւ:

15) Տ. Գազանձեանի նամակը ՄԴՀԿ Պաֆուի վարչութեան. Կարս, 5 Փետրուար 1915: ՀԱԱ. կրկնօրի-նակը հնչ. արխիւ:

16) Մակիչ Արզումանեան, «Հայաստան 1914-1917», Երեւան, 1969, էջ 266:

17) Նոյն:

18) «Մշակ», 1916 թիւ 62:

19) Խիկար Բարսեղեան, «Մարտիկի Տարածումը Հայաս-տանում», Բ. հատոր, Երեւան, 1975, էջ 418:

20) «Հայկազեան Հայագիտա-կան Հանդէս», Պէյրուս, 2012, ԻԲ. հատոր, Ե. Ճէրէնեան, «ՄԴՀԿ - Կո-միւնտերն Յարաբերութիւնները»:

21) «Շրջաբերական 20, Հնչակե-ան Կուսակցութեան Կովկասեան Մասնաճիւղերին եւ Ընկերներին», Հնչ. Կուս. Կեդր. Վարչ., Թիֆլիս, 2 Յունիս 1924: ՀԱԱ. կրկնօրինակը հնչ. արխիւ:

22) «Անդրկովկասի Կոմու-նիստ Կուսակցութեան Կեդր. Կո-միտէի նամակը Վրաստանի Կոմ. Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին», 12 Օգոստոս 1925 (ոուս.): ՀԱԱ, Ֆ.4045, ց.1, գ.303:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԻՏՈՐԴՆԵՐԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՆ

Շարունակում է 1-էն

ըստած է դիտորդներու յայտա-րարութեան մէջ:

Ըստ յայտարարութեան, քու-հարկութեան օրը անցած է «հան-գիտ եւ խաղաղ», բայց եւ արձանագրուած են «չարք մը լուրջ ընտրախախտումներ». - «Բազմաթիւ պարագաներուն դի-տարկուած է, թէ ինչպէս ընտրա-տեղամասերէն դուրս Հանրապե-տականի կողմնակիցները կ'ուղ-ղորդուէին ընտրողներուն»:

Արձանագրուած է նաեւ ընտրողներու վրայ սպառնալիքի եւ ճնշում գործադրելու դէպքեր: Դիտորդները նշած են նաեւ ընտրակաշառքի դէպքեր:

Արձանագրուած են շարք մը լուրջ խախտումներ. խմբակային

քուէարկութիւն (6 տոկոս), ցու-ցակներու վրայ նոյնանման ստո-րագրութիւններու առկայութիւն (3 տոկոս), բազմակի քուէարկու-թեան դէպքեր (2 տոկոս):

Միջազգային դիտորդները գեկուցած են նաեւ լցոնման հաւա-նական 4 դէպքի մասին:

«Ընտրողներու անձագրերուն մէջ դրուող յատուկ կնիքի թանա-քը, որ բազմակի քուէարկութեան դէմ երաշխիք է եւ պէտք է պահ-պանուի 12 ժամ, հեշտութեամբ մաքրուած է՝ հակառակ ԿԸՅ-ի նախնական փորձարկումներուն», - ըստած է յայտարարութեան մէջ:

Ենթիւ-ի պատուիրակութեան ղեկավար Քարին Ուոլթեր յայտա-րարեց, թէ անկասկած բարելաւում արձանագրուած է 2008-ի ընտրա-կան գործընթացի համեմատութեամբ:

ԶԱԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Տ. ԵՂԻԱՅԵԱՆ

Շարունակում է 6-էն

ընի մէջ գումարած գաղտնի ժողովի մը ընթացքին մերժած էր Իթթիհատականներուն առաջար-կը՝ քաղաքական գետնի վրայ:

Սոյն հատորը առաջին հա-ւաստի աղբիւրն է որ կ'արձանագրէ 1915 Յուլիս 28-ին տրուած թրքա-կան հրամանագիրը որուն միջո-ցաւ կը ջնջուէր Հայոց Պատրիար-քութիւնը եւ Ազգային Մահա-նադրութիւնը, ու երկու օրուան պայմանաժամով Զաւէն Պատրի-արք կը հեռացուէր իր Աթոռէն եւ երկրէն:

Կարելոր են Զաւէն Պատրի-արքի երկրորդ շրջանի (1919-1922) նիւթերը, յատկապէս որբե-րու խնամատարութեան, որբանոց-ներու հաստատման, որոնց թիւը միայն Կ. Պոլսոյ մէջ հասաւ 16-ի: Նաեւ Համազգային Մարմին մը կազմելու ծրագիրը 1919 Մարտ 8-ին, որ պիտի բաղկանար երեք հայ յարանուանութեանց կողմէ: Այդ քայլը անհրաժեշտ էր գործակցու-

թիւն ստեղծելու խնամատարա-կան, այրիներու, որբերու, ներ-գաղթի եւ վնասուց հատուցման հարցերը համազգային ուժով յա-ռաջ տանելու համար: Տեղեկատու Դիւանին կազմութիւնը նոյն 1915 թուի Օգոստոս 17-ին Պատրիար-քարանի լծակներէն մին պիտի ըլլար միջազգային յարաբերու-թեանց սերտացման մէջ, որուն քարտուղարութիւնը վարեցին Ար-շակ Ալպոյաճեան, հատորս խմբագ-րողը, եւ Կարապետ Նուրեան:

Գիրքին մնացեալ բաժինը դժուար ժամանակներու դիմադ-րել կարենալու մաքառումի ճիգեր են որոնց արդիւնքը ժամանակա-ւոր եղաւ եւ սահմանափակ: Քեմա-լական յառաջացումը ամէն յոյս հեռացուց, Ազգային Պատուիրա-կութիւնը Եւրոպայի մէջ մնաց անգոր, դաշնակից ուժեր ձեռնթափ եղան, ու Զաւէն Պատրիարք Տ. Եղիայեանի հրաժարումը, որ ինք կը կոչէր «ձեռնթափ ըլլալը» եւ ոչ «հրաժարիլը», անխուսափելի դարձուցին 1922 թուականին:

«ԶԱՅՆԵՐ ԼՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ» ՇԱՐՔԵՆ

Շարունակում է 15-էն

զանգը մեզ շրջապատող «եղելու-թեանց»: Այն առեն, երկուքս ալ, գուզահեռ մտածումներով եղանք ձայնակից Շուշանեան վազգէնին, որ իր օրագիրներուն մէջ իրա-ւունք կու տար Տանթոնին իր այն յայտարարութեանը մէջ, թէ «երբ հայրենիքը վտանգի տակ է, ամէն բան կը պատկանի հայրենիքին»:

-Մակայն, մէկ պայմանով միայն... որ լուծումին եղանակը ըլլայ ժամանակաւոր՝ մինչեւ պայ-ծառացումը ամպակուտակ երկին-քին...:

-Խաղաղութիւնը մեր հոգի-ներուն,

-յայտնաբերու'մը ճշմարտու-թեան եւ զգաստութեան:

Այսպէս, շարունակելով մեր զրոյզը, դո'ւն ու ես, ընկե'ր սիրելի, անտիտղոս եւ անհանգամանք, դի-տեցինք ու քննեցինք այն՝ ինչ որ

կը պատահէր մեր շուրջը: Ու հաստատեցինք երկուքով, որ արմատը չարի'ն ու չարիքին՝ «զրահապատ ետութեանց» մէջ բոյն գտնող եւ հոն աճող ու գորացող զգացումներն են:

Այժմ, կանգնած «վաղուան սեմին առջեւ», իմ աղօթքս երրորդ կ'ուղղեմ Անոր,-

«Ամէն մարդու հաւասար թող բաժնուի ամէն գանձ»:

Բանաստեղծին մատենան այդ մէկ էջը տակաւին բաց կը մնայ գրասեղանիս վրայ:

Չեմ կրնար գայն փակել: Վաղը՝ նոր տարեթիւ մըն է կեանքիս մէջ:

Ժամանակը իր խորհուրդը կ'ապրի Ան-ժամանակին մէջ: Այս ժամանակ-պարունակէն կրցա'նք տալ բան մը՝ որ կրնայ միախառնուիլ անպարագրելի Անժամանակին մէջ: Միայն այդ կը մնայ մեզմէ: Ուրիշ ոչինչ:

«ՔԱԶ ՆԱԶԱՐ»
ՈՒՂԻՂ ԵԹԵՐ ՇՕ
 Ամէն Կիրակի
 երեկոյեան ժամը 10:00-ից 12:30
 Կլէմտէյի 380-րդ կայանից

ԳՐԱԻՈՒԱԾ ՕՐ
 Մայիս 10, 2013
 Բենիամին Ժամկոչեանի գիրքի ներկայացում
 Սահակեան Սանուց Միութեան
 կազմակերպութեամբ
 Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԱՐԺԱՆԻ ԳՆԱՐԱՏԱՆՔ ԵՒ ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Շարունակուած էջ 14-էն

«Ասպարէզ» օրաթերթում (տե՛ս «Ասպարէզ», Դեկտեմբեր 10, 2012): Միգրացիոն ուրիշ թերթեր էլ են տպել, տեղեակ չեմ: Այդ յօդուածները առիթ հանդիսացան այս գրութեան համար:

Պրն. Կարօ Դերձակեանի հետ ես ծանօթացայ 1990-ականներին եւ դարձանք անկեղծ բարեկամներ: Այն ժամանակ ես դեռ «Մետրօ» եւ «Մետրօքալ» չունէի՝ թոշակի տարիքս չէր լրացել: Բուժելու համար նա ինձինք դրամ չէր վերցնում: Ես անյարմար վիճակի մէջ էի գգում ինձ: Մի անգամ ես խնդրեցի նրան բուժման համար վերցնել իրեն հասանելի գումարը, քանի որ այդ իր աշխատանքի վաստակն է: Նա ինձ պատասխանեց. «Վահան դու էլ, ես էլ ազգային-հասարակական գործ ենք անում եւ քեզ բուժելը կազմում է իմ այդ գործի մի մասնիկը, այնպէս, որ դրա համար վատ մի գալ...» եւ փակեց հարցը: Նոյն ձեւով վարուեց ընկերջուս հետ: Երբ յարգելի բժիշկը եւ ճառագայթային բժիշկ Արմէն Շահբազեանը (որի հետ նա ծանօթացրեց ինձ) բուժեցին պրոստատիտ քաղցկեղը, ես միայն «Մետրօ» ունէի, նրանք ինձինք չվերցրեցին իրենց հասանելի մնացած գումարը: Պրոստատիտ քաղցկեղով շատ հայ հիւանդների, որոնք ի վիճակի չեն եղել վճարել, բուժել են ձրի: Երախտապարտ եմ երկու բժիշկներին էլ, եւ դարձեալ շնորհակալութիւն եմ յայտնում նրանց, ինձ բուժելու ընթացքում իրենց ցուցաբերած մեծ հոգատարութեան համար:

Բժիշկ Կարօ Դերձակեանը ազգասէր ու հայրենասէր ազգային գործիչ է: Նա իր անձն ամբողջութեամբ նուիրել է հայ ժողովրդին օգնելու անսակարգ գործին, որի համար մեծ յարգանքի է արժանացել: Հայաստանի նուիրուած իր ազգային-հասարակական գործունէութիւնն սկսում է 1987 թ., երբ առաջին անգամ այցելում է Հայրենիք:

Սկսած այդ թուականից, պրն. Կարօ Դերձակեանն ամուր թելերով «կապում է» հայրենիքի հետ եւ ջանքեր գործադրելով բարեսիրական նպատակներ է իրականացնում Հայաստանում, անկախ այնտեղ տիրող քաղաքական եւ սոցիալական անհանդուրժելի վիճակներից: Նա ամէն տարի Սեպտեմբերին իր հաշուին գնում է Երեւան եւ իր կատարած հայրենասիրական գործերի հետ մէկտեղ 15 օր հիւանդների է սպասարկում ու անհրաժեշտ բժշկական օգնութիւն ցուց տալիս նրանց: Երեւան գնալիս երբեմն հանդիպել ենք օդանավակայանում, երբեմն էլ՝ Երեւանում: Երեւանում մի անգամ ընկերջուս հետ գնացինք նրա մօտ՝ Միքայէլեան հիւանդանոց: Նա օդանավից իջնելով՝ ուղիղ եկել էր այնտեղ՝ հերթի կանգնած բազմաթիւ հիւանդներին սպասարկելու համար: Մի անգամ էլ ընկերաբար նա պատմեց մեզ, թէ ինչպէս նոյն ձեւով եկել ու սկսել էր սպասարկել հիւանդներին, բայց մի հիւանդ այնքան էր խօսել, որ նրա քունը տարել էր...:

Հայրենիքի հիւանդանոցներին նրա նուիրած սարքաւորումների ու գործիքների արժէքն անցնում է միլիոն տոլարից: Գնահատելով նրա գործը, Միքայէլեան հիւանդանոցի ուրոլոգիական բաժինը կոչել են բժիշկ Կարօ Դերձակեանի անու-

նով: Նա ներդրումներ է կատարում նաեւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հովանու ներքոյ գործող «Սուրբ Ներսէս Մեծ» բժշկական կենտրոնին:

2005 թ. Դերձակեանը «Սուրբ Ներսէս Մեծ» բժշկական կենտրոնին նուիրում է սոնոգրաֆիայի (ultrasound) արդիական յատուկ մեքենայ, որը չափազանց հեշտացնում է շագանակագեղձի եւ այլ օրգանների հիւանդութիւնների արագ եւ ճշգրիտ ախտորոշումը (diagnosis), եւ որն այն ժամանակ դեռ քաղաքի հիւանդանոցները չունէին:

2010 թ. աշնանը, երբ հերթական ստուգման էի նրա մօտ, նա ասաց, որ յաջորդ օրը գնում է Երեւան եւ հետը տանում է միզաքարային վիճակների դարմանման «Holmium laser» մի գործիք, որն առաջինն է լինելու Հայաստանում: Երբ հարցրեցի գործիքի գնի մասին, նա ասաց, որ թանկ գործիք է: Երբ գործիքը տնօրինողների հետ ծանօթացել է եւ նրանք իմացել են ով լինելն ու իր գործունէութեան մասին, գործիքը նուիրել են նրան: Այստեղ դրսեւորում է նաեւ բժշկի մարդկային յատկութիւնը, մօտեցումն ու վերաբերմունքը մարդունկատմամբ, որն իւրապատուկ արժանիք է: Նա գործիքը նուիրում է «Սուրբ Ներսէս Մեծ» բժշկական կենտրոնին, գործողութեան ենթարկում 7 հիւանդների, միաժամանակ տեղի բժիշկներին վերապատրաստելով, որ նրանք կարողանան օգտագործել այդ:

2012 թ. Հոկտեմբերին նա «Սուրբ Ներսէս Մեծ» բժշկական կենտրոնը հարստացնում է «Revolix laser» արդիական թանկարժէք լազերային մի սարքով, որը նուիրում է Թեքսաս նահանգի «Healthtronics» ընկերութիւնը: Վերջինս ընդառաջելով բժիշկ Դերձակեանի խնդրանքին, սիրալոյսով նուիրում է սոյն սարքը բժշկական կենտրոնին, հոգալով նաեւ դրա օգային փոխադրութեան ծախսը: Շնորհիւ սոյն լազերային սարքի, հայ հիւանդներն արդէն բուժուած են ապահով եւ նուազագոյն միջամտութեան (minimally invasive) ամենաժամանակակից ձեւերով հայրենի միզաքանների կողմից, որոնք հմտութեամբ եւ տաղանդով (talent) ոչնչով չեն գիշում իրենց եւրոպական կամ ամերիկեան կոլեգաներին (գործընկերին):

«Սուրբ Ներսէս Մեծ» կենտրոնի ուրոլոգիական բաժանմունքի վարիչ Արթուր Գրաբսկին «Արդիական սարքաւորում՝ բժշկական կենտրոնին» յօդուածում նշում է. «Առաջներում պրոստատի գնումը մենք մատով էինք կատարում, իսկ հիմա նա այնպիսի սոնոգրաֆ բերեց, որի օգնութեամբ կարող ենք, օրինակ, շագանակագեղձի քաղցկեղը այնքան շուտ յայտնաբերել, որ դեռեւս կարելի է հիւանդին բուժել: Այս մեզ հարստացրեց այնպիսի մի սարքով, որ կարող է կտրել ցանկացած տեսակի քարերը մարդու օրգանից մտ: Այս տարուայ բերած սարքը՝ ռեւոլիքսը, թոյլ է տալիս շագանակագեղձի վիրահատութիւնը կատարել առանց արեան, այսինքն, առանց կտրուածքի կարելի է կատարել վիրահատութիւն, լիարժէք լուծել դժուարամիջութեան խնդիրները»:

Լոս Անճելոսից ուրոլոգ Կարօ Դերձակեանի մօտ բուժուող հայ հիւանդների կարգին են իմ ընկերներ՝ Աւետիս Բայրամեանը, Մելիք

Պենիլեանը, Եուրա Յարութիւնեանը, Գէորգ Գէորգեանը, Ժիրայր Պարսամեանը, Արմէն Յարութիւնեանը եւ շատ ուրիշներ, որոնք շատ պահ են նրա բուժումից եւ յատկապէս նրա մօտեցումներից հիւանդի նկատմամբ:

Բնականօրէն, այսպիսի մասնագէտը եւ առաջին հերթին մարդը արժանի է մեծարանքի: Մեծարանքը կազմակերպել են Երեւանի Մ. Հերացու անուան պետական բժշկական համալսարանի (ԵՊԲՀ) գիտական խորհուրդը եւ Հայկական ուրոլոգիական ասոցիացիան՝ նուիրուած ամերիկահայ պրոֆեսոր-ուրոլոգ Կարօ Դերձակեանի գիտաբժշկական գործունէութեան 25-ամեակին:

Վանիկ Սանթրեանի երկու յօդուածները «Հայաստանի Հանրապետութիւն» օրաթերթում՝ «Պարտքը» վերադարձնելու երջանկութիւնը» թուագրուած 05-10-2012 եւ «Արդիական սարքաւորում՝ բժշկական կենտրոնին» թուագրուած 11-10-2012 ու Լոս Անճելոսում «Ասպարէզ» օրաթերթի յօդուածը՝ «Մեծարուեց ակադեմիայի բժիշկն ու մեծ բարերարը» (տե՛ս «Ասպարէզ», Դեկտեմբեր 10, 2012), հպարտութեամբ են լցնում հայերիս սրտերը:

Այս առիթով Գարեգին Բ. Ամենայն հայոց կաթողիկոսը օրհնութեան եւ գնահատանգի գիր է յղել մեծարեալին:

Ելոյթ ունեցողները նշում են, որ Կարօ Դերձակեանի ջանքերով Հայաստանում հիմնադրուել է Ուրոլոգիայի հայկական ընկերութիւնը: Նրա շնորհիւ շատ հայ մասնագէտներ վերապատրաստուել են Ամերիկայում եւ եւրոպական երկրներում: Նա մեծ ներդրում է ունեցել հայրենիքի հիւանդանոցներին արդիական նոր սարքաւորումներով եւ գործիքներով վերազինելու գործում: Տնտեսական ծանր ժամանակներում տէր եւ տիկին Կարօ եւ Սիլուի Դերձակեան ամուլը 14 տարի շարունակ սեփական միջոցներով ֆինանսաւորել են նաեւ Մուշեղ Իշխանի անուան դպրոցի մանկավարժներին, ինչպէս նաեւ մօտ երկու տասնամեակ հայրենիք է հասցրել «Orange County»-ի Հայ Արհեստավարժերի Ընկերակցութեան նուիրած օժանդակութիւնը Երեւանի եւ սահմանամերձ գիւղերի դպրոցներին:

Մեծարեալին ողջունում են բոլոր բժշկական կենտրոնների ղեկավարները, պիւբլիքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի նախկին ղեկավարը եւ ԱԺ պատգամաւոր Վահան Յովհաննիսեանը՝ նրա անսակարգ օգնութեան համար հայրենիքին: Գնահատելով ազգային գործունէութիւնը, նրան պարգևատրել ու յուշանուէրներ են յանձնել՝ «Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ» բժշկական կենտրոնը՝ «Փառապանծ մարտիկներ» մետալով, ՀՀ Կարմիր խաչը՝ յուշանուէրով, Հայկական ուրոլոգիական ասոցիացիան՝ Հիպոկրատի երդումը մագաղաթով:

ԵՊԲՀ-ի ուրոլոգիայի ամպիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Իվան Աղաջանեանը չի շեղնում է, որ 1987 թ. գարնանը Հայաստան կատարած այցի ընթացքում Կարօ Դերձակ-

եանը իր հետ բերել էր վիրահատութեան համար անհրաժեշտ բոլոր գործիքներն ու նիւթերը եւ կէս տոննա հեղուկ: Առաջին 9 օրում նրա հետ կատարել են 53 վիրահատութիւն: Նա յայտնում է, որ շատ բան է սովորել Կարօ Դերձակեանից վիրահատութեան ասպարէզում, որի համար էլ, չնայած տարիքով մեծ է նրանից, նրան համարում է իր ուսուցիչը:

«Ասպարէզ»-ի յօդուածում նշում է. «ԵՊԲՀ գիտական խորհրդի որոշմամբ Հայկական ուրոլոգիական ասոցիացիայի պատուաւոր անդամ, մեծ բարերար, ակադեմիկոս Կարօ Դերձակեանին առողջապահութեան զարգացման գործում ունեցած նշանակալի աւանդի, գիտաբժշկական, մանկավարժական գործունէութեան 25-ամեակի կապակցութեամբ շնորհուեց Երեւանի Մ. Հերացու անուան պետական բժշկական համալսարանի «Պատուոյ առաջին աստիճանի շքանշան»:

«Պարտքը վերադարձնելու երջանկութիւնը» Կարօ Դերձակեանի յօդուածից շնորհակալական խօսքը. «Այսօր ես աշխարհի ամենաերջանիկ մարդն եմ, ոչ թէ այն բանի համար, որ տարբեր պարգևներ եւ նուէրներ ստացայ, այլ որ՝ «Գալուստ Գիւլբենկեան» հաստատութեան կրթաթոշակով ուսում ստացած բժիշկ կարողացայ վերադարձնել իմ «պարտքը» կարիքի մէջ յայտնուած մարդկանց, հայրենիքին օգնելու տեսքով: Լինելով Հայոց Յեղասպանութեան որբերի թու, մի ժամանակ երագում էի տեսնել հայրենիքը, երբ պատանի էի ծննդավայր Պէյրութում, եւ շատ տարիներ անց եկայ հայրենիք, հանդիպեցի ճիշտ եւ պարտածանաչ անձանց՝ Հայաստանի նախկին գլխաւոր ուրոլոգ Իվան Աղաջանեանի եւ ուրիշների, որոնց հետ շփումները վերածուեցին յաջող համագործակցութեան եւ բարեկամութեան:

Ուրախ եմ, որ Հայաստանի ուրոլոգիան այսօր վայելում է իմ ժողովրդի յարգանքը, եւ նրա արդիւնքներն ինձ հպարտ են պահում: Ես երջանիկ եմ, որ Իվան Աղաջանեանի նման եղբայր ունեմ, ով յաղթահարելով բազում փոփոխութիւններ եւ բարդութիւններ, վստահ առաջ տարաւ ճիւղի զարգացումը»:

Հայերս ուրախ ենք, որ Կարօ Դերձակեանի նման լաւ մասնագէտ ունենք, որը վայելում է ոչ միայն հայրենի յարգանքը, այլ յայտնի է նաեւ օտարներին եւ յարգուած նրանց կողմից:

Հայրենիքին ու ազգին նուիրուած բոլոր անհատներն էլ արժանի են գնահատանքի ու մեծարանքի, որոնցից մէկը՝ ուրոլոգ Կարօ Դերձակեանն է:

Ես ընթերցողին ամփոփ կերպով ներկայացրեցի ուրոլոգ Կարօ Դերձակեանի բարեգործութեան մի մասը:

Շնորհաւորում ենք ուրոլոգ Կարօ Դերձակեանի ազգային-հասարակական գործունէութեան 25-ամեակը, ցանկանում նրան քաջաբողջութիւն եւ նորանոր յաջողութիւններ, ի բարօրութիւն հայրենիքի եւ հայ ժողովրդի:

Save Support Sustain

Syrian Armenian Relief Fund
P. O. Box 1948
Glendale, CA 91209-1948

www.syrianarmenianreliefund.org

ԼԱՐՔԸ՝ ԻՐԻՏԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐՈՇԱ ՈՒՆԵՑՈՂ ՐԱՍԱՏՈՒԹԻՒՆ

Շարունակուած էջ 13-էն

տէ օտարացնող երկրին մէջ, եթէ լեզուն անկարելի պիտի ըլլայ պահել, գէթ կարենալ ա՛յս ընել, հայկական երաժշտութեամբ զաւկին ինքնութիւնն ու ազգային ինքնաճանաչողութիւնը դրսեւորել այնպէս՝ վերացնելու համար որեւէ ստորակայութեան բարդոյթ: Բոլորին մօտ շօշափելիօրէն կարելի է տեսնել զաւակը հայկական հարազատ մթնոլորտի մէջ հայ երաժշտութեան միջոցաւ հայեցիութեամբ դաստիարակելու մղումը:

Վ. Դ. Այս գաղութներու մէջ հաստատուելու ինչ-ինչ պայմաններու արդիւնք է: Ե՞րբ եւ ի՞նչ պայմաններու մէջ դուք որոշեցիք Ամերիկա գաղթել:

Վ. Պ. Ամերիկեան Համալսարանի ուսանողական տարիներու հը, որ

Ամերիկա ուսանելու կրթաթոշակ մը ստացայ, որ կը պարտադրէր վկայուելէ ետք վերադառնալ Պէյրութ եւ ուսումս ի սպաս դնել տեղի հաստատութիւններուն, դուրսը անցուցած տարիներու թիւով: Հինգ տարի ուսանելէ ետք Masters վկայականով վերադարձայ Պէյրութ որպէս երաժշտութեան ուսուցիչ Հայկազեան Գոլէճի մէջ, սակայն այդ շրջանին, տրուած ըլլալով, որ կազմակերպչական գործն էր աւելի փնտուռածը, դարձայ Հայկազեան վարժարանի «ուսանողական կեանք»-ը կազմակերպող տնօրէն, միեւնոյն ժամանակ աշխատելով տեղուց հայ կազմակերպութիւններուն հետ: Այդ շրջանին էր, որ Գրիգոր Շահինեանի հետ հիմնեցինք Պէյրութի Բարսեղ Կանաչեան երաժշտանոցը: Եղած էմ 1983-1986 տարեշրջաններու Ամերիկեան Համալսարանի երաժշտութեան բաժնի վարիչ: Այս տարիներուն է, որ կիրս որոշեց հաստատուել Ամերիկա:

Վ. Դ. Բաւական խորթն հարց է Ամերիկայի մէջ հաստատուելու ինչ-ինչը ու ընտանիք եւ միեւնոյն ատեն գործ, մանաւանդ՝ որպէս երաժիշտ, նոյնիսկ, երբ մասնագիտական վկայականներով հարստացած կը հասնիք հոս: Դուք յաջողեցա՞ք անմիջապէս աշխատանքի անցնիլ:

Վ. Պ. Կարելի է ըսել, որ այդ 10 տարի դասաւանդած եմ Լոս Անճելըսի երաժշտութեան կեդրոնին մէջ (music Center), որը ինքնին շատ մեծ գործառնութիւն է: Ծանօթացման համար նշեմ, որ այս

կեդրոնը ունի 3 հիմնական ուղղութիւններ՝ ներկայացնող բաժանմունքներ. թատերական, երաժշտա-թատերական (musicals), եւ երաժշտութեան: Վերջինս դարձաւ Օբերայի բաժին, իսկ վերջերս աւելցաւ նաեւ՝ Տիգնի Հօլը իր մասնաբաժանումներով: Ասոնցմէ իւրաքանչիւրը օժտուած է իւրաքանչիւր կառուցներով: Ես երաժշտութեան բաժնի լսարանային բաժնին մէջ կը դասաւանդէի:

Վ. Դ. Այդ նոյն տարիներուն հայկական որեւէ կազմակերպութեան մէջ ալ ներգրուումներ ունեցա՞՞ծ էք:

Վ. Պ. Այո, Համազգայինին հետ: Երազներ ունէի: Պէյրութէն ի վեր կը ծրագրէի երաժշտական հիմնարկ մը հաստատել, որ նախ՝ սկսէր թերեւս երաժշտական դաստիարակութեամբ ու հետզհետէ զարգացող երաժշտական ճանաչողութեան հարկադրանքով վերածուէր երաժշտանոցի կամ երաժշտական թեքումով վարժարանի: Համազգայինին հետ կարելի էր այդ ընել, բայց դժբաղդաբար չյաջողեցայ, որովհետեւ այս տեսլականը երկարատեւ դիմացկունութիւն կը պահանջէր, իսկ Համազգայինը իր յարափոփոխ վարչական կազմերով պիտի չկարենար դառնալ այն վէճեր, որու վրայ կարելի պիտի ըլլար հաստատել ամբողջ ծրագիրը: Տեղիս Համազգայինի վարչութիւնը նախընտրեց գոհանալ երգչախումբով: Կազմած երգչախումբով անցանք Համազգային: Ա՛յս ալ չյաջողեցաւ, որովհետեւ ա՛յս մէկն ալ դժուար եղաւ տարիներու վրայ տարածուող ծրագրում մը ստեղծելով աշխատիլ: Երեք տարի աշխատելէ ետք երբ ես քաշուցայ, երգչախումբն ալ կազմալուծուեցաւ:

Վ. Դ. Դուք հիմնադիրն էք այսօր բաւական ճամբայ կտրած, բոլորիս հպարտութեան աղբիւր՝ Լարք երաժշտանոցին: Կարելի՞ է խօսիլ անոր ծննդոցին մասին, որուն մտայղացքը նաեւ կ'ենթադրէ կազմակերպչական եւ ռազմավարական ոչ նուազ կարեւոր ունակութիւններ, հաւատք, յարատելելու կամք եւ մանաւանդ՝ նիւթական միջոցներ:

Վ. Պ. Լարքի ծննդոցը իր հեքիաթային շերտաւորումը ունի: Համազգայինի 1986-ին տուած երգչախումբային համերգէս ետք էր: Երկու իրանահայ տիկիներ մօտե-

ցան եւ խնդրեցին ինծի հետ աշխատիլ: Բացարձակապէս հետաքրքրուած էի նոր երգչախումբի մը ստեղծումով, որով հաւանաբար տեղի կրնար տրուիլ նաեւ խումբերու մրցակցութիւններու տաղտուկին: Ասոնք չյուսահատեցան եւ վերջապէս, 1988-ին հանդիպեցանք պարզապէս խօսելու համար: Հոն էր, այդ օր, երբ անոնցմէ մէկը երգեց «Կառոս Խաչը», որ ապշեցուց զիս: Սա արդէն մեր գլուխ-գործոց դիւցազներգութիւններէն մեզի հասած պատուիկ է, բոլորին շատ անծանօթ: Լսած էի այս մասին, բայց էի գիտեր թէ ինչպէ՞ս կ'երգուի ասմունքային երգը (recitative song): Որոշեցինք աշխատիլ միասին: Սկսանք մեր զաւակներով եւ իսկապէս հաւատաւոր եւ նուիրեալ անձերու խրախուսանքով 1989-ին հիմնուեցաւ Լարքը: Սկսանք դասաւանդութիւններու շարքով մը, եկեղեցիի մը վերնայարկին մէջ, ուրկէ 10 տարի ետք տեղափոխուեցանք եւ գնեցինք մեր այսօրուան շէնքը: Յստակացնեմ: Շէնքը կը պատկանի համայնքին: Լարքը ոչ շահաբեր հաստատութիւն մըն է իր կազմակերպչական լման կառուցով, եւ գուրկ է ամէն տուրքէ:

Վ. Դ. Հոյակապ է այս ամէնը, հեքիաթայինը արդեօք պարտքերու մոլծման հա՞րցն է:

Վ. Պ. Թէեւ անհաւատալի կրնայ թուիլ, բայց իրականութիւն է: Ահա թէ ինչու: Ինչպէս գիտէք, վերջին 4 տարիները անտեսական գեանի վրայ ծանր տարիներ էին բոլորիս համար: Անքուն ու քրտնաթոր գիշերներէ ետք, որոշած էի փակել Լարքը: Ոչ մէկ կազմակերպութիւն հետաքրքրուած էր մեզմով: Ես 20 տարիէն աւելի ճիւղաբար աշխատած եմ համոզել մեր բոլոր կազմակերպութիւնները, փաստելու համար թէ ինչ հնարաւորութիւններ կան եւ ինչեր կարելի է իրականացնել: Չյաջողեցայ, որովհետեւ թերեւս ես չունէի պէտք եղած ռազմավարութիւնը կարենալ համոզելու համար մանաւանդ մեր համայնքային կառուցները, էի գիտեր ինչպէ՞ս գտնել ու մօտենալ ճիշդ անձերուն, իսկ ես էի ուզեր դարպասել միմիայն նիւթական շահերով հետաքրքրուողները. այդ մէկը չեմ կրնար ընել: Լարքը փակելը միակ էլքն էր:

Վ. Դ. Յետո՞՞յ: Սկսաւ արդէն իրաւ

հեքիաթի նմանիլ:

Վ. Պ. Կը տեսնէք, էէ՞: Մինչեւ այս տարուան սկիզբը աշխատեցանք եւ կը հաւատայի, որ փակելը լաւագոյն էլքն էր: Ծախքերը՝ մեծ, ամսական 12 ու կէս հազար ես անձամբ կը վճարէի: Եւ յանկարծ, վերջնականապէս փակելու որոշումը յեղաշրջուեցաւ շնորհիւ՝ հաւատաւոր ծնողներու եւ ազգայիններու իշխանական վերաբերմունքին եւ նիւթական ներդրումներուն: Հայաստանցի հոյլ մը ծնողներ, որոնք շատ գոհ էին տարուած աշխատանքէն, եւ իսկապէս մտահոգ՝ իրենց զաւակներու ապագայով, միջամտեցին եւ անցան գործի: Մէկ ու կէս միլիոնի պարտքը մոլծելու համար ձեռնարկեցին դրամահաւաքի: Եւ ահա հոս ենք այսօր, շնորհիւ աներեւակայելի ճիգի ու շնորհակալ աշխատանքի:

Վ. Դ. Որո՞նք են ձեր ուսանողները: Բոլորն ալ հա՞յ են, թէ օտարներ կան ոչ-հայեր ալ կը յաճախեն Լարք երաժշտանոցը: Հետաքրքրական է իմանալ, թէ այս տղաքը ինչպէ՞ս ժամանակ կը գտնեն թէ՛ դպրոց յաճախելու եւ դաս պատրաստելու, եւ նաեւ շատ լրջօրէն հետեւելու երաժշտանոցային ձեր բաւական խստապահանջ ծրագրին:

Վ. Պ. Կրնամ ըսել, որ աշակերտներուն 97 տոկոսը հայեր են, ունինք նաեւ 6 օտար աշակերտներ: Բարեբաղդաբար առաջին շրջանին սկսանք մեր զաւակներով: Իմ հինգ զաւակներս ալ անցած են երաժշտութեան բոլոր խաւերէն, միեւնոյն ատեն ըլլալով իրենց դպրոցներուն լաւագոյնները, հրաժեշտատուները (valedictorian): Կարեւորը իրենց յանձնառութեան զգացումն էր: Շաբաթը 10 դասի կը հետեւէին երաժշտութեան գրաձանաթեան մէջ (տեսութիւն, յօրինում, դաշնաւորում, counterpoint եւ fugue եւայլն) կը սորվէին ճանչնալ զանազան երաժիշտներու ոճային եւ յօրինման իւրաքանակութիւնները, կը մասնակցէին համերգներու, երգչախումբերու եւ ձեռնազանգակի դասերու... այնպէս որ, գիտենք, որ հնարաւոր է ըլլալ թէ՛ լաւ աշակերտ եւ թէ՛ հետեւիլ եւ մանաւանդ սորվիլ զարգացնել ներքին կարգապահութիւնը, տիսիբլինը, որ անպայման ինքնեկ է:

(Շարունակելի)

DOWNLOAD NOW

Available on the **Android Market** and **App Store**

VA Print Media
 Book Printing • Hard Covers • Year Books
 Restoration of Old Books & Bibles

Նոր Գիրքերու Տպագրութեան եւ
 Հին Գիրքերու Նորոգութեան Համար
 Հեռ.աձայնել՝ ՎԱՀԻ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆԻՆ

Vahe Atchabahian
 1870 E. Layton St. • Pasadena, CA 91104
 626-354-5924 • vamedia@yahoo.com